

The Project Gutenberg EBook of Muistatko, by Juhani Aho
#3 in our series by Juhani Aho

Copyright laws are changing all over the world. Be sure to check the copyright laws for your country before downloading or redistributing this or any other Project Gutenberg eBook.

This header should be the first thing seen when viewing this Project Gutenberg file. Please do not remove it. Do not change or edit the header without written permission.

Please read the "legal small print," and other information about the eBook and Project Gutenberg at the bottom of this file. Included is important information about your specific rights and restrictions in how the file may be used. You can also find out about how to make a donation to Project Gutenberg, and how to get involved.

Welcome To The World of Free Plain Vanilla Electronic Texts

eBooks Readable By Both Humans and By Computers, Since 1971

*****These eBooks Were Prepared By Thousands of Volunteers!*****

Title: Muistatko

Author: Juhani Aho

Release Date: October, 2005 [EBook #9082]
[Yes, we are more than one year ahead of schedule]
[This file was first posted on September 4, 2003]

Edition: 10

Language: Finnish

Character set encoding: ISO-8859-1

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MUISTATKO ***

Produced by David Starner, Tapio Riikonen and Distributed Proofreaders

MUISTATKO--?

Kukkia keväseltäniityltä

Juhani Aho

Kun hautasi umpeen luotua sen ympärille ryhmittynyt saattoväki kuin yhdestäsuusta yhtyi viimeiseen virteeseen, paisuttaen sen kuin ylös korkeuteen kumpuilevaksi suitsutukseksi, vihlaasi rintaani katkera, kirvelevätunne, ettänyt olin sinut lopullisesti menettänyt. En ollut menettänyt sinua vielä silloin, kun olit hengittänyt viimeisen hengähdyksesi. Pidin sinua silloin vielä kädessä ja sinätunnuit olevan ainakin osaksi minun. Eikäerontunne arkkua hautaan laskettaessa ja sitä umpeen luotaessakaan vielä ollut täysin tietoinen. Olithan siinä joskin turpeen alla, ja minusta oli kuin olisin, haudalle tullen ja sitähoitaen ja kukittaen, vielä kauankin voinut olla kanssasi kosketuksissa. Ja olisihan, minunkin kerran kuoltuani, leväty saman turpeen alla, yhdessä elettyä yhdessähäviten.

Mutta kun saattoväki sataa hänen äänesi:

"Ja ruumis, se maatonut maassa,
nyt katoovaisuutensa muuttaa
ja taivaassa sielunsa kanssa
on alkava eloa uutta,
oi onnea, ihanuutta!"

niin oli kuin ero olisi ollut lopullinen ja peruuttamaton. Ne kaikki, ystävä, tuttavat, jopa ventovieraatkin uskavaiset yhtäkkiä kuin tempasivat sinut minulta ja veivä miltei mielenosoituksellisesti sinut virtensäsävelsiivilläminulta pois. Monisatalukuisen seurakunnan ääni oli kuin yhden ainoan ääni, joka tulkitsi yhtäainoata järkähtämättä voitonvarmaa uskoa, että olet noussut sinne ja tulet siellä elämään niinkuin hekin vuorostaan kerran, kaikki, jotka siihen uskovat. Heidän uskonsa ei ollut minun, mutta minätiesin, että se oli sinunkin. Rintani täytti kaipaus ja kaiho, etten voinut uskoa niinkuin sinä vaikka olisin tahtonutkin. He ikäänkuin jostain voitosta riemuiten veivä sinut minulta sinne, mistä en koskaan sinua saavuta. Oli niinkuin he ikäänkuin enkelipilvessä olisivat kantaneet sinut näkyvistäni hautuumaan koivuholvin läpi ylös kesäseen sineen ja auringon häikäsevään autereeseen, ja niinkuin sinävastaansanomatta olisit antanut sen tapahtua, jättäen minut siihen avuttomine epäuskoineni, voimattani sinuun enää koskaan yhtyä

Tiesin, että uskoit elämään kuoleman jälkeen ja että oli taivas ja tapaaminen siellä. Ilmaisit sen uskosi silloin, kun ensimmäinen lapsemme oli kuollut, sanoit, että elämäsi olisi mahdoton elää jolle tietäsi tapaavasi jälleen niitä jotka kerran kadotit. Se oli sinussa siis pohjimmaltaan vain rakkautta meihin, rakastamiisi, minuunkin, jotka tahdoit tietäköhtaavasi jossain vielä kuolemankin jälkeen. En hennonut edes koettaakaan sitä tunnelmaa sinulta riistää en sinun tähtesi enkä

itsenikään tähden, johon se myöskin kohdistui. Mutta sinätiesit, etten minäsittenkään uskonut niinkuin sinä Kai suritkin sitäsalaisesti.

Ja siksi oli nyt, niinkuin kaikki siteet välillämme olisivat katkenneet eiväkäolisi enääyhteen solmittavissa. Sinäolit mennyt ja minäolin jäänyt.... Juhlahymnein sinut juhlasaatossa oli minulta viety. Olimme eläeet ihanan elämän kaksin, nyt täytyy minun elääloppuikäni täällä yksin. Sinänäytit surumielisesti, mutta samalla alistuvasti siihen tyytyvän. Tunnuit sanovan: usko, niin tapaamme! Ja yhtäkiäoli minustakin, kuin olisikin se vain _siitä_ riippunut. Niin pian kuin uskon, ettet ole mennyt, et ole. Kun tulemme elämään yhdessäsiellä niin elämme vielääläkin, joskin lyhyessä satunnaisessa erossa. Olit vain mennyt hiukan edeltävän auringon maahan, minätälävain järjestäen jotain ja sitten seuraten.

Olisin tahtonut, kiihkeästi tahtonut, mutta en kuitenkaan voinut. Kuinka tunteeni koettikin minua taivutella, jäjelläni en voinut mitenkään. En voinut muuta kuin itseäni sääien valittaa: miksi on minulta otettu lapsuuteni usko?

Olit kulkenut minulta avaruuden kuilun yli, olit iäksi mennyt sen toiselle puolelle. Uskaltaisinko minäkin, sittenkin, pyrkiäsen yli? Sinun vastuullasi, sinun uskoosi uskoen? Uhmata omaa epäuskoani?

Tuli hetkeksi huikaiseva, vaivuttava halu siihenkin. Oli miten oli, kävi miten kävi--mitäminätäläkään ilman sinua? Vaivoin jaksoimme yhdessäkään elämänaviimeiset kirovuodet maailmansuruinemme, kansankipuinemme, omine onnettomuuksinemme. Kuinka voin jatkaa elämistä yksin, kun kaikki vain pahenee: olot, ihmiset, ei rehellisyyttä oikeutta, vanhurskautta, totuutta--mitäminätäläenääteen? On mahdotonta koettaakaan. Ei ole tarmoa työhön, valittaa en voi ... lähdenköpöis? Mutta jos en pääsekään yli? Jos joudun iäksi harhailemaan erossa sinusta. Sinäsiellä minämissä ikuisessa erossa? En voi lähteä sille taipalelle. Jos eromme on oleva ikuinen, en sitäainakaan itse tahdo jouduttaa.

Samassa tunnen: olipa miten oli ... olitpa missäolit, elitpätai olit kuollut, erottipa meidä millainen kuilu tahansa, minä_tahdon_ olla yhteydessäkanssasi. Ja kuta suurempi on uupumukseni astuessani hautuumaalta kotiin pän ja taistellemani hukkumistani vastaan, sitä kiihkeänmin minäturvaan tähän oljenkorteen: siihen, ettäsittekin täytyy. Miten? Sitäen tiedäenkäksitäenkävätäkään tietää Mutta kuilun poikki minäolen kulkeva. Hoen sitäitselleni kuin hourailija.

Saavun kotiin. Talo on lehtikujan koivusta rannan pihlajaan saakka niin rauhallinen ja tyyni ja väinpitämäön, kuin ei täälläolisi mitään muutosta tapahtunut. Ja kuitenkin ne ovat nähneet, puut ja ikkunat ja päädyt, kaiken ja olleet mukana kaikessa. Miksi ne ennen aina elivä ja surivat ja iloitsivat yhdessäkanssamme? Nyt niistäön kadonnut myöäunnon ja osanoton henki. En sitäniistälyädänyt niinkuin joka kerta ennen, kun tulin ja menin, nyt kun sitäeniten kaikesta tarvitseisin. Ovat korjanneet pois kuuset rappujen edestä Pianpa ehtivä. Olisivat antaneet niiden siihen ruskettua niinkuin

juhannuskoivujen, olisivathan olleet edes ne muistuttamassa siitä että olit ainakin _ollut_ täällä ollut siinäviimeisen kerran ja siitä lähtenyt.

Minulta tullaan tiedustelemaan talon huomisia töitä onko alotettava jo heinänteke vaiko mentäväruismaata muokkaamaan? Väki on sekin, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut eikämuuttunut. Minun täytyy antaa joitakin määräksiä annankin. En jaksa paljoa ajatella, sen kuitenkin jaksan: Tähän taloon en voi jättää Kokonainen elämän malja yhteisiäiloja on suistunut suulleen eikäniitäole enää suruja ja käsimyksiäen voi kenenkään kanssa jakaa. En jaksa, murrun niiden alle.

Järvi oli tyven ja aurinko juuri laske. Sen muistan. Sitten vaivuun johonkin, johon jän.

Olen nukkunut yön ja päivän, ensi kerran viikkojen valvomisen jälkeen. Olen harhailut autiossa talossa, jonka vähitellen taas tunnen omakseni. On kai juhannusilta, koska kaikki väki on poissa, järven rannoilla hulmuu kokkovalkeita ja keinukalliolta kuuluu soittoa.... Sinäkin olet poissa, mutta kai tulet pian. Siltävaralta, ettäminätulisin ennen, näyt--hyvähaltija--panneen esille illallisen ja peittäneen ruuat liinalla. En tahdo koskea niihin, ennenkuin tulet.

Tiedän jo, ettäolet tullut pois sieltä minne sinut veivä. Olen tavannut sinut kaikkialla. Puiston koivut ja rannan pihlaja tietävä jo tulostasi. Henkesi värhtelee joka lehvässä Oli hyvä ettäkorjasivat pois hautauskuuset. Jään tänne enkäkoskaan lähde. Nyt ei mikään paina, nyt kaikki tukee ja nostaa.

Kuule, voin puhua sinulle milloin hyvänsä ja mistähyvänsä

Tiedäkö elämäni on löytänyt itselleen uuden lähteen!

Muistatko, kuinka me kerran, sinähirmuisena kesänä kun petyimme kaikesta--omistamme, tästäkansasta, sen punaisista niinkuin sen valkoisistakin, kaikista parhaista ihanteistamme, kun työnme tulokset näyttävä luhistuvan raunioksi ja me sen alle ja vain sorasta nouseva pöy leijaili kaiken yllä--kuinka me, kun elämän surkeudella ei näyttänyt olevan mittaa eikämää kysyimme vastausta odottamatta, miksi elämässä lopulta kaikki ei ainoastaan sorru raunioiksi niinkuin nykyisillä tappotanterilla, vaan sitten myös niinkuin sielläkuoleutuu ja kuivaa karuksi, ohdakkeiseksi erämaaksi, jonka hedelmötymisestääei ole toivoakaan. Ei kosteikkaa silmäkantamissa, ei taivaalla näkyvissä ainoatakaan pilveä ei vesisuonta maan alla ainakaan meidän tiedossamme eikäsaavutettavissamme. Miksi epälys, uupumus on ainoa, joka jää? Miksi henkikin kuivuu ja kuihtuu yhdessäruumiin kanssa? Onko senkin saatava kasvovoimansa aineesta? Eikösekään kestäajan vaihteita? Jos henki on vapaa, riippumaton, miksi se ei pysy vireessä ruumiin sortumisesta huolimatta? Eikävain meidän, vaan koko maailman henki? Eiköolekaan sen sisätilan sen kuorta? Onko henki vain jotain semmoista kuin höry

kattilassaan, sähköpatterinsa sidottuna?

Nämä olivat minun viimeaikaisia vaikeroimisiani. Sinäkoetit sanoa vastaan. "Henki virkistyy ja uudistuu omasta voimastaan. Ihanteet ja aatteet imevä voimaa itsestään, siitä mitä ovat olleet ja mitä ovat saaneet aikaan. Vaikkei niillä enää näyttäisi olevankaan nykyisyyttä eikä olevan tulevaisuudesta tietoa, on niillä ollut entisyys, joka ei voi hävitä koska ei mikään häviä Koska ei häviä meren vaahtokaan, vaan muuttuu tuulen kuollessa takaisin vedeksi, koska se ei ollutkaan vaahtoa se, joka haihtui, vaan vettä joka iä kaiket elää liikkuu ja läkky."

Jotain semmoista puhuit silloin, kun vielä voit. Et kauankaan senjälkeen enää voinut. En ymmärtänyt sinua silloin, et saanut minua silloin siivilleni. Kai elämänlähde, sen alati uudistuva vesisuoni, oli johonkin kätkeytyneenä mutta minulla ei silloin ollut sitä kaivonkatsojatietäjän taikasauvaa, jonka avulla olisin sen löytänyt, ei sitä tuoretta oksaa, joka olisi taipunut sinne päin, missä kaivo oli kätkeytyneenä

Ja nyt minulla on se taikasauva, ja juuri nyt se taipuu uutta tähän asti tietämättä minulle kätkeytyneeltä elämänlähdeä kohti.

Käyskelin täällä kuin nukkuvassa, lumotussa puutarhassa, jossa ei lintu liikahta, ei oksa, ei puu, eikä valvo muu kuin valoisa, viileä kesäyön yö ja jossa sinä nukut jossain kuin sadun prinsessa--niin yhtäkkiä levittäeteeeni kuin valoisalle vaatteelle hälytelevä sarja eletyn elämäni kuvia joista en tiedä mistä ne saavat valonsa, mutta joissa näen liukumassa ohitseni sinut ja onnellisimmat hetkeni--enkä ainoatakaan onnetonta. Vaelsin eilen pimeässä haparoiden eteenpäin, kopeloiden käsin ja jaloin, kiukutellen elämän kurjuutta ja pahoitellen maailman pahuutta. Niinkuin kerran vuoristossa, missä pimeä yöllä, sakenemistaan saeten. Ja yhtäkkiä alkaa siellä koko taivas salamoida, mutta ei jyristä valot syttyvä ja sammuvat ja syttyvä uudelleen ja alinomaan, väähdellen vuorilta ja vuorten takaa, heijastaen sinisiltä jääkiltä ja lumihuipulta toiselle ja sieltä alas, niin että kuljettavani polku yli kaitaisten siltain ja ohi ammottavien kuilujen pysyy valkeana ja turvallisena kuin päivällä... Onnemme parhaat hetket, ihanimmat elänyksemme, suuret ja pienet, elämänme huiput, olen nähnyt ja näen ne ylönousseina, uskosi herätämisenä kuolleista. Ne ovat siinä tuolla ja kaikkialla ympärilläni. Maan alla kumpuaa ja taivaalla hehkuu ja loistaa, tänä lumottu puutarha herää ja sinä nousee puutarhan pihlajan alta ja tulet vastaan niinkuin silloin--muistathan--kun siitä ensi kerran ojensit minulle käesi ja kun minä ujona ja mykkänä en saanut sanaakaan sanotuksi tervetuliaiseksi, vaan sinä kasvojesi ilmeellä itset sanoit itsesi tervetulleeksi. Tappotannerten rauniot ovat tasoittuneet ja talot ja puutarhat ja puistot ja pellot ovat vanhoilla paikoillaan, ei mitään ole hävitetty, erämaa kukkii, koko maailma on ennallaan--niinkuin tämä talommekin, josta en ikinä lähde--sanoihan jo: minä jään tänne enkä koskaan lähde.

Pian, pian ne muistiin, onneni hetket! Myöskin muu maailma ehkä niitä tarvitsee, kaikki, jotka vaeltavat pimeydessä ja epäoivossa eivätkä tiedä missä on heidän elämänsä lähde ja miten se on löydettävissä

Niitänousee minulle joka askeleella kuin kukkia keväselläniityllä
Niitäön yhtäpaljon elämäni varjoisilla alangoilla kuin sen päiväsillä
rinteilläkin. Onko niitätodella voinut olla sielläniin paljon? Musta,
kylmämaa peittyy kokonaan niiden alle, näen ne kunkin erikseen, voin
laskea ja luetella ne, etämpänäni niitäloppumattomasti toisen
toisensa takana sulaneina yhteen kuin kukkasvainioksi, kuin kukkasmaaksi.
Saan niitä milloin tahdon, sylini täydet, sirotan ne kaikkialle
kaduille, hävitetyille paikoille, levitän ne kuin purppuravaatteen
kuningasten kulkea,--ei kuningasten, vaan kerjäästen, meidän kaikkien,
joilla ei näyttänyt enää olevan mitään onnea, ei ainakaan omaamme. On,
on, vaikka emme sitä tiedä emmekä ymmärrä

Minä vapisen kiihkosta kuin lapsi, joka tyhjätuohinen kädessä laahusti
kotiinsa pän marjasta, missä ei koko päivänä ollut mitään löytänyt, ja
yhtäkkiä yllättä mansikka-ahon tai vadelmikön raunion kupeella--tuolla,
tuolla niitäpunoittaa suuria, meheviä kuinka paljon tahansa, enemmän
kuin mihin astia riittää ja ehdin yksin poimia. Kun ei vain kukaan toinen
tulisi ja veisi, minkä minä olen löytänyt--ei, tulkoot kaikki, koko
maailma, saatte kaikki, en tahdo itselleni mitään, sillä minulla on nyt
yllin kyllin onnea loppuikseni, kun ammennan uudelleen entisen elämäni
onnet.

Tunnen yhtäkkiä voivani unohtaa kaiken. Luontokin, vaikka taistelee ja
voihkaa ja kärsii ja näyttää kuolleen valkoisen vaipan alle, pääsee
rauhaan, iloitsee eikä näytä muistavan muuta. Ei kesänen tyyni lampi
lipattavine laineineen muista talvellista jääpeittoaan, ei lehto
hiirenkorvalla ollessaan syksyn kellastuneita, putoilevia lehtiä ei
tyven meri myrskyä ei kukkaniitty kuloa. Miksi minäsitten murheitani ja
käsimyksiäni!

Sillä ethän olekaan kuollut. Jos olit, heräin sinut henkiin. Houkuttelin
sinut takaisin ja luon sinut ehommaksi entistäsi. Sinä luot itsellesi ja
minulle ja meille taivaan täällä herää hengettäänä joka käy talosta
taloon, majasta majaan niitäkaunistamassa. Lohdutukseksi varsinkin
niille, jotka eivät jaksakaan uskoa elämään kuoleman jälkeen, mutta eivät
myöskään kuolemaan elämän jälkeen, vaan tahtovat elä uudelleen sen, mikä
tässä elämässä oli ihaninta ja parhainta, niinkuin se olisi tuleva elämä

Ajattele, että onnettomuutta ei ole, kun sitä ei anna olla. "Onhan sitä
tuossa ja tuossa, onhan joka tien varressa kaatuneita, lahoneita puita,
ja erämaassa valkenevia luita." Olkoon, mutta katso myös hongikon
humisevaan holviin ja tähtätkauas taivaanrantaan pän, mistä kosteikon
palmu viittoo tietä. Elkövä välttääkö siitäsärkeudesta, minkä näette,
niin ette näe. Kieltäkääntöasiat, niin niitäteille ei ole. Opetelkaa
hymyilemään, silloin kun teillä on suurin suru. Käykää onneen niinkuin
kukka aurinkoon pän silloinkin, kun aurinkoa ei ole, pilvisimmälläkin
sällä yölläkin, napaseutujenkin yössä kääntykääsihen pän niinkuin
islamilainen Mekkaansa, valvokaa niinkuin neitsyet ylkä odottaen, että
ehditte ajoissa, ajoissa niinkuin aamua aavisteleva kukka, kääntyneinä
itään imeäksenne siitäitseenne heti ensimmäisen onnen auringon säteen.

Kulkekaa, ihmiset, umpisilmien onnettomuudelle, elkömme muistako suota,
johon olitte uponneet, vaan ihanaa tunnetta, kun pelastuitte ja pääsitte

sen reunaan ja riensitte ylös vaaran laelle. Kuinka monta kertaa olikaan meilläjuuri niin! Minätahtoisin antaa kaikille tämän elämäviisauden ohjeen. Muistatko, mitäme lastemme haudalta palattuamme pääimme? Sinä sanoit: "Koettakaamme olla, niinkuin sitäei olisi ollutkaan. Tasotamme sen, kylvämme siihen kukkia. Emme pane hautaristiä vaan vihreän puun, jossa ei ole syntymä eikäkuolinvuosia, ja joka vain vihertää ja tuoksuu. Unhotuksen evankeliumi olkoon meidän, niinkuin se on ollut ihmiskunnankin. Se on sen terveydekseen siten järjestänyt. Jos kaikki väryys ja kauheus, mitämaailmassa yleensäön tapahtunut, alati eläsi muistossa ja mielissä täytyisi verikostossa surmata kaikki ja lopulta itsensäsovitukseksi. Ei mitään sovitusta, ei mitään uhria--ei mitään anteeksiantoakaan, ainoastaan unhotus, niinkuin me--niinkuin sinäteit niille, jotka surmasivat poikamme. Jos ihmiskunta olisi käkenyt itseensä kaikki onnettomuutensa, maallisia murheitaan hautoen, olisi se jo aikoja sitten menehtynyt, tukehtunut, kuollut oman mielensämyrtyykseen, omien veriensämyrkytykseen." Se oli sinun oppiasi tämä sinäaioit eläsen mukaan. En tiedä mistäolit sen saanut--ehkäoli se verissäsi perintönä joltain esi-isätätai esi-ädiltä paljon kärsineiltä ja paljon kestäneitä jotka eivät koskaan nostaneet kätään kohtaloaan kirotakseen, vaan tyytyivä siihen sen voittaakseen. Sinussa kai virtasi niinkuin minussakin semmoisten veri, joissa oli vuosisatojen täytymys ja tyytymys, jotka olivat vieneet hallavuosilta voiton ja kestäneet vanhojenkin isojen vihojen kauhut: meidän on kestettävänäden uutten, sinäsanoit, ennenkuin sorruit. Sinussa virtasi semmoisten vanhojen uskovaisten veri, sinäolite heistäätulos. Meidän vanhempamme olivat uskovaisia ja emmehän mekään omalla tavallamme muuta kuin uskoneet.

Tunnen, ettäminussa alkaa soida hymni onnesta, ilolaulu onnelle. Sen aiheet kokoontuvat kaikkialta, missäne ovat hajallaan kuin Lemminkäsen ruumiinosat, jotka rakkaus kokosi, ja lähetti mehiläsen taivaasta noutamaan niille hengen. Silläsinähän menit sinne vain tullaksesi ja tuodaksesi. Sortui kaikki ja kaikki on rakennettava alusta. Menetin maani, kansani, uskoni, molemmat poikani, lopulta sinutkin. En pukeudu tuhkaan ja säkkeihin niinkuin Job, en kiitäsiitäHerraa, niinkuin hän teki, vaan vaadin ja otan häneltätakaisin, mitäolen menettänyt. Liitän pala palalta yhteen särkyneen elämän sirpaleet ja nostan ne jalustalle.

Kuljen kuin uuden elämän luomisen huumeessa. Luon sen muistoistani. Rakennan, mitäminulta polttivat, sovitan sillä mitärikkoivat, viiton heille kaikille sovituksen tien. En enääjaksakaan enkätarvitse surra omaa kohtaloani, en isämaan enkämuun maailman. Pakenen täänhaa ikää siihen ihanaan aikaan, kun tääei vieläollut.

En tiedä mihin joudun, mutta yhden tiedän--: kuinka. Lähdän muistojen taipaleelle, lähdemme yhdessä ensin yksin, sitten sinun kanssasi!

Muistatko--ethän voi, silläeihän sinua silloin vieläollut, ei ainakaan minulle. Mutta etköhän kuitenkin ollut mukana jo silloinkin, mukana elämäni aikaisimmassakin onnessa.

Se oli, niinkuin sanottu, kevänen metsäniitty, nuokkuen kukkia niin, että mikäsiinälienee ollutkin pahan mielen mustaa mutaa ja murheiden kiviä ja nokisia kantoja niiden alla, ne peittyivät niihin. Sanoit usein, että lapsuutesi oli ollut sinullekin niinkuin minulle yhtämittaista onnea. Ehkäsinun onnesi kukat olivat toiset, minun toiset, mutta molempain kuitenkin kukkia.

Ja mikset olisi voinut jo silloin olla täällä missäminäkin! Ainakin nyt minulla on se tunne, että jos joku silloin olisi sanonut minulle, että sinulla on ystävä joka jostain sinua katsoo, vaikket häntääkään, olisin uskonut sen heti, empimättä. Jos minulle olisi sanottu, ettei hän tosin vieläole syntynytäkään, mutta että hän syntymätönäjo pyrähtelee kuin pikku lintuna tänä talon ympärillä niin olisin uskonut senkin. Ettävaikkemme heitääkään, he kyllänkevät meitä. Minulle sanottiinkin joskus, että lapset, jotka eivät vieläole syntyneet, liikuskelevat sen talon tienoilla, johon kerran tulevat. Niin olin muka minäkin tehnyt. Minun oli helppo uskoa se silloin eikä minun nytkään ole erikoisemmin vaikea uskoa, että toisilleen määrät henkinä seurustelevat toistensa kanssa jo ennen henkilöitymistään. Se on niin kaunista ja näyttääselittävän niin paljon siitä mikä on salaperästä ja muuten käsittelemättä. Ja olisiko se sen ihmeellisempää kuin kaikki se, mikä on satunnaista? Olisiko ollut vain pelkkäsattuman oikku, että me tapasimme toisemme, ja kaikki, mitä siitä seurasi? Ettei se olisi ollut mitenkään edeltämääräty?

Varmaan sinä olit joku niistä valkorinta-pääkysistä jotka muistan, ennenkuin mitään muuta muistan, istumassa ja sirittämässä aitan harjalla tai viilettelemässä ilmassa, kun minut on kannettu päiväpaisteeseen pihalle. Kukuivat ehkä kosenä jonka kuulin, mutta jota en koskaan nähnyt. Saatoitpa olla se tiainen, joka talvella tuli naputtamaan ikkunaan ja jonka luulin pyrkivän sisään ja joka kerran tulikin avatusta ikkunasta eikä mitenkään tahtonut lähteä ulos. Olithan tietysti täällä kuinka et olisi ollut, vaikkei sinua vielä olisi ollutkaan, koskapa olet nytkin, kun sinua ei enääole, enemmän kuin oli silloinkaan. Kun olet täällä se ilma, jota nyt hengitän, mikset olisi ollut sitä jo silloin?

Kuinkas minun muuten olisi niin sanomattoman suloista muistella muistoja niiltä ajoilta? Eivät ne tuomatta tule. Joku niistä sieltä kukkasniityltä poimituttaa ja tänne kannattaa. Ne tulevat sieltä kuin ilakoivan lapsilauman tuomina, jotka odottavat isoisan oven takana, juhlapukuisina, valmiina häntä laululla herättämään hänen syntymäpäiväänsä, jokainen koettaen kuin toisensa kilvalla kurkottaa niitä minulle. Niitä ohjennetaan minulle pitkin päivää kaikkialla, missä vain liikun. En tiedä mitkä niistä ennen toisia ottaisın vastaan, ne ovat minusta yhtäkauniita kaikki. Kun tulen tänne työhuoneeseeni, joka oli myöskin isäni työhuone, on niitä pöytä ja uuninreunat kukkuranaan. Ei riitä maljakoita mihin niitä panna. Sinäköpanet heidä tuomaan niitätänne, tähän huoneeseen, joka on niin täynnä sinua, ensin aavistusta sinusta, sitten kaipausta, sitten kaikkien toiveideni toteutumista? Täällä sinua ikävön, tänne sinua odotin, tietämättä silloin vielä sinusta mitään. Tämä oli hänen huoneemme, tämä työhuoneeni, tänne sinä tulit ensin yksin luokseni, sitten lasten kanssa, toista käsi varrellasi kantaen, toisen kieppuessa helmoissasi. Kuulen pienet

askeleet eteisessä käden haparoivan lukkoa. Minä järjestelin joitakin talous- ja tilikirjojani, sinäkudoit jotain lämmintä pienokaiset kisasivat vuoteessa siihen lopulta nukkuen, milloin poikittain, milloin pitkin. Varhaisimpia muistoja on, että minäkin aikoinani kisasin siinä samassa vuoteessa. Täälläme lopuksi yhdessäitkimme poikiamme, kun heidä meiltä viettiin--mutta ei _siitä_ nyt sanaakaan, sillä tänä ei ole siitä Ikkunastahan näkyvä koivukäytäjä vainiot ja kirkko ja silta ja virta ja kirkonsalmi ja kaukana tummametsäset vaarat: yhteisen onnemme elinpaikka ja olinpaikka, taulu ja sen kehys.

Enhän tiedä oliko lapsuuteni juuri se, miltä se minusta _nyt_ näyttää. En tiedätarkoin, mikä on unta ja mikä totta siinä mitä siitän muistan. Seison sen tällä puolella niinkuin usmaverhon edessä Toiset elänykset sen takaa näkyvä vain himmeinä ja haavemaisina, mutta toiset heloittavat täydessä valossa. Se verho on niinkuin utuseinä jota varhaisen sunnuntaiamun aurinko ja sen virittämähiljainen tuulenhenki ajaa rannan puihin sitäniissäliestyttellen ja ratkoen, availien ja taas sulkien. Milloin näkyy ja milloin taas katoa palanen metsästäni entä rantaa, saari, joku lato luhdalla häkäsevässä täydessä valossa. Väliin on peitossa kaikki, kaikki, mikä on maassa, mutta taivas on koko ajan sininen ja vapaa. Kuuluu ajavien ääniä ja soutavien aironliikettä kirkonkellojen soittoa sunnuntaisin. Ei näy paljoa kerrallaan, mutta se, mikä näkyy, näkyy voimakkaana ja valoisana. Sillä valoisa aamu, sunnuntaiamumaisema on minulle lapsuus elänyksineen. En saa sieltänyt pakottamallakaan esiin muuta, kuin mikä on mieluista muistella. Miksi muistuu vain se? Siksikö että onnen kasvuvoima keväsessä rehevydessään on niin suuri, että se tukehduttaa kaikki murheelliset rikkaruohomuistot?

Lapsuus on lyhyitä nopeita elänyksiä voimakkaita vaikutelmia, se ei ole kokonainen eikä yhtenäinen, mutta ei siinä myöskään ole mitään puolihänyistä eikä himmeää. Mutta heleimmilläänkin se on salaperäinen ja selittämätön. Se oli minulle täynnä näkyjä pikku ihmeitä joita en kuitenkaan semmoisina pitänyt, vaan jotka olivat kaikki ymmärrettäviä-ehkä siksi, ettei tuntenut edes tarvetta niiden ymmärtämiseen. Ei mikään olisi voinut hämmästyttää. Uskoi kaikkeen ja teki kaikesta toden ja ilonaiheen. Ihastui kaikkeen, ei ihmetellyt mitään. Jos kuu ja tähdet olisivat alkaneet tanssia viiruina taivaalla niinkuin päreen hehkuva hiili sitä pimeässä pirtissä kiivaasti heiluttaessani, olisi se vain ollut hauskaa, olisi hypellyt varpaillani ja taputtanut käsiäni jumalalle, jonka pisti päähän näin huvittaa lapsiaan.

Lapsi on elämänsä loitsija, oman itsensä taikuri, pikku Prospero, jolla aina on saapuvilla ja kätkevänsä mielikuvituksensa Ariel. Hän taittaa lepälatvoja siivikseen, liehuttaa niitä ja on lintu ja lentää. Hän tarvitsee ratsun, tempaa kepin ja keikahtaa sen selkään ja ajaa. Haukahtaa ja on koira, ammahtaa ja on lehmä hirahtaa ja on samassa varsa, ynähää ja on vasikka.

Ei ole mitään eroa lapsen unella ja todella, hän valvoo ja nukkuu tietämättä mikä on unta ja totta. Lapsuuteni _kokonaisuudessaan_ on kuin

joku senaikuihin tällainen _yksityinen_ yö nukun pitkä ajat niin sikeästi, ettei siinä ole muuta muistoa kuin pimeys. Sitten alkaa sen sisästä hämmötelläsuloisia unia, useinkin samoja ja ennen nähtyjä uskaltaa hypäkökaton harjalta, kun jo tietää ettei loukkaa jalkaansa; osaa ja saa uida; saa ratsastaa _oikean_ hevosen selässä On joskus pieni painajaishää kun iso koira ajaa, mutta se ei saa koskaan kiinni. Herää ja nukkuu uudelleen ja on taivaassa, jossa lapsillekin on varattu omat pienet kultapöytänsä ja kultajakkarat, ja tarjotaan luumuja ja kermaa hopealautasilta. Mutta juuri kun on ollut saamassa sen suuhunsa, herää pahimmoilleen. Se on suru, ei sentään suurimpia, sillaitoivoo, yhä unessa, että toisen kerran on taivaassa parempi onni.... Jos olet siellä pidähuoli, että lapset eivät herää ennenkuin saavat syötyksi luumunsa kerman kera.

* * * * *

Aikaihmiset alkavat nouseskella, mutta minun ei vielä ole tarvis. Olen puolihereillä mutta tahdon säilyttää unen silmissäni enkä avaa niitä. Kuuluu hiljaista liikettä ja kuiskutusta. Joku kohottaa minua olkapästä ja asettaa pääni tyynylle ja vetää peitettyjä jalkojeni päälle. "iti se on, tunnen hänen otteensa, joka on toinen kuin lastenhoitajan. Raotan hetken päästä silmiäni. Takassa leimuaa aamuvalkea ja äiti istuu sen ääressä ja parsii kintaita. Ne ovat minun, joihin eilen tuli reikä. Heti kun nousen, menen märkeen. Mutta nyt ei ole vielä aika nousta, sillä ikkuna on musta. "iti sanoo: "Tuti vielä" Nukun taas ja kun herään, on iso päivän ikkunasta näky huurteinen koivu. On satanut tuoretta lunta. Seinällä vastapäätä vuodetta vaeltaa lattiasta kattoon ulottuva pitkäkaltainen varjo nurkasta toiseen, kadoten uunin taa; hetken kuluttua liukuu sama varjo uunin takaa ja katoa nurkkaan; sitten tulee niitä kaksi, toinen toisalta niinkuin kaksi ihmistä vastakkain, ne sulavat hetkeksi yhteen ja seisovat siinä keskellä seinää sitten ne eroavat kukin haaralleen. En tiedä mitä ne ovat, enkä kysy. Tuolilla vuoteen vieressä on uusi kelkka ja ne minun kintaani. Minä pelmahdan pystyyn ja kirkaisen riemusta. Mitä sinä päivänäsitten tapahtui, en muista. Mutta niinkuin semmoinen yö ja semmoinen aamu on minulle koko lapsuuteni.

On kuin senaikuisen onnentuntuun tullen pääsisin heti kosketukseen myöskin kaiken sen onnen kanssa, mitä minulla on elämässäni yleensä ollut sinun kanssasi. Niinkuin siellä olisi pohjallinen koko elämäni langan kultaisen kerän. Kultaisenkö? Ei ole kaikki kultaa, joka kiittää sanovat, eikä kai ollut silloinkaan, minullekaan. Vaan vaikka se olkoonkin valekultaa muille, minulle ei lapsuudessani mikään ollut valekultaa. Lapselle kaikki kiittäjä lapselle kaikki on kultaa, kuvittelunsa kultaa. Ja eikö elämä yleensä ole kuvitellen elettyä silloin kun se on kauneimmin eletty, sitä kauniimmin kuin kuvitellummin? Taivaan valtakunta on lasten, mutta lasten valtakunta on myös taivas.

Se valtakunta oli pieni ja rajoitettu. Siinä ei alussa ollut muuta kuin pihamaa huoneiden ja ulko huoneiden keskellä ja puutarha ja pienet pellot ja tie rantaan ja toinen metsärantaan ulkoveräjälle ja siinä suureen

ulkometsään. Kaikki, mikä tapahtui ulkopuolella, tapahtui toisessa maailmassa. Yhteyttäsen kanssa ylläpiti vain se, mikä sieltä näkyi ja mitä sieltä kuului. Jotka ajoivat maantiellä tai soutivat jävellä eivät olleet meidän maailmasta, vaan siinä toisesta. Ne olivat vieraita ja minä niitä vierastin ja vieroin. Vieras, vihainen häikäpuski veräjää mutta ei päässyt. Se mylvi kerran koko kesäsen yön ja ammui vimmatusti, mutta minua ei pelottanut vuoteessa isän selän takana. Toisen kerran kävi ukkonen, jyrisi ja leimahteli, valaisten isän korkean otsan hänen istuessaan ja katsoessaan ikkunaan. Isä on totinen ja pelkää koska se on Jumalan voima, joka käy, ja koska milloin tahansa saattaa samalla tavalla jyrähdellen ja leimahdellen tulla maailman loppu. Minä en pelkää koska se on aidan takana ja minä olen isän selän takana. Ei meidän maailma lopu, vaikka muu maailma siellä loppuisikin.

Tämäkotoisen turvallisuuden tunne on elämäni ensimmäisönnen tunteita.

Minulla ei ole mitään tarvetta pyrkiä pois pihamaan puitteista. Kun ensi kerran joudun maantielle ja kuulen käryjen rytinää juoksen täyttä karkua kotiin niinkuin ketunpoika luolaansa. Näen kyllä kaukaa kirkkoraunin ja pappilan keltaisen päädyn ja suuret ikkunat ja valkoiset ikkunalaudat, kuulen säännöllisesti soitettavan siellä ruokakelloa, jonka mukaan meilläkin tulevat töstä kiipeänpäädallekin nähdäkseni seipästäpidellen paremmin, mutta minun ei tee sinne minnekään mieleni. Näen samasta paikasta toisenkin talon, vastakkaiselta taholta, livaaran rinteeltä hyvin kaukaa salojen takaa toiselta puolen jäven. Se on vieläkin suuremman ja komeamman näkönen. Sillä on ruskea katto ja vihreä seinä, mutta ikkunoita ei näy. Minä tiedän, että se on metsänkuningaan Tapion linna, koska Satu-Anni niin sanoi. Muut sanovat, että se on vain vanha aho, jonka jyrkkärinne näyttää seinätä ja rusottava kaski katolta. En usko. Se on sen Tapion linna. Uskon kaiken siksi, miksi mieleni tekee.

Minulle on ja elää ja haastelee kaikki, niinkuin itse tahdon. Jokainen esine elää jokaisessa on henki. Hieno virpa vingahtaa, vähän paksumpi vongahtaa, kun niitä huiskutan, mutta luuta suhahtaa. _Minä_ saan niistä ne äänet. Minä annan niiden haastaa niin kauan, etten enää jaksaa. Keppiä kalahtaa, kun lyön sillä toista keppiä toinen keppi toisin kuin toinen. Keppi suuttuu ja lyö minua peukaloon. Minäkin suutun ja lyön takaisin _paha_ keppiä Tynnöistä vastaa toisin, kun siihen puhun, kuin jos siihen kuiskaan. Metsähuutaa: "Hoh!", kun minä huudan: "Hoh!"-- "Hih!", kun minä huudan: "Hih!". Oli siitä niin hauska, olin siitä niin onnellinen, että sitä muistaessani yhä vieläkin on siitä hauska ja olen siitä onnellinen.

Ei mikään ole siihen aikaan niinkuin se oikein on. Ei mikään ole minulle niinkuin muille. Minä aavistelen aikaihmissen puheista, että heillä on toisin kuin minulla, etteivät näe sitä mitä minä He väistähymähtävä minulle, vaikkakin ymmärämiksi.

Ilmaantuu tuon tuostakin iso musta lintu pihaan, jolla on punatupsu niskassa ja pitkänokka. Se lentää pitkäsiipinä pönnähdyksissä, siivet kauan supussa, laskeutuu ja nousee, ja sen huuto kuuluu jo kauan, ennenkuin se näkyy. Se lentää aivan seinään, pysyy siinä ja takoo sitä niinkuin

päästäkseen seinästänsä. Aitan seinästäse menee tallin seinään, siitälahoon koivuun puutarhassa ja kumauttelee sitä Sitten se lentää virran yli ja huutaa mennessään, ja sen huuto kuuluu vielä kauan. Se tulee silloin, kun pihalla ei ole muita kuin minä Minäkuvittelen, että se tullessaan ja mennessään viheltelee vain minulle. Kerran käki tulee kukkumaan ihan pihakoivuun eikäsilloinkaan ole muita kuin minä Minä näen, kuinka sen kurkku pulpahtelee ja pyrstöliikahtelee joka kerta, kun se kukahtaa. Sanovat tietävän kuolemaa, kun käki tulee pihaan kukkumaan. Minulle on kuolema sitä ettälapsi pääsee taivaaseen. Minun oli mieluista ajatella, ettäse tulee ottamaan minua. Mutta ei kauankaan sen jäkeen syntyi minulle pikku sisar.

Miksi tilitalti niin mukavasti nostanee ja laskenee pyrstöään, kun pysähtyy kivelle? En väy sitäkatsomasta ja kummastelemasta ja seuraan sen mukana portille asti. Teen itselleni pyrstön kattopäeestä hyppelen kivetäkivelle ja nostan ja lasken.

Miksi leppäintu, jolla on pesäliiterin nurkkalaudan alla, väistä piipittää niinkuin sillälöisi häää? Se kuin itkee jotain. Mitäse itkee? Miksi tulee sade yöllä kun se illalla itkee?

Eräänäkevänännen jäden lähtälaskee parvi suunnattoman suuria valkoisia pitkäkaulaisia lintuja sulaan virtaan. Ne uiskentelevat siinä edestakaisin ja sukeltavat pänsäjä kaulansa veteen. Minäkatselen niitä tästäisän kamarin ikkunasta, polvillani tuossa sohvalla, minulla on yskä enkäsaa mennäulos. Yhtäkkiäne kaikki ojentavat kaulansa. Joku ajaa sillalla. Sitten ne nousevat siivilleen ja lähtevä lentämään pohjoista kohti yli harmaan lumettoman jään.

Sen ajan muistoja ovat keväillat, jolloin sammakot kurnuttavat, niin ettämetsä ja niityt ja rannat helisevä, ja kuuluu myös puron kohina niittylahden pohjasta. Näen yhden niitäläköön reunalla navetan takana. Sillälöi suuret ulkonevat silmä kuin näkäsilläsairailla kerjääslapsilla. Sillälöi suuri vatsa ja hintelä säätet. Minäkännän sen kepilläselälleen ja se potkii ja sen vatsa on keltainen. Minun on paha olla. Tunnen ehkäensi kerran elämässäni tunnonvaivoja.

Siihen aikaan oli jonakin vuonna näkävuosi. Näen suuren muuripadan aamusta iltaan asti kiehumassa keittiön hellalla. Siinäon jonkinlaista ruskeaa velliiä josta saa kupillisensa jokainen tulija, joita päivä päästään käy ulos ja sisään. Keittiön pöydäläön rivinä puukuppeja, joiden ääreen pyytjäistäuu toinen toisensa jäkeen. Syöneet sijoitetaan rekeen ja hoidetaan taipalelle. Kun renki palaa viemästä odottavat häntä uudet saatettavat. Katselen heidän tuloaan ja menoaan ruokasalin ikkunasta. Pujahdan väistäkeittiönkin. Kerran seisoo sen oven suussa vaimo, sylissä iso tyttö jota pidellessälaihan kantajan selkään surkeasti kenossa ja vinossa. Hän ei voi laskea lastaan maahan, sillä sen, näkäsen ja sairaan, jalat eivät kannata häntä Tyttötuijottaa suurilla tylsilläsilmillään eteensä Seison hellan kulmassa hellanraudassa kiikkuen. Iti tulee sisään ruokahuoneesta sylissä sisareni, jolla on kälessään vasta saamansa voileipä Vesi kihoo minunkin kielelleni, silläminullakin on näkä aina näkä vaikka kai saan syödä jotakuinkin tarpeekseni. Ovensuussa ätinsäsyllsäistuva tyttöei puhu

mitään, mutta hänen silmänsäalkavat eläjä palaa. Näen vieläkin sen ilmeeseen. Sisareni aikoo viedävoileivän suuhunsa. Silloin äiti kuiskaa jotain hänen korvaansa. Sisareni ojentaa käensäovea kohti, ätini astuu askeleen overmma ja kerjääsvaimo askeleen peremmä Kun hänen tyttänsä näkee, ettähänelle ojennetaan voileipää syöksäntään eturuumiillaan niin pitkälle kuin pääsee ja on vähäläkaataa ätinsätempauksellaan, tarttuu molemmin käsin voileipään ja avaa suunsa selälleen kuin linnunpoikanen, ja samalla katoa voileipäkielen yli kurkkuun, saaden aikaan raivoisan lähtymiskohtauksen, joka päättyy surkeaan rykimiseen.... Mutta eihän minun pitänyt nästätämösistä-miten lienevä johtuneet mieleeni? Sekaantuiko sinun kuvasi ätini kuvaan?

Seison kerran kesälälaiturilla, jonka alla ja ympärilläjo silloin oli se hieno valkea hiekkapohja. Minun ei oikeastaan olisi lupa siihen mennä kun ei ole muita rannassa. Siihen ui syvästänousten parvi suuria kaloja, joilla on punaiset evät. Ne ovat niin kesyjä ettäuivat ihan rannalle pulikoimaan. Niiden selä nousevat vedestäja näyttääkuin ne pyrkisivä maihin. Ne ovat ehkäniitäNäkin ottamia lapsia. Olen kuullut, ettäNäkki ottaa lapsia, jos lapset menevä luvatta yksin rantaan ja vie ne linnaansa ja muuttaa kaloiksi. Yhtäkkiäne suikaisevat jyrkkäyksen taa ja ovat kadonneet. Jos ne menivä viemään sanaa isälleen? Minäjuoksen kiireesti pois laiturilta.... On ollut semmoinen Kihovauhkonen, joka on ihminen, mutta kun tulee jäven rannalle, ei lähde kiertämään, vaan kulkee pohjaa myöden ja nousee toisella rannalla maihin. Silläon räpylä sormien ja varpaiden välissä Se on kaikkien kalain tuttu. Se on ollut Näkin kultalinnassa ja nähnyt sielläkirkkoveneen pituisen hauen. Se ajaa sen selässä kun on kiire. Minäolen ja elän Kihovauhkosena pitkä päivä, sukellan aitan alle ja tulen toiselta puolelta ylös.

* * * * *

Seison yksin törmällä avopän ja paljain jaloin, ja katselen alas rantaan. On kielletty menemätäyksin, mutta minun tekisi taas kovin mieleni sinne, heittäniään voileipiäja munalukkoja. Törmän alla on sauna ja sitävastapäätäkorkea, tiuha pisteaita, josta ei pääse yli eikäläpi. Saunan edessäon pistekota ja musta muuripata. Kodasta tulee ulos ruskea elukka, melkein niin iso kuin meidän vasikka. Mutta ei se ole se, koska se juuri äsken oli niityssä Eikäsiläole häntäkään. Se kulkee töninän kuulumatta hiljaa hypädellen aitaan asti ja häviääsiihen. Yli sen se ei voinut mennäeikämyöskään läpi, se vain hävisi siihen. Ehkäse sittenkin oli vain vasikka. Seison siinäja mietin sitä Nähi räkäsee aidan takana. Nyt se mahtoi nähdäsen. Se räkäsee aina silloin, kun näkee jonkun.... Menisinkökertomaan, ettämeidän saunasta tuli vieras hännäön vasikka ja meni aitaan ja hävisi siihen? Ne eivät ehkäuskoisi. Mutta kuta enemmän luulen muiden epälevän, sitävarmempi olen itse. Kenenkään lienee ollut vasikka ja mitähän sillämahtoi olla tekemistämeidän saunassa? Ja kuinka se pääsi aidan läpi? Olipahan kenen tahansa, se pääsi vain. Se olisi päässyt, vaikka olisi ollut aikalehmä Minätiedän nyt jotain, jota muut eivät tiedäja pidän sen omana tietonani. Se on ensimmänen suuri salaisuuteni, jonka olen sälyttänyt tähän päivään

asti.... En menekään silläkertaa rantaan, vaikka piiat menevä ja minäkin voisin mennä Miksi? En tiedä Mene mielummin yksin leikkimään hiekkalaatikoon isän kamarin ikkunan alle.

* * * * *

Hiekkalaatikossa, auringossa, lämpimän seinän kupeessa--kaivamassa, peittämissä rakentamassa ja hajoittamassa ... uuneja, taloja, tarhoja, koko ajan hyrälemässäomatekoista säveltä... toverina pikkusisar, joka ei vieläosaa muuta kuin istua ja nauraa ja kaivaa hiekkaa lapiolla miten sattuu; jätääsen ja tunkee hiekkaa suuhunsa ja silmiinsäjä alkaa itkeä ... minäsiivoan hänen nenänsä pikkuraukan, sitten äti tulee ja ottaa hänet....

Muistatko, kuinka me kerran avonaisesta ikkunasta ulos nojautuen katselimme samanlaista kohtausta samassa paikassa, ja sinäpuristit liikutuksesta ja onnesta kätäni ja suutelit minua poskeen? Sinäelä täällä sinäelä ja te kaikki. Muistoni sulavat yhteen, toisen ajan ja toisen.

Mutta missä nyt olinkaan?

On ilta, meidän lapset on laitettu vuoteeseen, suureen yhteiseen pesään, niinkuin linnunpoikaset emon untuviin. Hän on pannut meidät peitteen alle ja vetänyt sen reunoistaan kiinteäksi kahden puolen. Me seuraamme aina ädin kaikkia iltatoimia hänen liikkuessaan huoneessa. Vasta sitten, kun hän on poistunut tai istunutunut iltaompeluksensa äreen tai laskeutunut levolle ja käskenynt meidän painamaan silmänme kiinni, me teemme niin ja antaumme unen valtaan. Nyt hän aikoo vieläviimeksi laskea uutimen alas, ettei aamuaurinko noustessaan pistäsi silmään.... Silloin hän pysähtyy ja jääkatsomaan ulos. Sitten hän katsoo meihin ja hymyilee, laskee vielä vähän uudinta, hitaasti ja varovasti, mutta ei laskekaan ihan alas asti. --"iti, mitäsielläön?"--"Ei ole mitään, painakaa vain silmänne kiinni." Mutta sielläön jotain, koska hän yhäkatsoo sinne ja hymyilee meille.-- "iti, sano, mitäsielläön?"--"Tulkaahan sitten katsomaan, mutta tulkaa hyvin hiljaa." Meitäpelmahtaa valkoinen poikue polvilleen sohvalle. En ensin näe muuta kuin puutarhan, porkkanapenkit ja retiisipenkit ja pinattilavan ja ruoholyökkipenkit ja karviaismarjapensaat ja meidän lasten hernepenkit ja ädin omat hernepenkit, joista ei saa ottaa luvatta.--"Tuossa, tuossa hernepenkin päässä, kuiskaa äti.--"Ai!--"Pitäällä olla hiljaa, ettei se pelästy." Siinäön minun nimikkopenkkini päässäpieni köryselkäruskea elukka, joka napertelee pienellä hyvin nopeasti veputtavalla turvallaan herneen helpeitä maistaen yhtä maistaen toista. Sitten sen selkääoikaa, ja takajalat venyvää hirveän pitkiksi ja se siirtyy toiseen penkkiin, syötaas ja kuukkii reunimmaiseen penkkiin ihan ikkunan alle.--"iti, onko se kissa?" kysyy pikku sisar.--"Hss, ei ole kuin pupu." Se ei näe meitä Minätahtoisin hetipaikalla saada sen omakseni, minänään sen jo omanani, minäsaan leikkiäsen kanssa niinkuin pikku kissan kanssa, minäotan sen syliini ja syään sitäomasta hernepenkistäni. Aion juuri pyytääädiltä että saisin mennäottamaan sen kiinni, kun pikku sisar kopauttaa ikkunaan. Se sielläkapsahtaa takajaloilleen istumaan, pitkä korvat pystyssäjä etujalat hassusti lerpallaan. Me rummutamme kaikki ikkunaan ja meiltä

pääsee hillitön nauru ja riemuhuuto. Se loikkaa pitkän laukan poikki porkkanapenkkiä ja retiisipenkkiä ja pinattipenkkiä ja yli karviaismarjapensaiden tömän alle saunaan päin. Sillä ei ollut häntä kuin pieni töpöhäntä

Äiti vetää uutimen alas ja komentaa heti nukkumaan ja käskää painamaan silmä kiinni. Minä painan ne kiinni siksi aikaa, kun äiti on huoneessa, mutta kun hän on mennyt, minä valvon kauan ja mietin. Minun häntäni vasikkani taisi ollakin tänäpupu.

* * * * *

Seuraavana päivänä minä odotan sitä saunapolun päässä. Se ei tule. Illalla, kun äiti laskee uudinta, odotan, että hän taas kutsuu katsomaan. Hän räjäyttää uutimen alas ja menee, kehoitettuaan meitä heti sulkemaan silmämme. Hiivin vuoteesta, kiipeän sohvalle ja raotan uudinta. Ei se ole siellä äiti vain kuukkii porkkanapenkissä ja kitkee. Miksi äiti menikään sinne, tulisi pois pian ja panisi häkin nukkumaan, johan kaikki muutkin ihmiset nukkuvat! Vihdoin äiti tuleeekin ja nukkuu heti. Minä nouden vielä kerran ja raotan taas uudinta. Ei se ole siellä nytkään. Ei se mahda tulla enää milloinkaan. Sataa tuhatta ja tuulee. On autiota ja ikäviä. Onko se pelästynyt ja pahastunut? Luuliko se, ettemme sallineet sen olla siinä häistimme sen siksi pois? Olisi se saanut syödä minun hernepenkistäni kuinka paljon tahansa.

* * * * *

Huomenna heti herättyäni pyydän päästä etsimään pupua aidan takaa. Pienet veljet ja sisaret pyytävä päästä mukanaan. Äiti antaa luvan, mutta tulee itse aidan taakse pitämään silmällä Minä alan kutsua pupua kuin kissaa ja kaikki muut tekevät samoin. Mutta kuinka sitä puputankin, se ei tule. Äiti sanoo, että pitää liikkua aivan hiljaa ja etsiä näiden juurilta. Jos joku näkee sen, ei saa kirkaista, vaan pitää pysähtyä ja peräytyä tulla sanomaan toisille hiljaa. Me hiivimme sammalikossa varpaisillamme, hipristellen niinkuin sokkosilla, hajaannamme, tarkastamme joka pensaan. Luulemme näkevämme vähäviä pupun, mutta se ei olekaan se, se on milloin kivi, milloin kanto, milloin ei mikään. Silloin äiti sanoo, että joku rupeisi pupuksi ja toiset sitä etsimään. Pikku sisko saa ruveta. Me vähän loitonemme ja hän saa sillaikaa mennä piiloon.--"Nyt saa tulla", huutaa äiti. Me etsimme taas.--"Ole hiljaa, pupu", varottaa äiti. Pikku sisar on vähän aikaa hiljaa. Sitten se alkaa parkua tättäkurkkua. Se oli kyyristynyt ihan muurahaispesän viereen. Se ei sano, mikäsitä vaivaa, vaan huutaa äitiä Minä retuutan sen äidin luo ja äiti nostaa sen aidalle ja alkaa tarkastaa. Sillä on muurahaisia koltin alla. Se herkeää parkumasta vasta, kun äiti sitä suutelee ja taputtelee sitä purtua paikkaa....

* * * * *

Toisena päivänä minä yksin leikkimään pupua ja rupean itse itselleni pupuksi. Piiloudun näkeen juureen ja kuukin siitä toisen näkeen juureen. Nähi näkee minut ja räkäsee, toinen nähi vastaa. Ne seuraavat minua puusta puuhun aitaan asti. Kiipeän piha-aituuseen, hiivin saunan taitse

ja törmäylys puutarhaan. Syön, veputtelen sielläherneenpalkoja. "iti tulee.--"Saahan pupu syödäädinkin penkistä"--"Sydän nyt sitten." Minäpanen toiset rummuttamaan ikkunaan, ettäpelästyisin. Ne tekevät niin ja minäloikkaan nelinkontan porkkanapenkkiä ja retiisipenkkiä ja portlaakkapenkkiä yli. "iti vaatii, ettäminun täytyy pysyäkäytävällä --"Mutta eihän oikeakaan pupu?"--"Vaikka kohta!"--Pikku sisar rummuttaa eräänpäivänaruuden rikki. Se ei saa siitävitsaa, kun on niin pieni; mutta pupusilla olo päättyy siihen.

* * * * *

On ikävä ei tiedä mihin ryhtyä tuulee kylmästi ja on kylmä vaikka aurinko paistaakin, ei mikään maita, voileipäputoo monta kertaa alaspäin hiekkaan--en ymmärrä miksi sen aina pitää pudota alaspäin--ei ole toveria, ei tee mieli leikkiäyksin hiekassa, ei viitsi aina ratsastaa keppihevosenkaan selässä Enkäkeksi muuta kuin heittäytyäseläläni aitovarrelle. Taivaalla liitelee ja laatelee kaksi suurta lintua, ne laskee ja nousee siipeäliikauttamatta, väistäne on niin korkealla, ettäniitatuskin näkee. Viimein ne katoa kokonaan. Semmoisina päivinä äytyy tekemään pahaa, huudattaa siskoja, tekee kaikenlaista kiusaa, sorkkii kepilläporsaita karsinaan ja saa nuhteita. Tulee mielihaluja, joita ei saa tyydytetyksi. Tahtoisin päästäsuureen kuuseen, joka kasvaa portin pielessä vaan en näe keinoa miten sinne kiivetä Sielläsanotaan olevan oravan pesäjä rastaan pesäjä latvasta näkyy Jortaninkallio ja koko järvi ja kirkonsalmi ja haudankaivaja ongella Koiraniemessä Se on liian paksu reisittäväksi eikä hän ulotu kädet edes sen ympäri. Alimmat oksat ovat niin ylhäällä etten pääse aidan pätkään. Hypäessäni aidalta alas satutan ison varpaani kiveen ja täytyy panna vesikärry. Kun olen parkunut paruttavani ja lakkaa pakottamasta, on kylläse pieni hauskuus, ettävarpaassa on kärry ja saa nilkuttaa kantapäällään ja että kaikki kysyvä: "Kah, mikäön sattunut varpaaseen?" Mutta päivän kuitenkin menetetty eikä tiedähuomisestakaan. Menen maata ilottomasti ja ylöläpotkii veli peitteen alla. Muistan täntapäisen päivän siitä mikä sitäseurasi.

Kun aamulla saan silmäni auki, on vuoteeni vieressäkukkapöytä Pöytäön katettu valkoisella, lattiaan asti ulottuvalla liinalla. Sen etupuolelle on kiinnitetty kiehkuroita harakanvarpaista. Sen keskelläön maljakossa ruiskukkia ja maljakon ympärilläön seppelä kissan kypäistä Siinäön lakeritanko ja rintasokeria ja kaksi piparkakkupupua ja muitakin piparkakkuja.--"Voi herrttanen aika!" (Meidä on opetettu sanomaan: "Voi herrttanen", ettemme sanoisi: "Voi herranen" ja turhaanlausuisi Hänen nimeään). Pikku siskot seisovat malttamattomina pöydän ympärillä Niiden täytyy saada maistaa ja ne saavatkin. "iti panee kuitenkin minulle pussistaan yhtämonta piparkakkuja sijaan. Lapset ovat yhälevottomia, vaikka ovat saaneet suunsa täyteen. Ne hypähtelevä ja pyöähtelevä ja niillänäyttäväolevan jotain mielessään.--"iti, sano sille jo!"--"Mitä mitä"--"Panehan nyt ensin housut päällesi." Sitten hän sukii tukkani ja sanoo viimein:--"Jos nyt sitten menisit talliin."

Lapset kirmaisevat ulos, kaataen toisiaan mennessään ja ehtivä ennen minua tallin ovelle, sillävarvas on vielähellä Sen oven alipuoli on kiinni, yläpuoli on auki. Siitäkurkottaen näen pilttuun nurkassa

haavanoksia.--"Menehän lähemmä" Menen lähemmä mutta en näe vielä mitään.--"Katsohan tarkemmin." Pieni pupu kyyrättäänurkassa, korvat supussa selän päällä Riemuhuuto! Minä olen saanut elävän pupun syntymäpäiväahjaksi.--"Katsohan tarkemmin!" Riemu remahtaa kaikista suista, silläsielläön toinenkin samanlainen. Minä olen saanut kaksi elävää pupua syntymäpäiväkseni.

* * * * *

Meni koko se kesäniiden hoitamiseen, haavanoksien hankkimiseen, karvakortteiden keräämiseen. Ne ovat ensin arkoja, kyyrättävä nurkassa eiväkäuskalla tulla ottamaan, ennenkuin olemme kiivenneet yläsillalle ja sieltä tirkistämme lattian raoista. Sitten ne vähitellen kesytyvät ja uskaltavat ottaa maasta, vaikka me olemmekin sisälävähän matkan päässä. Lopulta ne ottavat kädestäkin ja kun minäpäiväkaudet katson, kuinka niiden huulet veputtavat, niin alkavat omatkin huuleni veputtaa, ja minulle nauretaan, että ne veputtavat yölänukuessanikin.

* * * * *

Se oli se ikimuistoinen pupukesä ja kaikki sen muut muistot ja elämykset häpyvä nähin.

Sitten kävi niin, että toisen vei kissa ja toinen loikkasi ulos ullakon ikkunasta, jonne ne oli viety tallista pois hevosen tieltä. Suru ei päässyt tunkeumaan kovinkaan syväle, sillä satoi ensimmäisen lumen ja lumipallosilla olo ja lumilinnojen rakentelu antoi yllin kyllämuuta ajattelemista.

Lapsuuteni muistot ja mielialat ja elämykset ovat kuin heilimoivia tähtikäpäitä joista niitä koskettaessa pöhtä pois ne helpeet, joihin hieno jauho on kiinnittynyt. Tahtoisin verhota lapsuuteni sen omaan ruumiinmukaiseen harsohuntuun. Olen kömpelösorminen maarahti, joka saa aikaan vain huonosti istuvan pitkähihaisen kotelon. Lapsuus on kotelostaan vapautunut perho, se pitäisi saada keijukaisena tanssimaan, mutta tänäminun lapseni tallustelee tässäkuin isän raskaissa, suurissa saappaissa. Pelkkäkosketuskin, pelkkämainitseminen, riittää kuitenkin itselleni, pysyttämään itseäni sen ajan onnen tunteessa ja siksi minä omiksi iloikseni jatkan. Loihtikoot muut esiin omansa.

Sanon tässäviäläkerran, että maailma oli minulle vain ihmeitä täynnä ja että kaikkein tavallisimpienkin tapahtumien takana oli jotain, jota jän ihmettelemään ja kysymään ja josta olisi tahtonut tietää enemmän. Kaikki uusi minua jännitti, ei vain siksi, että se oli uutta, vaan että siinä vielä oli jotain muutakin. Sellaisena salaperäisenä maailma minulle oikeastaan aina pysynyt. Silloin en tietystikään koettanutkaan sen ihmeellisyyksiä selittää. Lapsi aavistelee kyllä mutta tietäuskin sen tekevänsä. En ole koko elämäksäni päässyt kauemmas kuin lapsi, joka todetessaan ihaillee ja ihmettelee, pyrkimättäkään sen pitemmälle ja syvemmälle. Olen ollut mielestäni kaikkein selvimmilläsilloin, kun maailma on ollut minulle vain ihana, lumottu metsä jossa aina vain aukee uusia ihanouksia ja tulee vastaan ylläyksiä kaikkein tavallisimmissakin. Odotan joka tien käänteessä metsäneitoa tai jotakin

semmoista ilmestystä Ja se tulee aina toisessa tai toisessa muodossa. Enkäsitäkoskaan hämmästy. Sinäkin tulit minua vastaan niinkuin lumotussa metsässä En ymmärtänyt sinua enemmän kuin muutakaan, en kyennyt mitenkään selittämään tuloasi, ainoastaan lumouduin ja huumauduin, ja saakoon se minulle yhäedelleenkin riittää _Luulin_ lopultakin saaneeni selityksen sinusta, sinäolit kaiken elämäni huippu, edemmäksi sinua en ole kyennyt näkemään enkämielestäni tarvinnutkaan. Mutta sinussa oli niin paljon ihmettäkuin kaikessa muussa yhteensä Miksi viehäit, mikäsinussa viehäiti, sitäen saanut selville enkä koettanutkaan enkäenääkoeta. Kuta enemmän sinua muistelen, sitä ihmeellisempi olet.

Ihmeellisintäsinussa oli, ettäolit jo ennenkuin olitkaan. Sinulla oli minussa edeltäjäsi, huutavan äänet, jotka tuloasi valmistivat. Tunne sinuun, johonkin sinunlaiseen, oli minussa, ennenkuin itse olit. Löydän ne, edeltäjäsi, aikaisimmasta lapsuudestani, ainakin luulen nyt löytäväni. Rakastin niitä koska niissäoli kussakin jotain, mitäsinussa sitten kaikin. Ne pitivät minua sylissä, niiden kanssa leikin, ne kertoivat minulle satuja, minäviihdyin niiden kanssa, haastoin heille huoliani, ikävön heitäenkäolisi hennonut heistäkoskaan erota. Ne muistuvat juuri mieleeni toinen toisensa jäkeen.

Muistathan Taaton tädin?

Pidit hänestäpaljon ja vieläenemmän hän sinusta. Retkemme hänen luokseen, hänen pieneen taloonsa, jossa hän isännö ja emännö yksin, oli ensimmänen retkemme kahden kesken. Jotta se kestäsi kauemmin, ajoimme käyden melkein koko matkan. Kesänen tie kulki viileitämetsiä pihkalle tuoksahtelevia petäjäkötä tyynten lampien rantoja, ahoisia maita, siinsi vaaroja ja hämmötti aukeita, etäsiäulapoita. Hevonen pysähtyy lepäämään ja saa levätä kunnes itse, taakseen katsoen ja kuin kummastellen, taas lähtee liikkeelle. Ratas milloin helisee kovalla kangastiellä milloin sihisee pehmoisessa hiekassa.

Ja päivän painuessa iltaan tullaan pieneen vanhaan, valkoiseksi rapattuun taloon lehdon sisäsalammen rannalla, jossa valkomyssyinen vanha neiti sulkee meidä syliinsä nauraen ja itkien ilosta. Hän nauroi aina, itkiessäänkin, pelkästäilosta ja nautinnosta saada nauraa.

Sinämuistat hänet, kun hän syleilyään meitälö käensäyhteen ja huudahti: "Kylläpäte, lapset, olette kaunis pari! Kylläpäsinulla on hienon- ja hyvännäkönen morsian, mistähänet lienetkin löytänyt!" Eihän sitäkenenkään olisi tarvinnut minulle sanoa, mutta minun oli kuitenkin mieluista sitäkuulla.--"Voi teitäherttaisia lapsia, ettätulitte! Ettekäkirjoittaneet sanaakaan! Olkaa onnelliset, olkaa onnelliset!" Ja sitten hän vuoron itki, vuoron nauroi ja nimitti meitäalinomaa lapsikseen. Osasit olla niin kauniisti hänen kanssaan, puhella hänen asioistaan ja huolistaan, joita hänelläkin oli: rengit laiskottelivat, naapurit syötivä lehmillä hänen niittynsä varastivat kaloja hänen katiskoistaan. Tuotit niinäpävinähänelle sanomatonta iloa, autoit

hätähänen vastalauseistaan huolimatta ruuan laitossa. Rakastin sinua siittäjös mahdollista vieläenemmän. Hän makuutti meitäuntuvilla kuin lintuemo poikasiaan, toistamistaan toistellen: "Te olette nyt minun lapsiani, teidän pitääntaa minun kuvitella, ettäolette minun, minun vain nänapävä." Kautta elämän patoutunut ädinrakkauden tarve purkihe hänessäsilloin meihin niinkuin ennen minuun.

Olin rakastanut häntäaivan pienestä niin kauan kuin muistan. Rakastin häntävarsinkin siksi, ettähän oli iloinen ja nauroi. Iti ja hänen sisarensa eivät olleet iloluontoisia, nauroivat vain harvoin, kun vättämätätäytyi, kun eivät voineet sitämitenkään pidätää Silloin he purskahtivat kuin pakosta, hytkyivät, koettivat kaikki tavoin vastustaa, saivat kuin kouristuksen, se näytti tekevän kipeää kunnes sen vihdoinkin voittivat kuin vaikean kohtauksen ja huokasivat lopuksi ja pyyhkivät vedet silmistään ja olivat taas hirveän totisia. Tädistähersyi nauru kuin puro pulppuavasta lähteestä

Hän kävi meilläpari kertaa vuodessa ja tuli aina yllätään. Minulla on hänestätavallisin muisto, ettäherään pimeänätalviaamuna, kun tuli jo roihuaa ja räskäätakassa ja kuulen kuiskuttelevaa puhelua. Hän istuu ja juo kahvia isän ja ädin kanssa. Karkaan paitasillani vuoteesta, kirkaisen, heittäyn suin pän avautuvaan syliin ja puristaun siihen pehmeäärintaa vasten ja tunnen poskessani silkkiäpehmoisesta, korkeasta povesta. Tempaan esille hänen kultakellonsa, joka on aivan erikoisen pieni ja soma, jonka naputus tuskin kuuluu, saan itse avata sen ja katsoa sen sisään, sen ihmeelliseen sykkivään elämään. Saan sormia sen kultakäyväjä kulettaa edestakaisin sen nappulata. Hänelläon paljon muuta näytettävää on medaljonki, jossa on sen mammavainajan hiuksia, on korvarenkaat, joita saa sormia, kunnes hän huutaa: "Koskee, koskee!"--ja on itkevinään, vaikkei koskisikaan. Hänen taskuistaan saa ottaa kaikki, mitäniissäon, ja niistälöytyy joka päiväainaa uusia karamelleja ja mitäkaikkeaa. Vaikka niitäkuinka usein tyhjensä, on niissävähän ajan päästäainaa jotain uutta. Hän suutelee, jota äiti ei koskaan tee, eikä ädilläole aikaa leikkiäminun kanssani, kun aina täytyy hoitaa pienempiäjä hommata. Hän kuuntelee tarkkaavasti kaikkea, mitähänelle haastan pupuista ja Näkin kaloista ja Kihovauhkosesta ja mustista linnuista ja muista, joista ei osaa haastaa kenellekään muulle, ja hän nauraa, kun häntäkutittaa kaulaan tai kainalon alle. Hän kiikuttaa polvellaan ja laulaa: "Riia riia rankka, hesten heeter lankka, nää vi kom till hennes koor, vaar teer inken hemma, para en kammal kumma, ok tvoo smoo huntar unter penken vast me kulenken, somssaa, somssaa: hauvavauva vauvuaa--" ja silloin se on purevinaan rintaan ja härisevinään ja minäpuren ja härisen vastaan ja me olemme molemmat menehtyä nauruumme.

Hän lähtee yhtäsalaperäsesti, kuin on tullutkin. Kun herään jonain aamuna, ei häntäenääole. Hän on niin helläsydäminen, ettähänen olisi vaikea olla, jos täytyisi kuulla lasten itkevän jäkeensä Ja jotta ne eivät itkisi hänen kuulemattakaan--niinkuin eivät sitten itkekään--hän jättääjäänhyvästuomisikseen parhaat antimensa: milloin omenia, milloin viikunoita, milloin marmelaateja, joita ei koskaan muuten saa.

Hän oli ensimmänen rakkauteni, silläen luule, ettäon suurtakaan eroa

rakkaudella, olipa se mitälajia tahansa, kun se kerran on sitäoikeinta, sitäparasta. Rakastin häntäsiksi, ettähän rakasti minua, ja rakastin sinua siksi, ettäsinä rakastit minua.

Toinen rakkauteni oli punainen tyttö pappilan rannassa.

Naapurin poika oli tuonut kaupaksi onkikalojaan, suuria ahvenia, säkiä ja säyneitäkin. Jännityksestä jätin kysymyksen:--Mistä olet saanut nämä kalat?--Vähän mahtavoiden hän vastaa:--Koiraniemestä--Maaltako vai veneestä?--Suupielteen venäyttän hän vastaa:--Veneestä minä onginn.

Minä sain onkia ainoastaan maista jaloin omasta rannasta tai enintään kahlata niin pitkälle, kuin pääsin polvia myöden veteen. Pyykkilaiturin päässä olisi ollut hyvä paikka, mutta siihen en saanut mennä sillä siitä alkoi jyrkkäys, jonka takana oli kuolema ja vaani se näkki. Veneestäkin olin joskus saanut onkia. Mutta sitten oli kerran sattunut se hirvittävä häpeä että veneessä hypellessäni sen kokka oli irtautunut maasta ja vene alkanut ajautua ulos selälle ja olisi kai mennytkin sitä menoaan ja vienyt minut mennessään, jollei äiti, parkunan kuultuaan, olisi syössyt puutarhasta rantaan ja suin pän vaate päälle veteen ja saanut kokasta kiinni. Mistä seurasi ankara, vitsan uhallan annettu kieltä olla sen jäkeen ollenkaan menemättä veneeseen, jollei kokka ole lujasti maissa kiinni ja tuuli maihin tai piit pesemässä pyykkiä rannassa.

Kielto oli olemassa jo kolmatta kesää mutta siitä huolimatta minä olin oppinut sekä suostamaan että pohjasta työtelemään--matalalla vedellä sisäpuolella kaislikon--äidin äännettömälä suostumuksella hänen itsensä pitävänsä salaisesti silmäpuutarhasta. Mutta väjämille vesille, ulkopuolelle kaislikon en ollut mennyt enkä halunnutkaan mennä sillä vaikka kieltä tavallaan olikin käytännössä kumottu, oli se kuitenkin olemassa ja saattoi milloin tahansa astua uudelleen voimaan kaislikon sisäpuolellakin.

Mutta nyt oli Pekka ollut Koiraniemessästi ja saanut nuo suuret ahvenet ja säyneet, eikä se ollut paljoakaan suurempi poika kuin minä pikemmin kooltaan pienempi, vaikka vähän vanhempi. Ja osasinhan minäkin jo kulkea veneellä sekä meloen ja soutaen että pohjasta työntäen.

En tiedä itsekään, mitä minussa oli tapahtunut, en, kuinka olin tullut siihen, mistä itäseni tapasin: veneestä kaukana ulkopuolella kaislikon, melomassa lahden poikki saarta kohti, joka oli virran niskassa, matkalla Koiraniemeen, joka oli virran alla. Pääs oli nähtävästi tapahtunut silmänräpäyksessäni inkuin koiranpenikan, joka käppyräsämaaten yhtäkkiä kuulee sisäsen äänen haukahtavan hänelle jotakin, kutsuvan jonnekin, kavahtaa pystyyn ja livistää tiehensä taakse katsomatta, mistään väittäjä mitään kutsua kuulematta, vaikka sen kuuluisikin. Kiisin kuin veitsellä viiltäen rantaan. En tiedä näkikö minut kukaan, kun lähdin, ja huusiko kukaan jäkeeni, mutta vaikka olisivat huutaneetkin, en luultavasti olisi mistään väittänyt, vaan karannut käistä Tuli mitä tuli jäestän, minun täytyi saada suorittaa suurteko, onkia veneestä

saada suuri ahven Koiraniemen kainalosta, laskea virta ja nousta se omin voimin, niinkuin Pekka oli tehnyt.

Olin laskenut tämän virran usein ennenkin, mutta en yksinäni, vaan isän ollessa perässä ja minähänen polviensa väissä olin solahtanut sillan alitse, jonka arkkujen väissävesi loklatti kummasti ja äänet kumahtivat kuin kellarin holvissa ja aivot täytyi vetäkiireesti sisään. Tuli vastaan aina toinen toistaan kummempaa kummaa: Virrantalon nuottakota ja sen kahden puolen saman talon risupadot, joista kevääläkudun aikana saatiin vitsamerroista mahdolltomasti särkiä sitten vanhan sodanaikuisen sillan vedenalaisen arkun jäännös, jonka päälle piti varoa ajamasta täydelläveneellä sitten suuri riippukoivu, jonka alta hauki otti uistinta, kun sattui syönnilleen, ja oli kerran ottanut haudankaivajan uistimeen niin mahdolltoman suuri Kihovauhkosken venkale, ettei pysynyt veneessä sitten poukama ja niitty ja niitylläRyhään lato perälään ja suu vinossa, ja kun kierrettiin sakeata haapaa kasvava niemenkärki, niin näkyi Koiraniemi ja sen suuri käyräpetäjä johon aina kytkivä tukkilautan, mistäVirrantalon ahne isäntänylki rumat rahat lauttamiehiltä Niemen kainalossa oli rytö mahdolltoman suuri veteen juuriltaan kaatunut kuusi, jossa kellonsoittaja pyhäamuinakin onki eikä ahneissaan malttanut lähteä pois, ennenkuin näki papin veneen tulevan.

Vuolas virta on alkanut viedävenettäni ja topakasti meloen minälisään sen vauhtia. Valkopäinen virstapatsas sillan korvassa kuin kurkottaa kaulaansa paremmin nähdäkseen, kuka sieltätulee. Ja silta köyristää selkäänsä ihmetellen ja ihaellen, että onpas poika uskaltanut lähteä yksin virran vietäväksi. Arkkujen mustat aukot ammittavat suurempina ja vähän kuin uhaten ja pelotellen: uskallatko tulla? Minäuskallan, minä vännän vettätaapän melalla. Pikku koira vikittäsiltaa pitkin ja pysähtyy ja pistääkuononsa kaiteiden väiin ja vikisee ja heiluttaa häntänsä Ka, meidän Penni! "Penni se! Penni se! Hyppää!" Se ulvoo ja pyrkii mukaan, mutta ei uskalla hypäälä ja rientää rannalle. Virta kantaa veneen arkkuihin, laita rusahtaa--mutta rusahtakoon! Joku ajaa sillan yli, kaviot kopsaa ja koko silta nytkyy, ja rapisee hiekkaa veteen ja veneeseen. Sillan alitse tultuani näen, että se onkin vain pikku poika, ei sen suurempi kuin minä Se heiluttaa ohjasperiään ja hosaisee hevostaan ja huutaa minulle mennessään: hei! johon minäkin huudan: hei! niinkuin pitäjä räskytän melalla vettäkorkealle ilmaan. Meitäön kaksi Mänttään poikaa, toinen sillalla, toinen sillan alla, toinen hevosella, toinen veneellä Veneen vauhti kiihtyy, virta vyöryy yhä suurenevina hänsilminä Vanhan sotasillan kohdalla näkyy pohja ja seisomaan nousten minäsurvaisen siitäveneelle uutta vauhtia. Jään seisomaan perään ja vipuan melalla veneen laidasta.... Nuottakota siinä katsoa mollottaa ... päivää nuottakota!... Penni laukkaa rantaa, niin ettäkorkea heinikko lakoilee sen kohdalla. Nähdäkseen minut paremmin, missäminämenen, se pomppaa korkealle ilmaan. Penni se! Koiraniemessä minäotan sinut veneeseen, tule sinne! Isäsaa heti huomenna ostaa minulle uistimen, niin minäensi kerralla otan tuosta riippukoivun alta sen suuren hauvin, joka pääsi haudankaivajalta.... Rannan puut katsovat kummastellen, ettäkuka siinämenee semmoista vauhtia. Keskeällävirtaa on suvanto ja sen poukama ja sielläön lumpeita ja loistaa hauvinkukkaa. Lato lahden pohjassa niityllätöitäsuu auki ja vieläenemmän perälään kuin ennen. Otanpa tuosta lumpeita ja hauvinkukkaa pikku

siskolle, joka niitä aina pyytää tuomaan. Ollappa se nyt itse tuossa kokassa ottamassa, niin olisi sillä hauska. Ei tiedä sisar, ei tiedä kukaan, missä tänäpäikä menee. Eivä tietäsi tulla ottamaan, vaikka meloisin maailman laitaan.

Vene kelluu kaislikkorinnassa, missä aakanvirta sitä pidättää. Kuuluu hyrskettäjä polsketta. Joku tulee jostain. Tuleeko joku minua hakemaan? Ajetaanko minua takaa? Niemen nenätse pohkaisee vene vihaista vauhtia. Se tulee melkein kohona. Kokassa on iso koira. Mies seisoo perässä ja sauvoo pohjasta ja vene hypähtelee ja hyrskähtelee. Kokka vaahtoa ja suuri laine lakoilee kahden puolen venettä. Se tulee ihan minua kohti. Aikooko se tulla ottamaan? Muistan lähteneeni luvatta. Lyykähdän voimatonna peräuhdolle ja mela putoo veteen. Sitä sorkkiessani on vene tullut ihan kohdalle. Sehän onkin Salomo, tuttu mies. Sillä on rykelmä verkkoja veneessä ja kokassa pyssy. Se meneekin kalaan ja vesilintuun. Ei se mene kotiin kantelemaan. Se on hyvä mies, kaikkien meidän lasten ystävä kun on meillä tössä. Se auttaa minut aina suureen kuuseen olkapäältä. Mahdottoman väkevä mies, kantaa yksin rakennushirren selässään ja jaksaa kiikuttaa minua kämmenellä suoralla kädellä. Se aina muhoilee, nytkin se sieltä muhoilee.--"Hei!" huudan minä--"Heipä hei!" vastaa Salomo.--Nyt se jo menee siellä kaukana. Sen koira höristää korviaan Pennille toisella rannalla. Penni seisoo veden rajassa ja haukkuu ja lähtee sitten rantaa pitkin Salomon veneen järkeen. Meidän Penni on Salomon Hallin pentuja.

Kampean veneen takaisin keskivirtaan, ja siinä näkyy jo Koiraniemi ja kuusiryönsen kainalossa ja käyräpaksu petäjäniemen nenässä. Mutta matalan niemen yli siintää leveäkirkonsalmi ja sen rannalla iso pappila ja pappilan takana kirkko. Aina kun siihen tulinkin, silloin ja joka kerta sen järkeen lapsena, nuorena ja vielä vanhempanakin, pidäti ihmetyksestä hetkeksi henkeäni, niinkuin olisin katsellut maailmaa korkealta mäeltä. Sinne teki mieli, mutta ei uskaltanut. Pappila on rantaan viettävällä rinteellä korkeiden koivujen ja haapain keskellä. Se on suuri ja komea, taitekattoinen ja keltaiseksi maalattu ja laudoilla vuorattu, ja valkoiset ikkunalaudat. En ole siellä koskaan käynyt, ainoastaan soutanut ohi. En huomaakaan, kun olen jo ajautunut ohi onkimapaikan. Ka, eihän minulla olekaan onkea mukana. Vene saa liukua sivu Koiraniemenkin, minä istun perässä selkäkenossa ja mela kainalossa ja uitan sikaa, antaen virran viedä Salmi suurenee, virta laimenee, vene kantautuu ohi pappilan uimahuoneen ja pysähtyy tyynen salmen keskelle pappilan laiturin kohdalle.

Pappilassa ovat salin ikkunat auki ja sieltä kuuluu pianonsoittoa ja kaunista laulua. Rouvas väekoreissa vaatteissa käyskentelee herrain kanssa kääkkän puutarhassa. Siellä on vieraita. Niiden pikkupojat ovat pallosilla maantiellä aittojen edessä. Minun tekisi usein mieleni mennä sinne niittyjämyden ja haan läpi katsomaan aidan raosta, sillä siellä on kesy kurkikin, joka koikkii pihamaalla, mutta en saa, sillä ne ovat suruttomia ja me olemme heränneiden ihmisten lapsia.

Pihasta juoksee rantaan avopänen, ihan punaiseen puettu tyttö. Sillä on toisessa kädessä ongevapa ja toisessa matotuohinen. Se juoksee laiturin päähän, heittää onkensa veteen ja seisoo sitten kauan aikaa liikkumatonna

ja tuijottaa eteensä En ole koskaan nähnyt kokonaan punaiseen puettua tyttöä ainoastaan yhden semmoiseen huiviin kirkossa. Iti ei mennyt siihen penkkiin, vaan istui toiseen ja sanoi, ettei saa katsoa taakseen. Vaan täi meni. Kenen lienee se tyttö pappilassa ei tietäkseni ole yhtään senkokoista eikämustatukkaista tyttöä Se kuvastuu kokonaan veteen, siinä on kaksi samanlaista punaista tyttöä Nyt se riipaisee siimaa ja väyttääsalakan vedestä Se juoksuuttaa sen maihin ja tulee pian takaisin laiturin päähän, ja kumartuu ottamaan matosta tuohisesta. Sen tukka on vain yhdestäkohti niskasta kiinni sidottuna punaisella nauhallalla, se putoo monta kertaa sen silmille ja se heittäsen pänsä heitolla olan yli. Taas se saa salakan, mutta se lentäälaiturin viereen ja pääsee. Silloin se sanoo: ash! Voi herrtanen, kuinka se on soma! Kyllä kai se pääsisi taivaaseen, jos kuolisi, vaikka silläonkin punainen hame. Koskapa täikin sanoi siitäkirkon punahuivisesta tytöstä ettäolkoon lapset puuetut kuinka suruttomasti tahansa, eivä ne joudu hukkaan, vaan niiden vanhemmat.... Nyt se taas sai salakan!

Ja minäistun siinä kuinka kauan istunenkin, ja katselen punaista mustatukkaista tyttöä mela yhäkainalossa, vaikkei vene liikahdakaan. Se ei ole minusta tietävinäkään, ei katso kertaakaan muuanne kuin onkeensa. Seisoo ihan liikkumatonna, väistäväin pyyhkästen itikan otsaltaan.

Pihasta tulee sen lihava mammalylleröjä pysähtyy laiturin päähän.

"Etköjo tule pois?"

"En minävielä"

"Aurinkokin laskee ja alkaa tulla kylmä"

Mutta tyttövain seisoo yhäja onkii ja saa taas kalan.

"Kuka se on tuo poika? kysyy sen mamma."

"Kuka poika?"

"Tuo, joka istuu tuolla veneessälakittomin pän."

Tyttöei vastaa.

"Kenenkäsinaolet poika?" kysyy sen mamma nyt suoraan minulta.

Kuin pahanteosta pakoon hypätän minäsysään liikkeelle veneen, joka istuessani ja katsellessani punaista tyttöäon kääntynyt kotiin pän, silläon alkanut käydäiltatuulen viri salmea pitkin. Melon yhätiukemmin ja vasta Koiraniemen kohdalla katson jälleeni. Siinäse vieläonkii, mutta sen mamma on alkanut lylletelläpihaan. Nyt se ottaa matoastian ja keräkalat ja juoksee jäestä Nyt sitäei enäänä. Pappilan ruokakello soittaa väkeäsyömään.

Penni on tullut Koiraniemeen ja vikisee siitäveneeseen. Otan sen ja panen pois melan ja otan airon ja alan työlläläheltärantaa pohjasta,

niinkuin Salomo. Minullakin on koira kokassa ja minunkin veneeni kokka kohisee ja laine lakoilee kahden puolen. Minäajattelen koko ajan, että jos olisi punainen tyttötuossa rannalla, niin näkisi. Virran nousu käy minusta vielähelpommin kuin lasku. On kuin olisi minulla moninkertaiset voimat, niinkuin olisin kohta aikamies. Saan veneen menemään suoraan, niinkuin tahdon, eikä nyt hipaisekaan sillan arkun seinään, vaan solahtaa yhtävauhtia sen alitse. En ajattele sitä ettäsauvon, ajattelen vain sitä ettäpunainen tyttönäkee, kuinka minäsauvon. Hei virstapatsas, punaruumis, valkohattu! Minut on vallannut sanomaton mielihyvän ja hyväolon tunne ja illan viileys hivelee ohimoita ja tunnen, ettäotsatukka leiskahtaa joka kerta, kun kumarrun eteenpäin ja ponnistan.

Kun tulen kotiin, kysyy äiti, missäolen ollut. Sanon olleeni vain vähän ongella eikääiti kysy missä

Palasin usein Koiraniemen kainaloon odottamaan punaista tyttöä Istuin ja ongin rytkäyksen kupeella ja sain paljon isoja ahvenia ja säkiäjä säyneitäkin, mutta en koskaan enäänänyt punaista tyttöä En saanut tietää kuka hän oli ollut ja mikähänen nimensä enkäuskaltanut keneltäkään kysyä En tiedä enkäuskaltanut siksi, ettähän oli tyttö vaiko siksi, ettähän oli punainen. Punainen oli meilläsyntiä Minä kuitenkin ajattelin häntäkoko kesän, varsinkin pantuani maata ja luettuani iltarukouksen. En lukenut sitäenääneen yhdessämuiden lasten kanssa, vaan luin sen yksin ja hiljaa, ettei kukaan kuulisi. Pyysin joka ilta salaa Jeesukselta, ettähän antaisi punaisen tytön tulla huomenna ongelle. Pyysin siihen aikaan kaikkea Jeesukselta, sitäkin, että hän munittaisi aapiskukolla minulle sokeripalan lehtien väliin. Mutta vaikka se tyttöei tullutkaan, oli minun kuitenkin suloista kaivata häntä tulemaan pappilan laiturin päähän, heittämään hopeista, väkätelevää salakkaa korkealle ilmaan. Unhotin hänet mielestäni vasta sitten, kun isä laittoi minulle jousipyssyn.

Kai olin jo joitain vuosia vanhempi. Vuosia en muista, ainoastaan tapaukset.

Meidän musta ruuna seisoo rappujen edessä valjastettuna uusien Turun kiessien eteen. On kirkas, lämmin paiste. Sen karva kiiltäjä valjaiden soljet ja pislait väkkävä ja istuinten häkkien puolapuut ovat sileä ja lämpimä. Istun takaistuimella lähinnänuoremman veljen kanssa. Minulla on uusi koltti, uudet housut ja uusi lakki, jossa on oikea nahkalippa. Hypistelen sitätoisella kädellä samalla kun toisella pitelen etuistuimen kaiteesta, etten retkahtaisi seläläni, jos ruuna nyhtäiseisi, kun paarmat ja karpäset puree. Pikkuveli puristaa kaiteesta kahdella kädellä Se jo kerran pyllähti maahan, kun ruuna riipaisi. Isä istuu etuistuimella, suitset kädessä äiti vieläviipyy. Sen on ensin pitänyt imettäjä nukuttaa kaikkein pienin ja viedävähän suuremmat puutarhaan huoneiden taa poimimaan viinimarjoja, etteivä näkisi ja rupeisi itkemään, kun me lähdemme. Malttakoothan mielensä kyllätulee vieläheidänkin vuoronsa. Mikäsinne koko joukolla niinkuin mikäkin

mustalaispartti, eikä semmoinen joukko mahtuisi kiesseihiinkään, eikä ruuna jaksaisi vetäkään mäkisellämatkalla.

"Eiköse jo ala joutua?" kiirehtii isä

Samassa äiti tuleekin, käy vielätoimittamassa jotain ja nousee sitten viimein isän viereen.

"Minämenen avaamaan porttia!"

"Et sinäpäase alas."

Mutta minäpäsen alas ja saan portin auki ja kiinnikin, ja keikautan itseni takaisin ylös ja olen aika miestämielestäni ja hoidan koko matkan pikku veljeäpitänläkätähänen selkäsätakana.

Olemme matkalla Vänninmäkeen, Repolaan, jossa meidän lehmä ovat kesäaitumella. Se on sielläjossain sydänmaan kylässä jonne on hyvin mäkinen maantie ja suuria soita mäkien välissä Niiden väet ovat meidän parhaita ystäviä Ne tuovat meille kirkossa käydessään keltaista paksua piimäjä marjoja ja ohralettuja. Niilläön myös hyvin keltaista paksua voita.

Alkumatka on vielätuttua. Jortanin kalliolle asti, jossa on oltu mustikassa. Siitälähtee ison kiven kohdalta polku metsään. Nytkin sieltä tulee lapsia mustikasta, suut, posket ja sormet sinisinä Tytöt niaavat meille, minullekin, minänyökäytän heille pääniinuin isä

On kauhean paljon mäkiä jyrkkiäja pitkiä Isänousee aina mäen alla kävelemään ja minämyöskin.--"Istuisit käryissä eikösinua väsyttä"-- "Ei väsyttä. Ruuna vetäämutkitellen. Minäihmettelen sitäsiksi, että silloinhan sille tulee pitempi matka. Isäselittääsyytäsiihen, vaikka minäen ymmärä mutta tottapahan ruuna sen tietää koska niin tekee. Miksi lienee tie mäen kohdalla leveämpi kuin muualla?

Tie laskee Holpanlahden rantaan. Isäajaa veteen ja antaa ruunan juoda. Hyvin pieniäkaloja viilettävavedessäarattaiden välissä Kaukana siintää suuri jäven selkäja sen yli näkyy livaara, jossa nyt ei olekaan enää Tapion linnaa.

Eräissälouhikossa tien vieressäön punaisia kiviä ~iti sanoo, että niistäsaa sinistäväviä Toisessa paikassa on metsäkahden puolen tietä palanut mustaksi, rahtimiehet ovat sytyttäneet, ovat nekin huolettomia, kun jätävä tulen kuivaan sammaleen. On hirveän pitkä suora tie rannattoman suon halki. Siinätuntuu viileämmätäja tuoksuu väkeväle. ~iti tahtoisii panna villahuivin meidän hartioille, mutta ei meilläole ollenkaan kylmä

Se mäki, joka näkyy suon takaa, ei ole vieläVänninmäki, vaan Ryhäämäki.--"Milloin tullaan perille?"--Isäei sano sanovansa, sittenpäähän näet. Ruuna lorottaa joka mäen alla, vaikkei olisikaan lorottamista--soh!

"Isä saanko minänyt ajaa?"

Isäntää minulle ohjasperä, mutta pitäämyöskin itse ylempäkiinni. Se silläaina kiusaa.

"Isäei saa pitää"

Isäntää ohjakset kokonaan minulle ja panee sillaikaa piippuun. Minä hoputan ja saan ruunan vähän juoksemaankin. Tulee vastaan rahtimies, jolla on suuri parkkikuorma. Minäsaan sivuutetuksi sen omin avuin, vaikkei rahtimies ollenkaan kännä--"Ne ovat semmoisia junkkareita!"-- "So, so", sanoo äti, "kuinka sinäniin?" Tie yhänousee, minäsaan yhä ajaa, koska osaan. Tulee taloja ja peltoja ja tuulimyllyjä kokonainen kylä

"Isän pitääsanoo, milloin minun pitääkääntääRepolaan."

"Joka tahtoo olla ohjaksissa, sen pitääitsensämyö tietää mihin ajaa."

Minäkuitenkin ajan, vaikken tiedä Luotan siihen, ettäisäkuitenkin sanoo. Ruuna kääntyy eräseen taloon. Minäkännän sen pois. Joku ukko seisoo portinpielessä ja portti on auki.--"Sivuko se nuori mies aikoikin ajaa?" Sehän on Repolan isäntä Isäottaa ohjakset ja ruuna riipaisee juosten pihaan.

Vai tänänyt sitten on se Repola! Olen ensi kertaa näin kaukana kylässä Minut valtaa hillitön uteliaisuus nähdäkaikki, mitääläön. Täälläei ole mikään niinkuin meillä Tänaön korkealla mäelläiekämässän ole jäveäiekärantaa. Kah, niilläön viisi aittaa rinnakkain rivissä toinen toistaan pienempää Kah, niiden väissäön sola, takana kasvaa tuomikko--siinänsitten olisi mainio olla piilosilla. Kah, tallin oven päälle on naulattu suuri lintu, siivet leväleen ja jalat hajalleen. Kurki! Isäntäön riisunut ruunan ja menee juottamaan sitäniittyntokoon. Minämenen perässä

Sielläön suuri, syväälde ja sen vesi on niin kirkasta, ettänäkee pohjaan asti. Siitälähtee maanalainen puro, joka vie lampiin ja lampi laskee jokeen ja joki jäveen. Siinävoisi olla kalojakin, onko siinä kaloja? Onhan siinäkaloja. Mitäkaloja?--"Ruutanoita."--"Minkäaisia kaloja ne on, saako niitäongella?"--"Elämene liian lähelle, sen reunat saattavat pettää Solahdat maan sisään." Minäajattelen: jos olisin Kihovauhkonen, hyppäsin lähteeseen ja harrisin maan alitse meidän jäveen. Sammal sihisee ja painuu allani ja minun sydänalaani vihlaisee somasti, kun hyppään pois.

Isäntävie ruunan talliin ja niittäisille heiniä Sielläön pieni varsa emänsäkansa samassa karsinassa. Se pistäturpansa ulos ja minä uskallan silittäsen ylähuulta, joka on siloinen ja suloinen kuin Taaton tädin sametinsilkkinen ompelutyyny. Se imee emänsä ensin toista nisää ja sitten toista. Minkäähden se niitämuuttaa? Isäntäsanoo, että toisessa on syönistä toisessa juomista.

Tupatielläjuoksee pikku koiranpentu vastaan, haukkua räskäyttääensin

ja tulee sitten pyörimään jaloissa. Minätempaan sen syliini.--"Saanko minäsen?"--"Saahan sen."--Nyt se on minun koira. Sen nimi on Otti. Se potkaisekse sylistäni ja ryntääpirttiin, minäjäestä Sielläön pankon alla kolpperossa vasu, jonne se juoksee. Siinäön toinenkin aivan samanlainen. Sen nimi on Anti. Ne ovat niin yhdennäköisiä ja yhdenkokoisia, etten tiedä mikä on Otti ja mikä Anti. Pikku poika tulee karsinasta ja selittää ettäsen tietäsiitä että Otti on urosa ja Anti imisä En tiedä kuinka sen sittenkään tietä Poika selittää Ahaa! Sen pojan nimi on Taavetti. Silläön housuja kannattamassa nahkainen solkivyo niinkuin aikamiehilläjä vyöstäriippuu tuppi. Silläei ole milloinkaan ollut puupuukkoa. Saisivat ne jo antaa minullekin oikean puukon.

Tupa on kauhean suuri, täälävasta voisi tavattomasti telmiä Hirveän isolle uunille vie portaat yhdestäainoasta hirrestä johon on koverrettu astuimet. Uunin kupeella on luukku, josta mennään lattian alle. Tupa on täynnäihmeellisiäasioita. Vanha ukko istuu penkilläjä palmikoi tuohia.--"Mikäsiitätulee?"--"Konttihan tästäölisi tulevinaan, ei tiedä tuleeko." Minäseison ja katson, kuinka hän näppäästi pistelee pitkiätuohiliuskoja toistensa alle.--"Vieras on hyväja istuu", sanoo ukko. Minäistun ja hän alkaa puhutella minua kuin vertaistaan:--"Kuuluuko sitämitävieraalle?" Minätiedän, ettäsilloin pitäävastata:--"Ei tuota mitään kiireelle kerrottavaa, mitävain teille."--"Ei tuota meillekään mitään erinästä on ollut vain hyvä heinäimat."--"On meilläkin ollut hyvä heinäimat."--"Tänääamuna tuo vähän sataa ramautti karjankynteen."--Olin aivan erikoisesti mielissäni siitä ettähän näin kohteli minua kuin aikamiestäjä istuuduin hänen viereensäpenkille, vaikka olisi tehnyt mieleni lähteätelmimään Taavetin kanssa ja kiivetä uunille ja mennäkatsomaan koiranpenikoita. Hän keskeytti hetkeksi työnsä ja alkoi kaivaa piippuaan rassilla, joka riippui kukkarossa, minkähän oli vetänyt esiin housunkauluksen alta. Hän tyhjensi sen kouraansa, kääri neulanauhan kukkaron suun ympärille ja moksautti, päätään taapän keikauttaen, piipunperä poskeensa. Sitten hän, mulauttaen minulle silmiään, ruiskautti hampaittensa väitse pitkän mustan määrän kauas keskelle tuvan lattiaa. Minäteen vaistomaisesti saman, mutta se päätty vain sihaukseen.--"Pitäpaina kieli hampaita vastaan ja ponnauttaa kurkkulaellaan, niin se lentää häh, jopahan lensi paremmin!"

On ilmaantunut kaksi pientätyttöämeidän eteemme, molemmilla sormet suussa.--"Kah, etteköte äyä sydänmaan kollot, pistäkätäkirkonkylän nuorelle herralle." Tytö sysäviä silloin kätäjä niiaavat minulle kuin aikaihmiselle.

Silloin aukeaa tuvan ovi ja eteisestä tulee tyttökahvia kantaen. Joku toinen on avannut hänelle oven ja hän tulee keikuttaen tarjotinta ylhäälläpänsäpäällä Hänelläön ristikkänen hame ja ristikkänen lyhyt nuttu ja valkoinen esiliina. Hänelläön keltainen tukka, keskeä jakauksella, ja pitkäpalmikko. Hän tulee minua kohti, tarjotin yhä ylhäällä Sitten hän laskee sen minun eteeni ja katsoo minua hymyillen suoraan silmiin. Hänelläön punaiset posket ja poskissa kuopat.--"Olkaa hyväja ottakaa kahvia." En ole vieläkoskaan ottanut itse kahvia; aina kun ovat kyläsatarjonneet, on äti pannut sokerit ja kermat sekaan ja lautaselle vehnäset ja asettanut kupin eteeni pöydäle. Mutta kylläminä osaan yhtähyvin itsekin, ensin sokerin ja sitten kerman ja sitten

vehnäsen.--"Panee enemmän sokeria sekaan", sanoo tyttö Minäpanen kaksi palasta. "Panee vielä kun ovat niin pieniä" Panen kolme ja otan sitten vehnäpalan.--"Ottakaa toistakin sorttia." Kun olen tehnyt senkin ja huomannut, ettäse käy hyvin, nostaa heiskauttaa hän taas tarjottimen pääsätasalle ja menee keikutellen ulos, ja joku toinen painaa oven hänen järkeensäkiinni. Minulle on tuotu kahvia erikoisesti tupaan ja sitävarten on avattu ovia! Tytöt ja Taavetti seisovat ja tölötävä minuun. Pitäsiköhän minun antaa niille vehnäestäni? Mutta minäolen jo ahtanut sitäposkeni pullolleen ja harpin kiireesti kahvia, vaikka se polttaa niin, ettäsitäläkäntäkoltilleni ja tahtoo väntäasuuta itkuun ja vesi kihoo silmään.

Taas tulee tyttösamalla tavalla tuomaan toista kuppia. Minätiedän, että toinen kuppi aina ensin aiotaan ottaa ilman leipääja ettäsokeri pannaan sekaan vasta, kun siihen kehoitetaan. Hän kehoittaakin ja istuu viereeni odottamaan ja antaa lapsille kullekin sokeripalasen ja piparikakun.

Vasta kun hän on lähtenyt, muistan, ettäenhän olekaan kiittänyt, ja juoksen hänen järkeensä Minussa on herännyt vastustamaton halu saada olla hänen kanssaan. Hän tulee minua vastaan toisesta tuvasta, kädessä suuri kivikuppi ja toisessa myöskin kivikuppi. Seuraan hänen mukanaan. Hän menee saunakotaan. Sielläon suuri muuripata, tyhjänätulella.--"Tule vain, tule vain", kehoittaa hän minua. Hän alkaa paistaa otralettuja, nostaa kauhalla kupista lettuvelliäja lävättäisen padan pohjaan, jossa se kääntäjä lemahtaa hyväle nenään. Sitten hän kääntäsen ja paistaa toisen puolen ja antaa sen minulle. Se on hyvää vaikka vähän polttaa. Hän katsoo minuun, nauraa vähän uutta paistaessaan ja minänauran myös. Minun pitäävain syödäniin paljon kuin jaksan, mutta enhän minäenää jaksa. Itse hän ei syö kokoo vain näppäesti kasaa korkeammaksi, lettua letun päälle. Pian on toinen kuppi tyhjäja toinen kuppi kukkuranaan. Hän panee tyhjän kupin kumolleen täyden päälle ja antaa minulle kapustan ja me viemme ne yhdessä

Minäjuoksen hänen jälessään joka paikkaan. Hän menee aittaansa, siihen kaikkein pienimpään, se on ihan hänen omituinen omansa. Se on kuin leikkihuone. Hänelläon siellähyvin pieni vuode nurkassa. Hän ei makaa siinäkenenkään kanssa, Taavetti vain makaa yläsillalla. Orsilla riippuu hänen vaatteitaan ja monet ihan uudet kengät, uudet pieksut, uudet ruojuot ja uudet lipokkaat, ja sukkia ja sukkanauhoja, ja sen ukki on tehnyt sille virsut, jotka sopivat minunkin jalkaani. Titinsäon kutonut ja ommellut sen vaatteet, mutta se on itse neulonut sukkansa ja kutonut sukkanauhat. Hän ottaa orrelta paitain väistähajuheinäpalmikon ja pistäsen nenän alle ja käkee haistamaan. Se tuoksuu ihmeen hyväle.-- Tunsin sen tuoksun sitten aina, kun hän muistui mieleeni. Sinäkin sitten aina keräit sitäsamaa tuoksuheinäliinavaatteittesi väiin--ja sait sen mukaasi viimeiselle retkellesi.

"Mikä tuo on?"

"Kannel--soitanko?" Hän näppälee sitäja hyräntälauluun. Sen silmät katsovat silloin jonnekin kauas aitan ovesta ulos minun ohitseni. Se kuuluu minusta hyvin kauniilta.

Meistätulee yhäparemmat tutut. Hänen nimensäön Johanna.--"Lähdetäätkö marjaan?"--Me juoksemme maantien poikki tuulimyllymäen taa aholle hakaan. Sielläpaistaa päväniin lämpimästi, ettäkivet polttaa jalkaan. Johanna johdattaa marikosta marikkoon, kutsuu luokseen, kun löytääuuden, ja antaa minun aina poimia parhaat. Hän kaataa omasta tuohisestaan minun tuohiseeni eikäauta, vaikka panisin kuinka vastaan.--"Tokihan, tokihan!" Pian ovat tuohiset täynnämansikoita ja vattuja ja on seassa muutamia mustikoitakin. Ne tulevat ensin pohjapeittoon, sitten melkein puolilleen, sitten enemmillen kuin puolilleen, sitten piripintaan, sitten kukkuralleen.--"Nyt poimitaan suuhun." Minäpoimin joka marjan suoraan suuhuni, hän kouraansa. En löydäenää--"Tulehan tänne!... Suu auki, silmä kiinni!" Hän nakkaa suuni täyteen marjoja ja lähtee kirmaisemaan pois. Saavutan hänet vasta tuulimyllyn alla.

Hän istuu sielläkivelläja siivoaa marjojaan. "Etpäsaanut minua kiinni."--"Nytpäs sain!"--ja läskytän häntäselkään.--"Etpäs saanut!" ja hän heiskahtaa pois, ja kiertäämyllyäja kun olen saamaisillani hänet kiinni, hypätäähän rappusille ja aikoo mennämyllyyn, mutta ovi on lukossa ja hän pujahtaa kaiteen alitse myllyn hännälle ja istuu siihen kahareisin. Minäteen samoin. Hivuttaun eteenpäin, hän vetäytyy selkä edelläsaman verran pois. En saisi häntäkiinni, vaikka hänet tavottaisinkin, hän ei pitele käsillään, puristaa vain jaloillaan, mutta minäen uskalla irtauttaa käsiäni. Siirrytään, siirrytään, hännän päässä minähänet otan, hän ei uskalla hypääalas. Mutta hän uskaltaa ja seisoo jo maassa kivelläkädet ojona minua kohti. Minäputoan hänen syliinsä me kaadumme molemmat ja minulta paukahtaa otsa kiveen.--"Koskiko sinuun, näti poika?"--"Ei koskenut"--vaikka koski.--"Anna, kun puhallan."--Hän puhalttaa otsaani, jossa on jo kuhmu ja painaa sitäesiliinallaan. En itke, en vaikka, vaan nauran ja käyn kiinni ja sanon: "Sainpas kiinni!", johon hän sanoo: "Saitpas."

Ja sitten hän pyörii myllynäkantapällään, kädet siipinä hame kellona hulmuten, ja minämyös, ja me pyörimme niin kauan, ettäkaadumme.

Ja sitten me olemme pallosilla pihamaalla ja se päivämenee kuin ryöppy, kunnes hänen ätinsähuutaa hänet lehmitarhaan ripsumaan. Me ripsomme yhdessä toinen toisella puolen lehmän. Sitten Johanna lypsääoman nimikkolehmänsäja minäripsun.

Isäja äti ja pikkuveli ja isäntätulevat ristiäsistätoisesta talosta ja isäntätaluttaa ruunan tallista ja alkaa valjastaa. Äiti huutaa minua tulemaan.--"Elämene, jäätänne", kuiskaa Johanna lehmän alta. Minä nakkaan ripsuni pois ja juoksen sanomaan, ettätahdon jäädätänne iäksi päväksi. Kaikki nauravat ja isänostaa minut takaistuimelle pikkuveljen viereen.--"Jä se Otti ottamatta", sanoo isäntäporttia avatessaan, mutta ruuna riuhtaisee menemään. Minulla on niin paha mieli, etten osaa edes itkeä En saanut heittähyvästiäkään. On täysi työpysytellessäni kiinni, kun ruuna karkaa täyttävauhtia alamässä Kun se viimein hiljentävauhtiaan vastamässä sanoo äti kietoessaan harsohuivia ympärilleni iltakylmässä--"Olisiko sinun kovin mieleesi tehnyt sitä koiranpenikkaa? Tuodaan sitten toissa kertana." Sitten hän sanoo isälle: --"Kovin siisti ja korea tyttöse Johanna." Jos hyppäsin alas, niin etteivä näkisi ja karkaisin metsään ja sitten juoksisin sieltäsinne!

Mutta isäajaa kovasti illan viileässä Tuulee vastaan milloin kylmää ilmaa notkopaikoissa, milloin lemahtaa lämpimämpääkovermilla mailla.

En muista, miten tultiin kotiin. Minulla oli vielä maata pannessani niin ikävä ettärintaan koski.

Odotin, että Johanna tulee pian meillä käymään kirkossa käydessään ja tuo silloin sen koiranpenikankin. Hän tulikin, ei kuitenkaan sinäkesäjä vaan jonain toisena; mutta hän ujosteli minua ja minä ujostelin häntä Emme osanneet tällä meillä olla eikäläikkäisunnuntaiaamuna. Minulla ei ollut mitään näyttämistähänelle. Hän meni kirkkoon ja sieltä suoraan kotiinsa. Mutta se ei ollut se muisto, joka hänestä minulle jäi, minulle jäi hänestä ainainen miellyttävä suloisuus muistona jotain siistiä reipasta, ystävälistäjä hellää joka oli sanonut minua näiksi pojaksi, joka oli puhaltanut otsaan ja kuiskannut lehmän takaa, etten menisi, vaan jäsin--ja olisin jäänytkin, jos ei minua olisi temmattu pois, ehtimätäni heittää edes hyvästiäni.

Herän eräänä aamuna siihen suloiseen tunteeseen, että on tekeillä jotain erikoista, mutta en heti saa selville mitä Missä olen? En ole tavallisessa vuoteessani isän selän takana. Olen huoneessa, jossa ei ole ikkunaa. On kuin tuikkaisi tähtiä mutta jostain hyvin läheltä Nenäni tuoksahtaa lampaan villan haju. Nyt muistan: olen aitassa nahkasten alla. Samassa muistan kaiken muunkin ja pöytäni pelästyksissäni ylös. Olenko nukkunut liian kauan, onko myöhästetty?--"Nouskaa, nouskaa! On lähettävä heti!"--"Ovi aukeaa."--"Ei ole vielä mitään kiirettä vielä te ehditte." On pieni pettymys, että täi sittenkin on noussut, vaikka oli sovittu, ettei kukaan nouse herätänään. Mutta hänellä on aitan rappusilla kahvit ja maidot ja voipullat. Ja jospa nyt täi nousikin, kunhan eivät muut. Kaikki ne nukkuvat vielä niinkuin oli sovittu ja päätetty, lehmäkin tarhassaan. On vielä puolihänää en ole koskaan ollut ylhääläennän auringonnousua. On vähän kylmä ja raput ovat mää.

On niin mukavaa, että täi vielä nukkuu, uutimet alhaalla, vaikka lapset ovat ylhäällä Olisi mukava mennä naputtamaan ikkunaan. Mutta me liikumme hiljaa, varpaillamme. Ei saa puhua kovaa, hss! Juomme ääneti kahvia ja silmät tuntuvat jotenkuten suuremmilta ja kuin pyrkisivä yhä vielä suuremmiksi. Siinä on seinävasten ongenvapani ja jokaisen meidän pieni eväskonttimme. Ne ovat kasteesta mää, mutta hiekka niiden alla on kuiva ja valkea.

Me olemme lähdeksä koko päivän retkelle Suurelle suolle lakkaan. Se on maantien takana ja monen mäen takana, mutta kyllä me sinne osaamme. On siellä oltu ennenkin aikaihmissen kanssa. Siellä on lampi suon laidassa, josta saa kaloja, minulla on ongenvapa, muilla vain tuohiset, pikkulapset saavat poimia lakkoja, sillä aikaa kuin minä ensin ongin ja sitten paistan nauriita, joita sieltä saa meidän halmeesta. Näin on aikoja sitten tarkkaan tuumittu ja päätetty.

Me lähdemme hirmuisen totisina, peräkkään, kontit selässä ja

marjatuohiset hattuna päässä niinkuin marjamiehilläön tapana. Tie vie navetan taitse haan läpi notkoon. Metsän sisus on hämää puista rapisee kastetta ja kumahtelee tuohisiin, oksain väit ovat täynnähämähäkin verkkoja. Notkossa on usvaa, niin ettei näy suohauta eikäliinaliko, vaikka ne ovat ihan tien vieressä Siitäpuhaltaa tavi ilmaan ja lentää meidän ylitse ränkätään jävelle pän. Me häkähänme juoksemaan ja juoksemme yhtämenoa rinteen ylös, jolloin leipäkannikat kolahtelevat konteissa. Yhtäkkiäön vastassa ulkoaidan verjää niin tukeva ja juhlallinen ja ankara--koska sen läpi ei ole ennen saatu mennäyksiin-- ettätuskin uskallan pudottaa alas verjääpuun. Samassa kuuluu kotoapän rykimistäja kolahtelemista ja minäpujahdan pian läpi, niinkuin ehtiäkseni jotain piiloon. Ollaan ulkometsässä korkeassa harvassa hongikossa. Täällänaapurin vihainen häkäaina mylvii. Vaikka minä tiedän, ettäse ei nyt ole täällä vaan sydänmaalla laitumella eikäsitä siis tarvitse pelätä niin minäpelkään sitäkuitenkin ja tunnen sen pohkeissani. Tekisi mieleni juosta, mutta minäen juokse. Jävellä ränkätäätaas se tavi. Tie nousemistaan nousee ja tullaan sille korkealle harjulle, josta näkyisi kirkko ja pappila ja Koiraniemi ja meidän talon katot ja koko maailma, jos ei olisi niin sakea usva. Suurta suota ei näkyisi, silläse on vieläkorkeamman harjun takana.

Laskeutaan alas ja töksähdetään yhtäkkiämaantiehen. Se menee jonnekin hyvin kauas Kajaaniin, jossa on talvella markkinat. Kuuluu käryjen kolinaa. Emme ehtisi enäämaantien yli, ennenkuin se tulisi törmää laskien kohdalle ja näkisi ja turmelisi marjaonnen. Pysähdyimme näeikköön. Se on isä joka tulee pitjätä Se ei huomaa, ei tiedä että me olemme tässä "Papp--!"--"Hss!" Se ei kuullut, se menee! Me sitten kiireesti maantien yli. Pikkusisar kaatuu ojaan ja aikoo purskahtaa itkuun, mutta ei purskahdakaan, kun me puhdistamme sen vaatteet ja irvistelemme sille, niin ettäse viimein nauraa ja me nauramme kaikki. On kuin olisi oltu kauhean kauan matkalla. Koti on jossain hyvin kaukana missälie.

On noustava hyvin jyrkkäkivikkotörmä sakea näeikköensin, sitten lepikko, sitten koivikko. Kun päästään harjun laelle sen suuren kiven luo, näkyy siitäjota vähän suurta suota hämöttään metsän läpi. Toinenkin rinne on alussa niin jyrkkä ettäön tartuttava vesoihin kiinni. Sitten se ei enääole niin jyrkkä Me lennänme suin pän suon reunaan ja nakkaamme tuohisemme eteemme maahan huutaen kaikki yhteen ääneen: "Kipperin kapperin marjoja täyteen! Sinun tuohisesi kumolleen, minun kohdalleen!"

Silloin kuuluu mahdoton parahdus, ensin yksi, sitten toinen, muuttuen pitkäksi parkunaksi ja kirkunaksi, ja lammen päässäsuolla seisoo kurkilauma, kaulat kurkallaan, nokat aukeillen ja siivet iskien. Samassa ne nousevat lentoon ja kiertävä lammen ja tulevat meidän kohdallemme melkein puiden tasalla lentäen, jalat roikkuen pitkinäja siivet havisten, ja kännellen päätä ja koukutellen kaulojaan. Muut lapset huutavat niille vastaan: kurkluu! kurkluu! matkien niiden äntäja rynnäen heti lakkamätäseen, mutta minäseison kuin tyrmistyneenäenkä pääse liikahtamaan paikaltani. Kurjet vaakkuvat suota pitkin, kiertävä sitäkohoten vähän korkeammalle, yhäkirkuen ja kadoten viimein usvaan. Vieläkauan sen jälkeen, kun ne ovat menneet, kuuluu niiden huuto, ensin

loittonemistaan loitoten, sitten taas niinkuin yhdestäkohti. Se kuuluu pitkin päiväsilloin tälön. Ne ovat yhäkuin meille vihoissaan, niinkuin toruisivat. Minätiedän, ettäsielläön vielätoinen suo, niin laaja, ettei rantaa näy ja sen keskessäön lampi, jolle ei pääse muuten kuin suksella, ja jossa on hirmuisen isoja haukia ja mustia ahvenia ja sen rannalla kauheasti lakkoja, ettäniitäsaisi mätästälapiolla lykäen. Koetan onkia, mutta saan vain muutamia pikku ahvenia. Enkä viitsi poimia lakkojakaan. Kuljeskelen metsässä ja koetan päästä semmoiseen paikkaan, josta näkyisi kurkien suo. Se näkyy koivun haarasta, johon kiipeän, ja sen takaa näkyy vaara, josta nousee kaskan savu, mutta kurkia ei näy. Nyhdän nauriita halmeesta ja teen risukokon suon reunaan, jonka tuhassa paistan nauriit. Kaikkien nenä ja posket nokeutuvat niitä syödessä ja ne nokeavat niitävielätähallaankin. Niilläön kauhean hauska ja kun kurjet kerran taas sielläkirkaisevat, niin ne matkivat niitä mutta minäen voi. Tahtoisin vain päästäniitäsinne näkemään, ja vieläminäkerran pääsenkin. Tänäsuu on kauhean pieni ja mitäön, tuommoisten pikkulasten suo.

Kun tullaan illalla kotiin, ovat äiti ja tää maantiellävästassa.--"iti ja tää, me on saatu hirveän paljon marjoja! Kaikki kontit täyteen!"--"iti ja tää, me paistettiin nauriita ja syötiin!"--"Sen olette näkösiäkin."--"iti ja tää, mepänähtiin kurkiakin!"--Ne sanovat sen niin, kuin niiden näkeminen ei olisi ollut sen kummempaa kuin marjain poiminta ja naurispaistikkaiden paistanta. Minulle se oli semmoista, josta en olisi osannut kenellekään puhua.

* * * * *

Maailmanrantani oli siirtynyt loitomma. Minussa oli herännyt halu päästä näkemään sen taa, minun sydänalastani kuin vetäisinne, suurille soille ja tuntemattomiin metsiin. Alkaa tehdämieleni sinne yksin.

Minua ei mikään elämässäni ole kiehtonut niinkuin ne takalistot ja erämaat ja metsä ja metsäjävet ja kosket. En tiennyt vieläsilloin, mitäne tulisivat minulle olemaan ja mitäkaikkea sielläöli minulle kätettyä Sielläöli salaperäset säynevirrat ja loiskivat lohisuvannot. Sielläöli minulle aina uudelleen löydetty autuuteni asunto ja kaikkien kaipuitteni hoiva. Sielläväeltelin ja soutelin yksin, siellä sinunkin kanssasi, silloinkin kanssasi, kun et vieläollut mukana. Siellä oli lempiviikkomme lehtimaja. Kun sieltäkosket laskettua ja vedet lehtipurjeessa viileteltyäveneeni kokka karahti kotirantaan, seisoi sinärannassa, ihastellen kalojani ja riistaani.... Sielläöli laulujen ja kanteleen maa. Sielläuusiintui minulle ruumis ja sielu.

Minunhan on täytynyt pitääperunkirjoitus sinun jäkeesi, sinun, muka vainajan, niinkuin jonkun jäkeen, joka muka olisi kuollut. Täytyy kaivaa esiin kaikki kellarista ullakolle asti ja merkitäjoka esine kirjaan ja panna niille raha-arvo. Sinunkin kultasi, hopeasi, sormukset, vaatteet. Tein sen keveäläsydänellä silläethän ole kuollut. Tein sen melkein hauskuudekseni--kun ajattelin niitäarvoja, mitkäniilläön maailmalle

ja mitkäminulle. Mitävaivaisveroa tulisinkaan maksamaan, jos panisin niihin niiden todellisen arvon, niiden ainoan, sen, mikäniilläön minulle. Ja tähän on tavallaan perunkirjoittamista tänäkin, mitä kirjoitan, kalleimman omaisuuteni arvioimista, ainoan, mitäminulla oikeastaan enään: muistojeni.

Muistatko--muistatko sen vanhan kirjan, Genovevan, joka oli kulunut minun käsissäni ja joka myöskin kului meidän lastemme käsissä Sinälöysit sen kerran ullakolta vanhasta kirjavasusta ja luit sen yhteen menoon siinä polvillasi niilläsijoillasi ja osasit sen melkein ulkoa kertoessasi pojille uudestaan ja aina uudestaan, sillähe eivät uupuneet sitä kuuntelemasta, ja olivat siitäyhtäihastuneita ja jäkytettyjäkuin minä ja siskoni lapsuudessamme. Löysin nyt taas sen siitäsamasta vasusta ja minulle loiskahti vastaani laine voimakkaimpia lapsuuteni muistoja.

Olemme kaikki lapset yksin kotona talvisena sunnuntai-iltana. Vanhemmat ovat jossain vieraisilla. On kova pyry ulkona, lumi räsky ikkunoihin ja koivut kohisevat talon ympärillä jästen oksien raapiessa salin seinä Meille on niinkuin usein ennenkin haettu kotimieheksi Laukkasen Anni, Satu-Anni, koulumestarin kivuloinen ja kalpea tyttö joka ei milloinkaan leiki eikähymyile. Hän istuu kynttilän äressälukien milloin mitäkin mukanaan tuomaansa tai meiltälöytämäänsäkirjaa. Hän odottaa, että olemme leikkineet loppuun ja telmineet itsemme uuvuksiin ja pyydämme häntäkertomaan 'juttuja'. Kokoonnumme hänen ympärilleen puolipimeään saliin, jonka pöydälätkuikkii yksi ainoa räskyvätalikynttilä Me suuremmat istumme tuoleilla, kyynäpäät pöytäin nojaten ja leuat käsien varassa, pikkusisar pyrkii Annin syliin ja kietoo käsivartensa hänen kaulaansa, ettei häntäpelottaisi. Jo ennenkuin Anni alkaakaan, meidä valtaa väistys, meitäpelottaa vähän, mutta on suloista samalla, sillä me tiedämme, ettäkaikki, mitäAnni kertoo, päättyy niin, ettäaina lopulta on hyväolla,

"Kerro juttuja, kerro juttuja!"

"Mistä minänyt sitten kertoisin? No minäkerron vaikka tästä Kenoveevasta", sanoo hän ja sulkee kirjan, jota oli lukenut.

"Kerro, kerro!"

Me tiesimme sen, me osasimme sen ulkoa, mutta me tahdoimme kuulla sen vielä kerran.

"No, minäsitten kerron Kenoveevasta ja hänen pojastaan Mertsistä ja miehestään jalosta Sikristä ja pahasta Kolosta."

"Ja kesystähirvestä"

"Kenoveeva oli yhden Rapantin herttuan ja hänen puolisonsa ainoa tytö", alkaa Anni. "Jo lapsena oli tytölähyvin tarkka ymmäry ja jalo ja lempeäsydän. Kun herttuatar istui rukkinsa äressä ja kehräsi, istuutui

myös viisivuotinen Kenoveeva kauniille jakkarallensa ja otti kiinni langan päästä ja taisi pian pienillä sormillaan kehrää kaikkein hienointa rihmaa. Kehreessään hän osasi asettaa ädilleen kaikenlaisia painavia kysymyksiä ja kun hänet kysyttiin, hän vastasi erinomaisen selvästi ja sievästi, niin että kaikki sanoivat ihmetellen: tuosta lapsesta tulee varmaan jotain erinomaista. Hän jakeli köyhille lapsille vaatteita, joita itse oli valmistanut, ja antoi ädilleen sen rahan, jonka oli saanut isältään omiin tarpeihinsa ja omiksi vaatteikseen. Aamulla varhain ja illalla myöhään hän kantoi sairaille virvoituksia. Ja kun hän kasvoi täysikasvuiseksi, oli hän yhtäviaton ja herttainen kuin kaunis ja häntä mainittiin kaikkien hyvien avujen esikuvana."

"Entä sitten?"

"Sitten se oli niin, että Sikri, joka oli urhoollinen ritari, pelasti sodassa herttuan hengen. Palkaksi siitä hän pyysi Kenoveevaa puolisoikseen ja vanhemmat antoivat ilomielin hänelle tyttärensä vaimoksi. Kun se aamu valkeni, jolloin Kenoveevan täytyi aviomiehensä kanssa matkustaa pois, itki hän katkerasti ja hänen ätinsä sulki hänet vapisevalle sydämellensä ja sai itkultaan tuskin sanotuksi: 'Jää hyvästi, Kenoveeva, Jumala johdattakoon sinua. Eläkoskaan tee mitään, mitäs inun Jumalan ja vanhempiesi edessä täytyisi hävetä'--Ja piispa Hiltovi, joka oli pariskunnan vihkinyt, siunasi heittäjä sanoi Kenoveevalle: 'Elkää itkekö nuori jalo rouva, Jumala on teille suuren onnen valmistanut--vaikka kokonaan toisenlaisen kuin yksikään meistä tässä näolevistä luulee. Se päivä tulee, jolloin kaikki tänne kokoontuneet Jumalaa siitä ilokyynelein kiittävä. Herra olkoon kanssanne!' Nämähurskaan miehen sanat täyttivät kaikkien läsnäolevien mielen kummallisella aavistuksella. Sitten auttoi kreivi ihanan, katkerasti itkevän puolisonsa komean ratsun selkään ja kumpikin ratsasti pois."

"Entä sitten?--Mitenkä sitten kävi?"

"Sikri ja Kenoveeva elivät onnellisesti ja rauhallisesti Sikrin linnassa muutaman viikon. Eräänä iltana myöhään istuivat molemmat illallisen jälkeen arkihuoneessa; Kenoveeva kehräsi ja lauloi, Sikri soitti kanteletta ja säesti Kenoveevan laulua. Silloin kuului sotatorven soitto.--'Mitä kuuluu?' kysyi kreivi sotapäälliköltä--'Sotaa kuuluu, saraseenit ovat hyökänneet maahan, he uhkaavat hävittää kaikki tulella ja miekalla. Kuningas käkee jo tänä iltana lähteäsotaan.' Päivän vaitessa olivatkin jo kaikki Sikrin ritarit koolle linnan suuressa salissa. Kenoveeva astui esiin ja ojensi puolisoikseensa miekan ja keihään ja sanoi--'Kanna näitä aseita Jumalan ja isänmaan puolesta heikkojen ja turvattomien suojaksi ja hirmuksi pahantekijöille!' Näin puhuttuaan vaiui Kenoveeva kalpeana kuin kädessään oleva silkinen nenäinansa miehensä sylisiin. Surullinen aavistus tulevasta kärsimyksistään täytti hänen sydämensä--'Voi Sikri, jos et sinä enää palajakaan!' valitti hän.--'Ole turvassa, ilman Jumalan tahtomatta ei kukaan voi minua vahingoittaa. Lähinnä Jumalan haltuun uskon sinut ja kaikki, mitä minulla on, tämän uskollisen palvelijani Kolon haltuun. Ja nyt, rakas vaimoni, jää hyvästi.' Kreivi Sikri nousi komean ratsunsa selkään ja ratsasti, salatakseen kyyneleitään, kiiruusti pois. Kenoveeva kiiruhti torniin ja katseli sieltä rakkaan puolisonsa jakeen, sitten hän sulkeutui

huoneeseensa eikäkoko päivähämaistanut eineen muruakaan."

"Kerro jo kesystähirvestä"

"Kreivin hoviherra, se Kolo, oli hyvin paha ja ilkeämies. Kun ei Kenoveeva antanut hänen tehdä niinkuin se tahtoi, vaan uhkasi ajaa hänet sentähden kokonaan pois, niin Kolo lähetti Sikrille sotaan semmoisen panettelukirjeen Kenoveevan päälle, että Sikri luuli pahaan rouvastaan ja kaikki ensin heittäähänet vankeuteen ja sitten viedämestattavaksi. Mutta ennenkuin Kenoveeva vietiin, kirjoitti hän puolisolleen kirjeen, jossa vakuutti viattomuuttaan ja pyysi, ettei hän Koloa, tuota soaistua raukkaa, surmaisi vihassaan.--'Anna hänelle anteeksi, niinkuin minä hänelle anteeksi annan, silläminäen tahdo pienintäkään kostonpyyntää ottaa mukaani iankaikkisuuteen eikä minun kauttani ole yhtäkään veripisaraa vuodatettava.'"

"Eihän sitä mestattu, eihän?"

"Ei, sillä Jumala hellytti pyövelien sydämet. Kun he tulivat noutamaan häntä ja hänen poikaansa, joka hänelle oli syntynyt vankilassa--"

"Sen nimi on Mertsi ..."

"... niin Kenoveeva laskeutui polvilleen ja rukoili.--'Nouse ylös, Kenoveeva', sanoi jäykästi ja rumalla änellätöinen miehistä jonka nimi oli Heintsi ja jolla oli tulisoihtu kädessään. 'Ota lapsesi ja seuraa meitä' Kenoveeva vastasi: 'Jumala, ole minulle armollinen, minä olen sinun kädessäsi', nousi ylös ja seurasi heitä Toisella miehellä oli suuri miekka kädessä He veivä Kenoveevan suureen synkkään metsään. Taivaalla loisti lukemattomat tähdet, kuu oli laskeutumaisillaan, tuuli puhalteli kylmästi ja he tulivat lakealle paikalle, jota ikivanhat puut ympäröivät. 'Tässä, sanoi Kuntsi, se miekkamies, 'seisahdu, Kenoveeva, ja rupea polvillesi.' Kenoveeva laskeutui polvillensa. 'Nyt anna minulle lapsesi, ja sinä Heintsi', sanoi hän sille toiselle miehelle, 'sido hänen silmänsä' Vaan Kenoveeva puristi lasta rintaansa vastaan ja katsahtaen ylös taivaaseen hän huusi: 'Oi, Jumala, anna minun kuolla, ainoastaan pelasta lapseni!--'Eläturhia viivyttelä', sanoi julma mies. 'Minkäkerran täytyy tapahtua, se tapahtuu. Anna tänne.' Vaan Kenoveeva valitti ja rukoili yhä 'Oi, katsokaa tuonne ylös taivaaseen. Näettehän kuun, katsokaa, se peittää pilven taa ikäänkuin ei voisi nähdä sitä tekoa, jonka aiotte tehdä Kuulkaa, kuinka tuuli nousee, ettekö kuule, miten kauheasti puut heiluvat ja miten kovasti kaikki lehdet värisevät. Koko luonto kauhistuu viattoman murhaa. Voitteko Jumalan silmien edessä tehdä semmoista kauheata tekoa? Muistakaa, että Jumala, jonka tuomioistuimen edessä teidän kerran täytyy tili tehdä'--Heintsi, joka oli ollut ääneti, pyyhkäsi veden silmistään ja sanoi: 'Annetaan hänen elää Jos sinä tahdot verta vuodattaa, niin pistämiekkasi Kolon rintaan, mutta tänä ei ole eläessään tehnyt muuta kuin hyvää Ajattelehan toki, kuinka paljon hyväähän sinullekin taudissasi osoitti.'--'Hänen täytyy kuolla', sanoi Kuntsi. 'Jos me annamme hänen elää täytyy meidän itsemme kuolla eikäse auta häntäkuitenkaan.'--'Voimmehan tehdä hänen hänen tehdävalan, että hän jää ainiaksi metsään.' Ja kun toveri häntä oikein houkutteli ja hänen sydäntään hellytteli, niin sanoi Kuntsi:

'Olkoon niin.' Ja hän vannotti Kenoveevalle valan, ettei tänäkinä lähtisi pois erämaasta. Ja sitten kulettivat he Kenoveevan ja hänen lapsensa vieläkauemmaksi erämaahan vuorten ja laaksojen yli kaikkein kauheimpaan seutuun, jossa ei ihmisen jalka vieläollut käynyt. Siellä Kenoveeva vaipui väsyneenä voimatonna tammipuun alle ja miehet jättivät hänet siihen ja menivät tiehensä"

Oli ollut ihan hiljaista, sen kun Anni vain kertoi, koko ajan kynttilään katsoen, tasaisella äänellä ja koivun oksat raapivat seinää ja uunin pelti väistävongahdelti.

"Milloinka tulee se kesy hirvi?"

"Kohta se tulee."

"Kerro pian!"

"Kenoveeva jä tunnottomana makaamaan tammen alle. Viimein havahti hän ja käsi olevansa yksin erämaassa. Kuu oli aikoja sitten laskenut ja pimeys peitti maan. Tuuli vinkui ja humisi metsässä Etäläulvoi susi. Hän jä lapsi sylissäistumaan puun alle ja odotti päivän nousua. Koko seutu oli viljelemään, karu ja kauhea katsella. Ei missään muuta kuin kallioita, orjantappuroita ja sammalia. Kenoveeva väisi vilusta ja lapsiparka rupesi surkeasti itkemään. Hän lähti lapsi sylissäkulkemaan lumessa ja sateessa yhäkauemmas korpeen, tietämätämme. Vieläkerran kapusi hän kallion yli ja näki nyt hirvittävien vuorten väissälaakson, jossa kasvoi puita ja pensaita. Hän kapusi alas ja huomasi taampana tammipuun oksien alla aukon. Tämä johdatti luolaan ja Kenoveeva astui luolaan. Siellähän oli lapsineen suojassa sateelta ja tuulelta, mutta hänen oli kauheasti näkijä lapsi alkoi itkeä Silloin Kenoveeva laskeutui polvilleen, pani lapsensa viereensä katsahti ylös taivaaseen, pani käensä ristiin ja rukoili: 'Oi, sinä rakas taivaallinen Isä ravitsethan sinäkaarneetkin--'"

"Mitä ne on kaarneet?"

"Ne on raamatunkielessä samat kuin jokapäiväisessä kielessä korpit ... 'ravitsethan kaarneetkin, jotka tuolla lentelevä, sinä voit myöskin minut lapsineni elättääksä erämaassa, jos tahdot.' Ja katso, silloin pilvet äkkiä hajasivat ja aurinko paistoi lämpimästi luolaan. Jotakin ritisi pensaassa ja samassa seisoivat hirvilehmäluolan edessä"

"Aih!" pääsi meiltäkuin yhdestä suusta odotuksen ja jännityksen järkeen.

"Kenoveeva pelästytti ensin, vaan tuli sitten rohkeammaksi ja silitteli sitä Hirvilehmänuoli hänen kätään ja laskeutui maahan hänen eteensä Susi oli repinyt sen vasikan ja sen utaret juoksivat. Kenoveeva otti poikansa ja antoi sen imeä hirven utareta ja lehmäoli siitävain hyvilläin, kun liika maitonsa sitärasitti. Itselleenkin Kenoveeva lypsi hirven maitoa, asetti sitten lapsensa sammalvuoteelle ja laskeutui hänen viereensä ja nukkui.

"Ja uskollinen elän, joka sen järkeen ei enää"

luopunut hänestä lepäsi jaloissa ja lämmitti niitä"

"Siihenköse loppui?" haukotteli pikku sisar.

"Ei se vielä loppunut, mutta eiköhän pitäsi jo mennänukkumaan?"

"Ei vielä ei, kerro, niinkuin se sitten kävi."

"Sitten kävi niin, ettäne elivä siellä monta vuotta ja joivat sen hirven maitoa ja sövä mitälöysivä juuria ja marjoja ja pähkinötäjä omenoita ja muita hedelmiä ja Mertsu kasvoi isoksi pojaksi. Mutta sitten, kun niille alkoi tulla vaatteista puute, niin yhtenäpäivänä äkkäsi Kenoveeva nuoren metsäkauriin, jonka kettu oli tappanut ja aikoi juuri syödä sen suuhunsa. Hän häyrytti ketun pois ja nylki kauriin ja teki sen nahkasta Mertsulle pienen hihattoman turkin. Ja eräänätoisena päivänä kun Kenoveeva oli etsimässä hedelmäpuita korkean vuoren rinteellä tuli hirvittävä susi vuotta ylöspäin kantaen lammasta kidassaan. Se seisahtui ja katsoi vihaisiin, kiiluvain silmin Kenoveevaa. Kenoveeva säkähti niin, että alkoi vapista, vaan pian hoksasi hän, mitä oli tehtävä kaappasi seipään ja karkasi suden päälle ja antoi sille semmoisen kumauksen päähän, että susi jäti lampaan ja heitti pyöryksissään kipperon kapperoisiaan hyvän matkaa kuperkeikkaa vuorelta alas ja pakeni ulvoen. Sen lampaan nahkasta laittoi hän itselleen lämpimän turkin.

"Mutta kreivi Sikri oli jo aikoja sitten palannut sodasta ja saatuaan tietää että hänen puolisonsa oli syyttömästi mestattu, rupesi hän sitä suremaan niin, että oli tulla mielipuoleksi. Eikä häntä tahdottu saada millään tavalla viihtymään eikä minnekään lähtemään, hän vain istui puolisonsa huoneessa ja murehti häntä. Mutta eräänäpäivänä kuitenkin lähti metsästä. Hän tapasi hirven jätet ja lähti niitä seuraamaan. Ne veivä luolaan. Hän katsoi sisään ja näki ihmeekseen ihmisen haamun makaavan luolan perällä--'Jos olet ihminen, niin astu päivän valkeuteen!--Kuka olet ja mitä tällä teet?' kysyi hän sitten, nähtyään naisihmisen tulevan ulos, jolla oli yllään lampaan nahka ja hänen olkapäätän säpeittäviä pitkä hiukset.--'Sikri', vastasi nainen heikolla äänellä sillä hän oli sairastunut ja vasta juuri taudistaan sen verran toipunut, että parahiksi pysyi pystyssä--'Sikri, minä olen puolisoni Kenoveeva, jonka tuomitsit kuolemaan. Mutta Jumala tietää että minä olen viaton.'--'Oi!' huusi hän. 'Sinä puolisoni eronnut henki, tuletko syyttämään minua surmastasi?'--'Sikri', sanoi Kenoveeva itkien, 'rakas puolisoni, en ole minä mikään henki, olen totisesti sinun Kenoveevasi, vaimosi.' Mutta Sikri vain tuijotti häneen, niinkuin olisi nähnyt aaveen. Viimein, kun vaimonsa yhä puhutteli häntä ja tarttui hänen käteensä hän tointui kuin raskaasta unesta.--'Niin, totisesti, sinä olet Kenoveeva!' huusi hän ja lankesi polvilleen vaimonsa eteen. Silloin tuli Mertsikin metsästä

"Hän oli puettuna metsäkauriin nahkaansa ja tarpoi paljain jaloin paksussa lumessa. Kun hän näki kreivin kauniissa ritarivaatteissa ja iso höyhentöhtöhatussa, säkähti hän ja seisahtui. Nähdessään kyöneleet, jotka runsaina valuivat pitkin hänen ätinsäposkia, hän huusi: 'Kuka tänään? Tahtooko hän sinut tappaa? Eläitke, äti! En salli sinulle

mitään pahaa tapahtua.'--'Hän on isäsi', sanoi Kenoveeva.--'Poikani!' huusi Sikri, 'rakas poikani, tule syliini.' Hän suuteli poikaa, otti hänet syliinsä syleili toisella kädellään Kenoveevaa ja katsahtaen kyynelet silmissätaivaaseen sanoi:--'Jumalani, tänäön sanomattoman suuri onni, lohdutus ja autuus murheelliselle sydämelleni, ettäsaan yhtäikaa nändätässälapseni ja rakkaan vaimoni, joka on minulle kuin kuolleista heräetty.' Sitten kreivi puhalsi torveen ja hänen ritarinsa ja palvelijansa kiiruhtivat joka taholta paikalle. Hän lähti ratsastamaan linnaan ja tuomaan Kenoveevalle vaatteita ja järjestämään sielläkaikki hänen vastaanottamistaan varten. Linnasta tuotiin vaunut, joihin he istuivat kaikki kolme. Heitävastaan tuli suuri joukko ihmisiä Mitä lähemmälinnaansa Kenoveeva tuli, sitäsuurempi ihmispaljous seisoi kahden puolen tietä Kaikki tervehtivä heitäilohuudoilla. Kun he tulivat mäelle, josta linna näkyi, alkoivat sielläkaikki kellot soida. Kansa näki Kenoveevan pelastuksessa Jumalan erinomaisen suojelun ja vietti hänen tuloaan pyhänäjuhlanä."

"Entäs hirvi? Jäköse metsään?"

"Eihän se jäänyt. Hirvi kulki koko matkan vaunujen rinnalla. Ja Sikri teetti sille sitten oman navetan. Sielläse sai asua ösin, mutta pävisin se sai vapaasti käyskennellälinnan pihalla, tulipa usein pyrkimään portaita myöden linnaankin, pyrkipäaina Kenoveevan huoneeseen asti eikälähtenyt pois, ennenkuin se vähäksi aikaa päästettiin sisään. Se oli hyvin kesy, sö kädestä Metsästyskoiratkaan pihalla eivä sitä häyryttäneet eikäkukaan tehnyt sille mitään pahaa. Lapsilla oli suuri ilo tästäkauniista elämästä ne antoivat sille leipääja silittivä sitä äidit sanoivat: 'Hyvälsä jos tääeläntäei olisi ollut, olisi rakkaan kreivinnan ja nuoren kreivimme täytynyt kuolla eränaassa.'-- 'Senpäähden ei pidäyhtään eläntäkiusata', sanoi sen hoitaja. 'Jos ei meilläolisi häkkäauran eteen valjastaaksemme eikälehmää joka antaisi meille maitoa, kävisi meille yhtäkolmasti kuin kreivittäellemme olisi käynyt eränaassa ilman täähirveä."

"Siihenköse loppui?"

"Olihan sitäsiinkin taas kerrakseen."

Anni oli totinen, tuijotti kynttilään, niisti sen näpillään ja sanoi opettavasti, niinkuin tapansa oli, ettäsiitätätösikertomuksesta selviää miten kauheata on, ettäsaattaa olla maailmassa niinkin pahoja ihmisiä ettäsyöttönä saatetaan sillätavalla käsimään. Mutta totuus ja oikeus voittaa ja paha saa palkkansa ja pelastuneille tulee vielä parempi olo kuin on ollut ennen.

Aisakello helähti ulkona ja äti tuli sisään, pudistellen lumia vaatteistaan.

"Hyvä lapset, vieläköte valvotte, menkäätoki hetipaikalla nukkumaan! Sinun poskesihan palavat, niin ettäkäeen polttää."

Ne polttivat omaankin käeeni.

"Mitä te olette täällä tehneet?"

"Me on kerrottu satuja."

Minulle se ei ollut satua, vaan totta. Kesä hirvilehmä semmoinen kesä hirvilehmä--oli totta. Olisin minäkin tullut toimeen sen maidolla kuinka kauan tahansa. Minäpä olisin vielä onkinut kalojakin suuren Kurkisuon lammista ja viritänyt ansoja jäniksille ja linnuille ja etsinyt kurkien munia. Sillämetsä johon Kenoveeva oli viety surmattavaksi, oli ihan meidän aidan takana ja erämaa, jossa hän oli elänyt, oli sielläsuuren Kurkisuon takana, ja luola, jossa he olivat asuneet, oli siinävuoressa, joka näkyi sieltäsoiden takaa. Silloin kun ne olivat siellä oli siellä omenapuita ja saattaaapa olla vielänytkin, koska metsästäkasvaa makeita herukoitakin, jotka ovat makeampia kuin äidin mustat viinimarjat.

Lapset kannettiin torkkuen vuoteeseen ja nukkuivat, ennenkuin heidä ehdittiin riisuakaan.

Minävalvoin vuoteessani vielä kauan, miettien, olinko nähnyt semmoista ihmistä joka olisi ollut niinkuin Kenoveeva ensin vanhempainsa kotona ja sitten Sikrin linnassa ja sitten erämaassa ja jolle olisi voinut tapahtua niinkuin hänelle. En löytänyt häntätuttavistamme, mutta minun oli kuitenkin hyväolla, että semmoinen ihminen on ollut, niin kaunis ja viisas ja hyvä ja jalomielinen, että rukouli vainoojiensa puolesta ja antoi surmaajilleen edeltäpä anteeksi niinkuin Kenoveeva Kololle. Minä lupasin itselleni, etten enää koskaan lehmiäniittyyn ajaessani lyöniitä kepilläselkään enkä pistele sikoja pahnaan.

Minäluulen, että minulle siitä alkoi rakentua kuva ihmisestä jossa en tahtoisi olevan mitään pahaa, mitä minussa ja muissa. Kai olin jo silloin nähnyt semmoistakin, mikä oli, niinkuin olin päätellyt, ettei pitäisi olla. Oli ihmeen hyväollakseni sadun pyhimystääjatellessani. Eikö liene hän minulle ollut yksi edeltäistäsi, sinä rakas sielläylhäällä missäpä lienetkin, sinä joka rukoulit armoa niille, jotka surmasivat poikasi silmiesi edessä

Lienee ollut niihin aikoihin, koska sen nyt samalla muistan--kun Konttisetänsi kerran tuli taloon, tuli jalkaisin ja meni jalkaisin, avopän ja paljain jaloin. Ei tiedetty, mistähän tuli ja minne meni, eikäkuka hän oikein oli, lempeäilmänen, hymyilevähissuttelija, yrttien keräilijä voiteiden keittäjä ja elukoiden parantelija. Taisi olla hyvinkin köyhä koska sai ädiltälähtiessään evästäkonttiinsa ja isätätupakkaa, ja kiitteli siitäliikutettuna moneen kertaan, ylistellen ystävälisiä ihmisiä ja anteliasta taloa.

Olimme hyvä ystävä, sillä hän vuoleksi minulle kaarnaveneitä ja kävi kanssani ongella, minä onkien, hän enimmäkseen jutellen. Minulla oli häntä aina ikävä kun hän lähti, niinkuin Taaton täiä ja Laukkasen Annia,--joka kuoli sinäsamana talvena, jona kertoi Kenoveevasta.

Kerran istui hän konttiaan kiinni sitoen aitan rappusilla, köyttäen kenkiään kontin päälle, ja tarttui keppiinsä joka oli paksu leppänen roskulakeppi.

"Tässä talossa on hyvähaltija," sanoi hän, "ja se tulee tässä ehkä aina pysymään," sanoi hän, nousten ja katsahtaen ympärilleen.

"Mikä se on hyvähaltija?" minäkysyin.

"Se on se, joka toimittaa talossa kaiken, mikäsiinä on kaunista ja hyvää"

"Mikä se on kaunista ja hyvää"

"Vaikkapa sekin, kun kaikki ovat iloisia ja onnellisia ja ystäväisiä kun kaikki saavat olla terveitä ja pysyvät hyväntuulella, kun lapset ovat kilttejä kun niiden posket punottavat niinkuin sinun ja silmä loistaa, ja kun on kaunis näköala tuonne järvelle ja noin täyteläinen ruispelto, ja on hyvähevonen niinkuin teillä ja hyväpysyisiä lemmiä aina, milloin vain tulee, on puhtaat huoneet ja siisti pihamaa ja makea saunan löyly matkavaarinkin kylpeä ja hiekkapohjainen uimaranta, ja nänpähän teillä kerrankin veneen, joka ei vuoda."

Minä aloin jo kättä jatkoin:

"Ja kun äiti antaa nisuleivän ja paljon voita sen päälle ja pyhinämeillä on rusinasoppaa ja lettuja kermahillon kanssa--ja kun minulle tulee hyvä mieli, kun on ollut paha mieli."

"Jospa niinkin, jospa niinkin, nätpätietävän."

Olin juossut, reuttanut hänen vierellään maantielle saakka.

"Tässä talossa on semmoinen hyvähaltija, eli toisin sanoen henki. Minä sanoisin, että se on pyhähenki, mutta elänsä kenellekään, että olen sitä siksi sanonut. Uskovaiset voisivat pahastua."

"En minä sano."

"Sitä ei vain saa pelottaa talosta pois."

"Milläläillä ei?"

"Monellakin lailla, vaikkei aina tiedätarkoin eikä arvaava olla varuillaan. Mutta sen, että se on pois lähdössä huomaa siitä kun kaikki alkaa käydä pöyryä."

"Ettäkö silloin tulee sairaaksi ja pahalle tuulelle eikä lehmä lypsä..."

"Eikäsaa pyhänärusinasoppaa eikä lettuja", hymyili setä

"Ja kiukuttelee suotta eikä tottele", säestän minä... "Voi, jos se

lähtee, jos kuka pelottaa sen pois."

"Se usein jää jos on jokukaan, joka ei ..."

"Minäen...."

"Sitten se pysyy."

"Minkänäkönen se on?"

"Ukon naama ja lapsen ruumis ja ripeys ... ja sen henki on esi-isän henki."

"Oletko sinänänyt sen?"

"En muuta kuin unessa, mutta sen jäät näkee usein ... milloin niinkuin hiiren jäät hangella, tai niinkuin linnun jäät hiekassa tai oravan jäät vitilumella. Vieppä sille väistäk kaikkein parastasi, jota mielesi oikein tekisi ja jota et raatsisi mitenkään antaa pois, vie nuorta maitoa pikku tuokkosessa riiheen tai rusinasoppaa."

"Minävien!"

"Ja pistä kauralyhde talveksi aidanseipäseen. Se hyvästyy uhrista ja jää"

"Minne te menette?"

"Menen katselemaan, miten haltijoita muissa taloissa hoidetaan, ja neuvomaan, jos tarvitaan. Tulen taas tännekin tarkastamaan."

"Tulkaa pian taas!"

"Saatanpahan taas tullakin."

Minäpäin, että minä olen tässä talossa se, joka en päästä pois hyvää haltijaa. Eikäse tästä pääsytään. Mutta olisi kai se minulta pääsyt montakin kertaa--ilman sinua.

Alan nähdä hyvän haltijan joka paikassa, kaikessa, mikä minusta on hyvää ja hauskaa ja mieluista ja kaunista. Se juoksee edelläni ongelle rantaan ja metsään marjaan. Se on minulle toveri, minä haastelenkin sen kanssa. Palvelen sitä ja uhrailen sille. En pyydä enää Jumalalta, enkä Jeesukseltaakaan. Niistä minulle yhä paljon puhutaan, mutta ne ovat niin kaukana. Minulle on puhuttu myöskin enkeleistä mutta nekin ovat minusta kaukana. En pääse niitälähelle, ne leijailevat siellä ylhäällä ja laulavat jossain ylistystäkaritsan kunniaksi. Ja joulutonttukin oikeastaan pelotti, niin kauan kuin siihen uskoin. Olihan kyllä hauska, että se tuli, mutta ehkä vielä hauskenempi, että se meni ja päästiin jakamaan sen lahjoja.

* * * * *

Maailmani on laajentunut ulospän ja syventynyt sisäänpäin. Mielikuvitukseni antaa minulle joka päivä jotain, milloin ylhäätäjä ulkoa ja kaukaa, milloin läheltä ja sisästä Minä teroitan silmäni kuumiksi lähteeseen ja kaivoon ja muurahaispesään ja se on kaikki yhtä ihmeellistä On ilo näin pyrkiä pois, mutta samalla on, niinkuin leijan lienee turvallista tuntoa, että sen nuora on kiinni kotikartanon tikapuussa. Se ei päässyt minulta koskaan irti, ei ollut elämänsäni niin ankaraa myrskyä Mutta kai se kuitenkin olisi katkennut, jollet sinä silloin olisi siihen tarttunut ja vetänyt minua varovasti tänne alas. Teit sen tietämättäsi silloin ja ehkä monta kertaa ennenkin. Kiinnitä minut yhä edelleenkin tänne. Enkänyt ymmäräsuurempaa onnea kuin saada ja voida pysyä eläisiinä ympäristössä missä olen syntynyt ja haaveillut ja nähnyt näkyjä joita hyvähaltija on minulle täällä aina näyttänyt, näyttänyt keskipäiväläkin.

Vähän minä olen maailmaa muualla nähnytkin. Pienin pääskynenkin, vähäsin västäräkkin on nähnyt sitä enemmän. Nehän ovat nähneet sitä paljonkin, outoja maita ja meriä Mutta tännepä ne nekin tulevat, sukupolvi toisensa perästä Ne saavat tättärhjäsen räystään alta, kivirauniosta, jotain, joka tuo heidä tänne uudelleen ja aina uudelleen. Ei se ole aina emo, joka heidä tuo, se on paikka, joka vetää Ei ole minulla, niinkuin heillä-sukuni loppuu minuun. Mutta ehkäön muita, jotka tulevat. Tyhjäsämme ei ehkä sittenkään jäätyhäksi. Tulipa kuka tuli, ne saavat nästänekin tietää kuinka täällä on oltu ja eletty ja iloittu ja voidaan eläjä pitäsi eläjä iloita. Myöskin sitä varten minä täällä kirjoitan enkä vain omiksi iloikseni. En ehkä olisi kirjoittanut mitään, jos kaikki aina olisi käynyt hyvin eikätää viimeistätullut. Olemme ehkä juuri täen saavuttaneet elämäme tarkoituksen, sinä ja minä

Olisihan vielä paljonkin näitä kukkia keväseltäniityltä Mutta eihän niitä kuormittain eikäsyylen täydeltä Muistojenkin kukat ovat pantavat valikoiden kimppeun ja sitaistavat silkillä Jos ne kaikki poimisin, olisi niitä aina yhtä paljon jäällä Kasvaisi muistellessa aina uusi poimitun sijalle niinkuin sadun lumotussa puutarhassa. Niitä keräen en pääsisi sinua sen lähemmä Haluan sinne, missä sinä olet kaikin mukana.

* * * * *

Minulla ei koskaan ole ollut muuta ystävä kuin erämaa ja sinä Ennenkuin elin sinun lumoissasi, elin erämaan lumoissa. Rakastin ensin sitä ja sitten sinua ja sitten kumpaakin yhdessä ja vuoroon. Eikä kumpikaan kadehtinut toistaan eikätunkenut toista tieltään. Te minua tenhositte molemmat, rannattomat, pohjattomat, hänyiset ja häpyvä ja samalla läheiset ja tutut ja omat, sinä ennen kaikkea sieluinesi ja sydäninesi, --joihin halusin eksyäkin ja joista en omin neuvoin pyrkinyt pois enkä edes halunnut selvytyteen, siihen, mikä minussa oli omaa. Ikäväni teihin takaisin oli sietämätön, jos minun joskus täytyi eläiteistä erossa.

Olin kierrellyt Kurkisuon ja sen takalistot ja tavannut siellä kurjet ja

sen muut ihmeet. Olin mätälämaaten vaivaiskoivupensaansuojassa tähysteltyt niitäjä katsellut niitäsilmästä silmään, kunnes ne tunsivat minut ja minäheidä, eiväkäpeljänneet, vaan koikkivat ja kirkuivat ympärilläni vähän matkaa minusta. Eiväkäne nekään, enemmän kuin ne pikkulinnut ennen, olleet minulle, mitämuille, vaan niinkuin henkiäjä haltijoita ja semmoisia. Olin viriteltyt ansoja ja tuonut kannannaiset kuormat teiriä pyitäjä metsäkanoja. Mutta ei minua viehätännyt niin paljon saalis kuin hurma saada hiiviskelläsielläjä kuukkia ja tuntea onnen tunnetta nautinnosta olla ja eläsielläyksin ja sulautua siihen ja joutua sen lumoihin.... Ja niinhän minäoikeastaan olen kaikkea muutakin elänyt ja tehnyt, aatteissa, tunteissa ja tunnelmissa, henkisiä harrastaessani, muokatessani maata, kyntäessäni ja kylväessäni. Ja silloin minun täytyi, erämaan rakkauteni ollessa tulisimmillaan, siitä erota. Mutta jos en olisi siitäeronnut, en olisi yhtynyt sinuun....

On kirkas syyspäväkaupungissa. Istun kylmälä keltaiseksi maalatulla koulun penkillä edessäruma, musta taulu ja jankkaava, ikäöpettāja. Ikkunasta näkyy suuri tyhjäkauppatori, mutta sen takana kohoo matalain puutalojen yli havumetsäsiämäkiä seassa keltaisen heleitäkoivuja. Siellä niiden takana, kymmenien peninkulmien päässä mutta kuitenkin sielläpän, on koti ja kodin takana Kurkisuo ja sen takaiset kellastuvat vaarat. Kaikki ne näen samalla kertaa. Sielläöllen minäsamalla näen ja kuulen kaiken, mitäluokalla tapahtuu, seurataessani kuitenkin opetusta. Vaan vastaellensanikin minäkuulen kuhertelevat teeret, jotka arkoina pakenevat lähestyessä näen pienen punaisen Anti-koirani vilahtavan puiden väissähäntäkippurassa. Kuuluu kohina kuin puu kaatuisi, kotkotusta ja kiihkeää kimakkaa haukuntaa, metsopoikue on puussa, ahon laidassa- ja minäolen täällä Minulla on ikäväja kaipausta, niin että rintaa raastaa, olen ensi kerran elämässäoikein todella onneton, sielussani sairas sydänjuuria myden. Olen kuin vankina vieraassa vihollismaassa. On kuin elänäni täällätulisi menemään hukkaan, niinkuin olisin iäi kadotettu. En ole osannut tutustua täälläkehenkään, ainoa oikea ystäväni, Anti, istuu sielläkotona rappusilla ja odottaa minua, ja kun minua ei kuulu, lähtee vihdoin yksin metsiin, vastahakoisesti, vain aikansa kuluksi, hyvin tietäen, ettei hän sieltäyksin mitään saa.

Minäkin menen suotta aikojani metsäle ilman pyssyä joka iltapävä jokainoa sunnuntai ja lupapävä kaupungin ulkopuolelle, jossa käyskentelen, ja saanhan edes nähdäharakan, kuulla variksen, ja jos orava kurahtaa puuhun ja saan katsoa sen pieniin, ruskeihin silmiin ja sitähaastatella ja sille kirskautella niinkuin se minulle, niin on pitkäksi aikaa helpompi ollakseni. Se oleskelee samoilla seuduilla ja löydän sen sieltäoistekin--kunnes sitten en enäälöydä

Lumen tultua hiihtelen yksin enkämene toisten poikien kanssa mäkeen. Löydän jäniksen jälet, etsin niitämyden sen makuuksen, joka on jäänyt kovaksi, se pääsee monta kertaa menemään, mutta laskee viimein niin lähelle, ettänäen mustat korvain käret ja ruskeat silmä. En aja sitä ylös, hiivin ohi, jään sen siihen ja käyn toistekin katsomassa, kunnes sekin sitten kerran on poissa kaikkine jäkineen.

Hankiaisten aika--on juuri se aika, jolloin mentiin isän kanssa kokemaan haukirysiäKurkilammin puron niskaan--enkäsaa olla siellä Sainhan sitten--muistatko, minä ja Lauri, minä isänä Lauri minuna--mutta sitä muistelen sitten, kun tulen siihen aikaan. Mutta nyt minä... kaupungin lähellä on lampi, ja kaupunkilaisten rysiärannan poreessa ... nyt minä aamulla varhain ennen kouluun menoa menen sinne ja saan nähdä vaajan tutisevan ja joskus itsekin nostaa ja tyhjentää jonkun rysin.

* * * * *

Aurinkoiset, keväiset aamut kun istun ja luen avonaisen ikkunan ääressä kun kiurut laulaa ja kät kukkuu ympäristössä ja soitto vallitsee koko kaupungin, joka ei vielä ole herännyt päivälliseen pikku kolinaansa--on lauantai ja huomenna on sunnuntai. Ja sunnuntaina minä makaan aholla, lämpimän kiven kupeessa, edessäni lintuverkko, jonka voin vetästä nuoralla kiinni ja verkon keskellä lintuhäkki, jossa on hemppu, joka laulaa luokseen toisen hempun, vaikka on häkissä ja toinen tulee rakastettunsa luo, vaikka vankilaan. Mutta kun olen vienyt ne kotiin ja ruokkinut niitä päivän pari ja ne lakkaavat laulamasta, päästän ne ensin toisen ja sitten toisen ulos ikkunasta, kourastani, jossa ne vähtelee, ja lentävä peltojen yli toinen toisen jäkeen.

Sitten kohtasin _hänet_ siellä taas yhden edeltäjästäni. Hän tuli minua vastaan kuin ilmestyksenä minulle tuntemattomasta, semmoisesta, jota en ollut koskaan ennen nähnyt--hieno tyttö jonka rikkaalla, ylhäisellä isällä oli kaupungin komein talo sen laidassa, eristetty ja ylhäinen, minne hän useimmiten ajoi, joskus vain käveli, soitto salkku kädessä Tiesin, milloin hän tulee ja menee, hiivin häntä kohtaamaan kuin metsäintua ja sain hänet nähdä mutta en koskaan tavata, en edes katsetta. En tiennyt hänestä paljoakaan enemmän kuin tiesin punaisestakaan tytöstä enkä mihin hän sitten joutui. Hänellä on kirkkopaikkansa heidän omassa penkissään ylhäällä kuorissa, minä asetun oven suuhun nähdäkseni hänen kulkevan ohi, ihan ohitseni, jotta hänen hihansa hipaisi minun hihaani ja ehtiäkseni heti hänen jässään näkemään, kun hän nousee rekeen, huulilla aina samanlainen hieno hymy.

Tiedän, mikä ikkuna on hänen huoneensa ikkuna ja käyn joka ilta sanomassa sille hyväydyä Mene sen alle kuutamoiltoina, kuulemaan, kun hän soittaa. Käyn siellä viimeisen kerran varhaisena talviaamuna, rientäen toisten pukeutuessa, ennenkuin on astuttava rekeen lähteäkseni joululomalle. Ikkuna on pimeä ja uudin alhaalla; edellisenä iltana se oli ollut valaistu, kaikki ikkunat, myöskin ylösti, hänellä oli tanssiaisat. Nyt tuulee raskaasti, etelästä suurlta seliltä Minulle on kaikki yhtäsynkkää pimeää ja toivotonta. Tiedän, ettei hän koskaan saa edes tietää minun olevan olemassa, mutta sittenkin minä siinä pöpsyn, jossain haaveessa, jossain tulevaisuudessa toteutuvassa ihmeessä--_jos_ hän sittenkin saisi tietää Ei muuta kuin saisi tietää Mutta vaikei saisikaan, niin minä sälytän tämän tunteeni omanani. Se on minulle kallisarvoinen aarre, josta kenelläkään ei ole tietoa, oma kasvattini, häkkipöytä, jota pidin kädessäni ja jonka päästin, kun se pyrki,

sentähden, ettäpyrki eikätahtonut olla minun enkäsaanut sitäpitää
Päään pysyäsille iäi uskollisena, silläminäen koskaan voi löytää
ketään toista semmoista kuin hän. Tietysti en! Nythän sille jo voisin
hymyillä mutta en tahdo, sillänythän tiedän, ettäse oli siinämuodossa
uskollisuutta vain omalle itselleni, tunteelleni, alkavalle, samalle,
joka sitten pysyi ja pysyy yhä lhanteelle, semmoisena kuin se silloin
ensi kerran ilmestyi. Se hetki on minulle nyt vain hauska, miellyttävä
muisto. Silloin se oli katkera kuin ikuinen ero. Tuuli huoahтели
raskaasti ja kosteasti pimeätäulapalta. Tornikello lö viittä Koko
kaupunki oli pimeä vain joku työmiehen ikkuna jo valaistu.--"Minne se
nyt juoksi? Siinähan se tulee. Missäsinä?"--Hevonen odotti jo valmiina
valjaissa. Seurasi pitkämatka nytkyttelevän, ritisevän reslan pohjassa.
Pitkäaamupuhde, lyhyt auringoton harmaa päivä ja taas pitkäpuhde ja
pitkäyö pitkämatka pois,--valittava, nyhkyttävätiuku vanhan
takkuisen hevosen kaulassa, umpikeli,--_pois,_ vaikka kotiin, silläei
sielläkään nyt tuntunut olevan mitään lohdutusta eikäviihdytystäeikä
korvausta. Vasta sitten, kun Anti ilosta ulvoen karkaa vastaan kotijäven
jäällä josta se on kuullut tutun tiuvun ja hyppärekeen ja nuolee
nenän, huulet ja posket,--ja minäsitten hänen kanssaan kaiket päivä
hihtelen Kurkisuon lumiset ulapat ja saaret ja takalistot, vasta sitten
minäpäsen hänestärauhaan.

En kuitenkaan kaipauksestani häneen. Hän oli poissa, kun tulin takaisin.
Minulta unohtuivat hänen piirteensä ja vain muisto vartalosta ja
käynnistä ja palmikosta. Ja muutakin, ja kaiho johonkin, jota ei saa
eikäusko koskaan saavansa, mutta jota kuitenkin ihmeenäodottaa. Enkä
tiedämitään sen kauniimpaa ja suloisempaa kuin sellainen kaiho, silloin
kun se ei kalva, ensimmänen tietoinen onnenkaipuu, selvä ja määrätty,
vaikka hänää kirkas, vaikka utuinen, hyvin kaukaisen onnenmaan ikävä
saavuttamattoman, mutta kuitenkin saavutettavan kaipuu, vaikkei sillä
hetkellä tiedä milloin ja miten. Ja sama se, vaikkei mitenkään eikä
milloinkaan. On vain ilo kaivata ja nautinto kuvitella.

Vaistosin sentään jo silloinkin tulevan, tietämätömän onnen yhden ehdon:
ettäon vaaroja, joita on vätettä epäpuhdasta, josta on peseydyttävä
rietasta ja rumaa, jota on paettava, rikkaruohoa, jota on kitkettä j joka
ilta ja aamu, jotta sielu pysyisi hoidettuna kuin ädin taimilava, josta
hän poimii pienimmänkin ohdakkeen ja vesiheinän enteen--ja minäpäsin ja
minäkoetin ja minävoitin. Se oli uutta voittamista joka päivä
kilpasillaoloa, aina edistyväennäystä mikäantoi varmuutta ja
uskallusta ja myöskin ylpeyttä

Ja silloin minämyös pääsin kosketuksiin sen kanssa, mikäon kaunista,
suurta, jaloa ja ylevää Sinäkai nyt taas tulit _siinä_ muodossa minua
vastaan, kiersit taas sitä tietä eteeni, hiiviskellen hyväähaltijana
ympäriilläni. Minne minäliikuinkaan, haparoiden, ojennellen sokkoisia
sormiani, aina tulin kehään, jossa kohtasin sen, minkäsitten saavutin.
Vaikka vielävästyitkin, niinkuin haamu, niinkuin metsänneito, jota
kuvittelin kuulevani, jonka vilahtavan viidakossa, vaikken koskaan
saanutkaan nähdä et milloinkaan kaikonnut minusta ulkopuolelle sen

kehän, jossa oli liikuntapiirini.

Jos osaisin, runoileisin tähän ylistysrunon runoudesta, siittäsuuresta ja jalosta, joka selvittääomat häntä aavistelut, tulkitsee, mitäei ymmärä ottaa hoitoonsa sydämen hauraat, hapuilevat aaluvat, asettaa ne aurinkoon ja antaa niille siinäsijan, suuntaa vaistoilevan varren kasvamaan sinne pän, minne sen on kasvettava ja kostuttelee sen arkoja juuria. Harmaakattoisen, rakoseinäsen, nokiunisen, ikävän koulupoikakammion seinä hohtavat ja kuultavat läpi, se on kuin lasinen maja keskellälumottua puutarhaa, missäelettän kaikki elänäilot, tapahtuu ja toteutuu kaiken maailman kaunis minun silmien edessä minä elän mukana, niinkuin kaikki olisi minun. Elän ihmetellen ja iloiten ominani toisten ilot ja onnet, joskus myös heidän surunsa surren, mutta ainoastaan sen verran, etten sorru.

Mistälienen saanut luettavakseni ne kirjat--en muista--jotka lukitsivat ja iäksi liittävä minun sinuun ja siihen, jota minulla ei vieläollut, mutta jonka täytyi tulla, ja ellei tullut _se_, olkoon mikään tulematta, elän elämäni erakkona itsessäni, elän sen kuvitellen, ettäminulla se on, vaikkei olisikaan--tunteitten ihanne.

Enkäeläainoastaan tässätunteiden onnessa, saan jo silloin ja rinnan sen kanssa aavistusta siittäonnen hurmasta, jonka antaa aate, kun herää halu ajatella ylevästi, pakko toteuttaa, mitäpitäoikeana ja totena, niinkuin se ja se sankari, ritari, marttyyri--taistella, kaatua ja kuolla. Minäsanelen: "enempi kuin elo moinen kuolo."

Haen ystäväainnostuakseni nästähdessä en löydäketään, joka hehkuisi niinkuin minä Katsovat minua kummanaan, pitävä minua joskus hauskuutenaan ja huvinaan, useimmiten pilkkanaan, olen heille haaveilija --niinkuin kai olinkin--mikäoli heistäsama kuin houhottaja, niinkuin kai myöskin olin.... Arkiuuiin omiini. En tavannut vastakaikua mistään muusta kuin itsestäni, ainoastaan metsäni minulle vastasi, tämän oman maailmani ranta, _tämä_ erämaani, täynnäomia ihmeitäni. Siinäelin aina siihen asti, kuin se sittemmin oli myöskin sinun. Silläelimmehän uudelleen nekin ajat yhdessä sinätahdoin sen, sanoit tahtovasi päästä toveriksni siinäkin ajassani, tutustuaksesi silloiseenkin sieluuni--muistatko ne talvi-illat, kun luimme yhdessäkaikki ne kirjat, nyt kultakirjaisiin kansiin sidottuina--tuossahan ne ovat vieläkin!

Oli torin varrella talo, rikkaan kauppaneuvoksen, ikkunat niin alhaalla, ettävoi nähdäkadulta sisään. Iltaisin paloi sielläaina lamppu pöydällä sohvan edessä Sen yläpuolella seinälläoli tauluja: metsoja soitimella, teiriämetsäpolulla, tyyni lahdella, jossa kellui vesilintuja, keskimäsenäseinäläsuuri kotka, joka nosti ilmaan valkoista jänistä kaatuneen hongan alta.

Joulun alla on sielläkerran taidenäyttely, kaikki mitäkaupungista on saatu kokoon, häveliäiden köyhien hyväksi.

Mies kantaa neuvoksen portista yhtäojokäsin päänsäpäälänättelyyn, minäjuoksen hänen jäessä, kurkistan alle, seuraan kouluun saakka, hän asettaa sen hetkeksi käytävään ja minäsaan katsella sitäsiinä kunnes hän lähtee noutamaan toista ja minäseuraan mukana ja odotan portilla, reputan taas miehen jäessä ja saan taas nähdä seuraten kuin näkänen leipäpalaa. Sillätavalla minäsaan nähdäkaikki taulut, jotka mies kantaa siitatalosta ja muista. Lopulta ne ovat kaikki rivissä koulun käytävässä. On lupapävä siihen keräytyy muitakin poikia, mutta tulee myös joku herra ja ajaa meidä pois. Vaan minäolen nähnyt tarpeeksi silläkertaa.

Olen saanut silmäuusin silmin entiseen maailmaani, erämaahani ja sen elämään. Minulle alkaa kaikki eläntauluina, sekäse, mitäsenjärkeen näen, ettävarsinkin se, mitäolen ennen nähnyt--kurjet, kun ne ojentelevat kaulojaan, koikkivat ja lentävä--koirani, kun se istuu pihamaalla minua odotellen--jänis makuullaan näreen juuressa. Minulle tulee palava jano nähdätauluja yhäenemmän. En saa niitänähkäseni muualta kuin kauppaneuvoksen ikkunasta, johon ne ilmaantuvat taas, kun näyttely muutaman päivän järkeen suljetaan. Sinne en päässyt, sillä minulla ei ollut sitämarkkaa, minkäpääsylippu maksoi.

Sain sen sijaan käsiini kuvakirjoja, sen verran kuin niitäsain. Mutta yksi niistäavasi minulle koko Suomen. Sieltälöysin meidän oman kirkon ja pappilan ja Koiraniemen, virran ja vesilintuja siinäkaislikon reunassa, ja pappilan laiturin, puuttui vain punainen tyttösen päästä mutta sen minäsijoitin siihen itse.

Löydän vieläjostain kuvitetusta sadusta neidon kuvan, jonka alle on kirjoitettu 'totuuden jumalatar'. Sen otsarivasta loistaa tähti ja sen kasvot säeilevä oikeutta ja ankaruutta ja ylevyyttä

Oli kevänen päivä ja oliivat juuri lähteneet ja kesäaivat tulleet. Puut tekivät lehteäkoulun pihalla, aurinko lämmitti seinäjä kivijalkaa. Etelästähuokui leuto tuuli. Seisoin siinäjä odotin muutamien muiden poikain kanssa laulajatarta, jonka tiesimme tulevan väitunnilla harjoittamaan juhlasalissa, laulaakseen sielläillalla. Pyräntäportista sinivalkoinen neitonen, silkkiäkahisten, helmat hulmuten tuulessa. Hän astuu valkoisin silkkikengin joustavasti kuin lintu kahisevassa vasta ajetussa hiekassa, kädessäpäväarjo, keltainen päätäjä punainen alta. Se rasahtaa suppuun. Hän huomaa meidä, hymähtää nykäyttämelle päätä ja ponnahtaa juoksuaskelin rappuja ylös.

Juhlasalin ikkunat ovat auki, kaikki. Hänen askeleensa kaikuvat ulos, nyt hän on salissa meidän kohdallamme. Hän laulahtelee sielläkulkieksaan, vaikenee, heläyttääpitkän sävelen soittokoneesta, juoksutellen kimakimmasta karkeimpaan. Sitten hän laulahtaa äntään koettaen, keskeyttää alkaa uudestaan, visertää visertää Vahtimestari sulkee ikkunat ja sitten kaikki kuuluu heikommin.

Kun hän palaa, olemme yhäsiinä Hän kysyy hymyillen, mitävarten me seisomme siinä Minua rohkeampi poika sanoo:--"Me kuunneltiin teitä"-- "Onko teillälippuja?"--"Ei ole."--"Tässäön".--Hän pistääsormenpänsä pieneen samettisalkkuun ja ottaa sieltätukon lippuja, jotka antaa meille. Tuuli on paiskannut portin kiinni, me hyökkäämme sinne ja repäsemme auki molemmat puoliskot. Hän nauraa heleästi ja valkoiset hampaat väkkää

Minäpäsen laulajaisiin! Minäolen saanut häneltä_itseltän_ lipun!
Minun täytyy kiilloittaa kenkäni, joita ei koskaan ennen ole kiilloitettu, lainata kaulus ja kravatti toverilta, jolla niitäön monta, käydäleikkauttamassa tukkani.

Löydän seisomapaikan salissa uunin kulmassa, sillälippuni on seisomapaikka. Kateederi on siirretty nurkkaan. Koulun kello seisoo, sen molemmat luodit on pantu ikkunalle, lyömäuoti ja käymäuoti, _koulun_ vanhan kellon, joka on yhtäarvokas ja yhdenarvoinen kuin rehtori, ja joka ei kenestäkään väitäeikäketään kunnioita, ei keneenkään mukaudu, vaan kaikki siihen, joka saa käydärुकoustenkin aikana ja lyödä rehtorinkin puhuessa, sen on täytynyt vaieta, sen heilurin pysäytyä se tyttöön sen niin määännyt, häntäei saa häritä... Se laulahtaa lyhyen säveleen seinän takana rehtorin huoneessa, sen ääni hulmahtaa oven täydeltäsissä, kun rehtori avaa oven ja kumartele siinätaakseen huoneeseen ja tulee punastuen, vanha rehtori punastuen, saliin, jossa kaupungin hienosto ja koko opettajisto ja niiden rouvat istuvat koulun penkeillä meidän penkeillänme, kuin koulupojat, harras, kunnioittava ilme kasvoillaan.

Lintunen liitäsisään ja astahtaa korokkeelleen, valkopukuinen, keltapalmikoinen, kädessäkimppu punaisia ruusuja, jotka hän asettaa soittokoneen kannelle. Hän tervehtii kaikkia, yli salin, katse kuin valoviuhka koskettaen kaikkia, minuakin.

Hän on hymyillyt--sitten hän yhtäkkiäön käynyt totiseksi, melkein surulliseksi--sitten hän riemahtaa--sitten hän laulaa iloisen laulun, toisen vallattoman, veitikkamaisen,--sitten taas kaihoisan kansanlaulun-- olen heti hänen vallassaan, hän nostaa, laskee, heittelee, viehätelee mihin tahtoo--minäolen kuin lehti virran vietävänä tahdoton tyynessä virissä samoin kuohujen pyöteessä samoin kiven huopeessa kieriessäni, nauttien siitä riemuiten, meninpämihin menin, odottaen yhäuutta, huieten pyörtymyksestähän vallassaan, voimatta, tahtomatta vastustaa--menettäen tajuntani kaikesta muusta.

Hän laulaa erikoisesti minulle, yksinomaan minulle--on tullut enkeli taivaasta ottamaan minua sinne. Olen kuin irtautunut jostain, luonut yltäni jotain, vapautunut aineesta ja maasta, minulla on uudet, kiiltävä vaatteet. Löydän itsestäni uusia tunteita, sanomattoman riutuvan onnen, itkun ja hurman--ei vain kaivattuna, vaan toteutuneena. En saa koskettaa häntä en tarttua häntäkäeen--voi autuutta, jos saisin!... Minusta täytyy tulla jotain muuta, jotain parempaa, jotain suurta ... mitä en tiedä ainoastaan tunnen.

Ettäjotain niin ihanaa on!... Ettäniin voi laulaa ja olla! Ettäön

sellainen ihminen! Tässäkarussa koulusalissa, näden kolkkojen
vankilaseinien sisällä

Hänet saatettiin kotiinsa kauppaneuvoksen taloon ... ylioppilaat laulavat
hänelle yölä hän tulee ikkunaan, josta olen katsellut tauluja, kiittä
seisoo, niin kauan kuin laulavat, kiittätaas ja kattoo. Vaeltelen koko
kesäsen yön puistossa ja rannoilla, odottaen aamua, jolloin hän lähtee.
Hän seisoo laivan kannella, syli kukkia täynnä hän taittaa niitä ja
heittälaivan loitotessa sulavalla liikkeelläniitäalas jäähyväsiä
huiskuttavalle saattoväelle. Saan yhden lennosta kiinni--ei mikään satu
ole ollut minulle niin kaunis.

Hän oli viimeinen edeltäjäsi. Hän meni sinne, mistäsinätulit. Ei ole
enääpitkätikään siihen, kun tulit.

Aarretulet jo palavat kääkönsäyillä

Olen muistellut nätäpyhäsin. Arkena minulla ei ole aikaa, sillä
minulla on tässätalossa kaksin verroin tyäänyt, kun lähdit, ja minä
tahdon hoitaa sitäniinkuin sinunkin aikanasi, ja yhtähyvin yksin kuin
me ennen kaksin. Olen yhäainaisen valvontasi alla, ja ehkäminäjuuri
siksi nässätoimissani niin viihdyn. Mutta pyhänäminäpuhelen kanssasi.
Pyhähän olivat aina ennenkin nälle pyhitetyt.

Katselin, mitätäähän saakka olen saanut poimituksi nätämuistojeni
kukkia. En ole saanut sieltäesiin muuta kuin kukkia, eikäsiielläiene
muuta ollutkaan. Vai muistanko vain ne, kukat keväseltäniityltä
Tahtoisin sanoa "pyhäselältä. Silläkukkaniitty pyhänäpoimittaessa ei
ole sama niitty kuin arkena. Oli aivan toinen helotus heinikossa, kun
lapsena juoksin sinne pyhääamuna, pyhääaatteet yllä pestyt ja valkoiset,
ja itsekin pesty ja puhdas. Ruiskukka sinertääsunnuntaina toisin kuin
maanantaina. Mikäsen tehnee? Oma juhliamielikö? _Juhliamieli_ sen tehnee--
silläsamoin oli juhlapävänäminätahansa, olipa nimi- tai syntymäpävä
hää, ristiäset tai--hautajaiset. Kun pikkusisar oli kuollut ja pantu
valkoiseen kirstuunsa,--hän, joka syntyi silloin, kun käki tuli pihaan,--
ja äti sanoi: noutakaa lapset, kielojat!--niin me pyöhdimme niitä
noutamaan, kilvan, hypellen ja viserrellen, ja poimimme ne ja panimme sen
pieniin, kalpeihin käösiin, jotka lepäsivä ristissärinnan päällä
valkoisella kuolinliinalla--enkäymmätännyt, miksi vanhemmat ihmiset
itkivät. Silloin oli kesä ja aurinko paistoi--on muuten merkkillistä
etten nältäajoilta muista ainoatakaan kesästäsunnuntaita, ettei olisi
ollut tyventäjä kirkasta ja herttaista, tai jos tuuli, niin aina
etelästä Niinkuin nytkin: hellätuuli liikuttelee uutimia, ikkunasta
näky kirkko ja avatut tapulin luukut, äsken sielläsoitettiin yhteen ja
nyt kai sielläon saarnan aika, koska kellot riippuvat liikkumattomina.

Kuinka monet miespolvet lieneväkään tuon tästänän näneet, ja kuinka
monet tullevat näkemään! Tänsäsama ikkuna etelään, sama tuuli, sama
sunnuntaiamieli--enkäsaa tähän iäksi jäälä Jos voisi nukahtaa pöytänsä
ääreen ja parta kasvaisi kuin Barbarossalla--olisin valmis lähtemään

vasta sitten, kuin saapuisi noutajatar nostamaan siitänesta toiseen, ikuiseen, jonka ei sanota olevan unta, vaan iankaikkista valvomista ilman uupumusta ja levon tarvetta.

* * * * *

Tähän saakka minulla siis ei ollut arkea elämässäni.

Mutta nyt leviääympäilleni arki, niinkuin harmaa, yli koko taivaan rannan ulottuva pilvi, niinkuin hiljalleen kumoutuvan kattilan reuna. Ei kylläkään kokonaan läpikuultamaton, mutta kuitenkin päivän peittävä auringon ottava, harmenemistaan harmeneva ja harmentava. Ei linnut laula, ei haltijat hiivi. Se laskeutuu alas, sakenee heraiseksi usvaksi, ei niin sakeaksi, ettei lähimpiänäkisi, mutta näköpiiri ei ulotu edemmäkuin portinpieleen. Ei kuulukaan mitään. Sahahtaa joskus kuin siipi--missä? Tulee joku lintu näkyviinkin ja menee--mutta minne? Ei istu puuhun, ei laskeu jävelle, ei katoa kaukaisuuteen, vaan niinkuin nuoli ammuttuna huopateltan seinästäsisään ja seinästäulos, reikäjätämätä Harrin kuin kala veden pohjassa, ympärilläsän onntto, ahdas, aina yhtäpieni näköpiiri.

Aivan pänvastoin kuin se lapsuuteni sumuharso, joka liikehti auringon alla, repeili, aukeili ja näytteli aukeamiensa läpi niemiäja saaria ja rantoja ja ulapoita. Tästäei osaa mihinkään ulos, tässäei tee mieli edes haparoida niinkuin pimeässä Ja kuitenkin pitäsi olla matkalle lähdön aika, ja olisi noustava siivilleen löytäkseen elämänsäja onnensa ja niiden tarkoitusten tien päin.

Tänäön sitäaikaa--ensimäsen ja ainoan ylioppilasvuoden--jolloin olin eksyksissäsinusta, en missään kosketuksissa kanssasi, jolloin olin kadottanut kaipuunkin sinuun ja kaikkeen, mikäoli yhteydessäkanssasi. Johdot entisyyteen, eränaahankin, kaikkein rakkaimpaani ja tutuimpaani, ainoaan ystäväni, olivat katkenneet. Sieltäei kuulu minulle mitään. Minut oli määrätty siirtymään muuanne, tehtäväni ja tulevaisuuteni ovat muka toisaalla, lukutiellä jollain semmoisella--mutta ei sinnekään ollut sielun johtolankoja. Sisäni ei tunge mitään ulkoapän herasumuisen ympyrän ahtaasta piiristä

En saa sieltämitään, missätuntisin tarpeen uudelleen elää voidakseni edelleen elää Se oli tyhjyyden ja onton kumahtelun aikaa elämässäni, silläsiinäei ollut mitään siitä mikäsiinäsitten on ollut tarkoitusta, mikäsiinäön ollut sinua.

Siinäoli sinua vain sikäi, mikäi tunsin sinua menettäväni, enkä läheskään aina tuntenut edes sitäkään. Olin uskonon kaikelle, mille olin, äsken ylös aatteiden ja ihanteiden aurinkoon kimmotessani, lupautunut olemaan uskollinen. Tein melkein aina sitä mistätiesin, ettei olisi pitänyt. Menetin uskot, haaveet, heitin pois aatteet, niinkuin vanhat vaatteet. Menetin mielestäni oikeuden häneen, johon olin vaistonnut tulevani yhtymään, joka kerta kuin tein jotain, jota ei olisi pitänyt. Mutta en siittäväittänyt. En väittänyt edes katua. Tapasin silloin tälön paremman itseni, pidin sitähetkisen uteliaana kourassani, mutta kun se pieni lintu sykki ja alkoi lämmitää kouristin sen kuoliaaksi,

päättämätäsitalentoon. Se ei saanut tulla takaisin toiste minua muistuttamaan ja häiritsemään. Hymäntelin parhaita muistoja, kun ne sittenkin joskus tulivat ylläteen. Nauroin itselleni ja muille lapsellisia tunteitani, kaihoisia kuutamohaaveiluja, ihastumisia ja puhtauden ihanteita. Huumaavin haaveeni oli ollut olla puhdas sille, joka oli tuleva. Mutta mikä oikeus kenelläkään on minuun? Mitä velvollisuutta minulla on käydä tilille? Jos hän joskus kysyy, sen häeltäsälään. Saatoin silmää räpyttämätä kun minulle sopi ja etuni vaati, valehdella mitä hyvänsä kenelle hyvänsä Ei ole mitään sitovaa eikä velvoittavaa yli sen, mihin ei itse tahdo itseänsä velvoittaa. Sen verran olit vielä herrani ja mestarini, että näin ajatellen ja tehden tunsin sinut kieltäväni.

Olisin voinut pettää jollei olisi ollut pelkoa ilmitulemisesta. Täytyy hän maailmassa menestyä mutta ei maailmassa menesty, ellei itse pidä itsestään huolta. Itsekkäisyys ja itsensä säilyttämisvaisto on annettu avuksi ja aseeksi. Asuintoverini, vanha ylioppilas sanoi: "Viettele tuo tyttö hullu olet, jollet sitä tee--tekee sen kuitenkin toinen"--kai olisin senkin tehnyt, jos olisi ollut tilaisuutta--tein sen ajatuksissani. Tapaan itsessäni itsekkyyden, omahyväisyyden ja sydämettömyyden kuiluja, joihin katselen pyörtymätä häpeämätä punastumattakaan--sillä semmoisiahan ovat muutkin.

Se aika minua nyt tympäsee--alkoi muuten tympästäjä pianikin, ja siksi kai sitä myös niin pian pakenin. Riennän sen yli kuin vetelän suon, joka on rännittävä päästäkseen toiselle rannalle.

Mistä se tuli tänä? Siitä kai, että olin heikko ja henkisesti turvaton. Kuljin siinä sumussa, ilman johtotähteä ilman toverillista tukea mistään --ei mitään henkiheimolaisuutta kenenkään kanssa siihen, jota sielu ja sydän tarvitsee. Kaikki oli suunnattu ulkokohtaiseen. Elettiin isänmaallisuuden, suomalaisuuden humussa, puoluekiikhossa, joka repäsi ja innostutti--mutta se oli taistelua, kansalaissotaa, veljesvihaa, sotatilaa--se oli kuin leirielämää jossa ei ole aikaa sisäisen elämän arvoille. Juhlapuheinnostusta, kvartettilaulutunnelmaa, joukkohuumausta, ei mitään yksilöllistä ylentymistä En saanut itseäni varten kiinni mistään erikoisesta, se oli kaikki ylimalkaista ulkonaista touhua. Ja kaikkein korkealentoisimmatkin juhlat päättyivät juominkeihin ja juomingit laitakaupungille.

Ei ollut henkiäilmassa, eivä mitkään salaperäisyyden siivet suhissee ympärilläni niinkuin ennen tää aikaa, ei näkynyt hyvän haltijan jäkiä millään vitilumella--vuokra-asunnot, kapakat--katupoika elämää oltiinpa sitten "talolla" tai toveripiireissä teatterissa tai kapakassa ... oli tunnussanana: "Ei saa olla tuntehikas".... "Ei ole elämä kuoleman jäkeen".... Ja me sanelimme sitä runoa, jossa mustalainen laulaa:

Entä jäkeen kuoleman?
Kukapa sen tietää
tuskin tutkimistakaan
asia tuo sietää
kuihtuu kukka, kaatuu puu,
linnun laulu lakastuu.

Niin käy elävitten.
Mikä tulee sitten?

En löytänyt henkiheimolaisuutta. Tovereita oli, mutta ei ystäviä eikä yhteisymmärtäjiä. Menen mukana, panen sieluni pohjiaan myöden semmoiseen, joka ei ole minun, ja ihastun siihen, valheellisesti, teennäisesti, vain tempautuen, ja on seuraavana päivänä tekokiihkoisuuden kohmelo. Ei ole tänäminua, sen tunnen, se on vierasta vieroa.

Olihan minulla tähän saakka ollut olevinaan jonkunlainen uskokin, se kaikkein ihmisten yhteinen, kaunis kylläkin ja turvallinen--soudetaan suvisena sunnuntaiaamuna tyyntäsalmea, ohi pappilan, kirkon rantaan, noustaan sen mälle, tervehditään juhlavaatteisia tuttavuuksia, pistetään ystävälistäkätäkysytään kuulumisia, seisotaan katsomassa pappien tuloa lehtikujaa myöden ja heidän vieraitaan hienoja herrasväkiä--kajahtaa urkujen ensi sävel--mennään kirkkoon--istumme ja veisaamme ja kuuntelemme pappia, tiedämme, mitä hän puhuu, vanhaa ja tuttua, mutta kuuntelemme kuitenkin--mieli ylenee yhteisestävirstä käy hartaaksi rukouksista ja messuista ja heltyy ripistäjä on tyytyvänen vapauttavasta amenesta. Sama jokapyhänen ateria, mutta ateria kuitenkin, jota mieli vaatii viikokseen, ei muista nautittuaan, mutta kaipaa, jos olisi jäänyt ilman. Jota varten täytyy nähdäse vaiva ja näkeekin mielellään, että lähtee pitkienkin matkojen takaa taipaleelle, samalla tosin muitakin asioita ajaakseen, olemaan yhdessähenkiheimosten kanssa, sanoakseen toisten kanssa kuinka koneellisesti tahansa: uskon,--yhteinen asia ja yhteinen usko, mikä antaa tukea ja turvallisuutta, karsina, aita, jonka sisäksäön viihdykstäkin--oli minullekin, minkähuomaan siitä ettei ollut viihdykstä kun laumasta haihduin.

Oli hyvä miltei huoleton olla, kun tiesi ja uskoi, että vaikka et omin voiminesi mitään mahtaisikaan, viimeisessätiukassa tulee apu, että on se, joka ei hylkää ikäheitä ei kaikkein kurjinta ja vaivaisinta ja avuttominta ja ansiottomintakaan. Kaikki on sovitettu, kaikki pestään pois. Ei niin, ettei itseni pitäisi tehdä kaikkea voitavaani, ponnistaa viimeisimpänäkin, vaan ettei tarvitse joutua epäoivoon, ei pelää lopullisesti sortuvansa, ei jää oman onnensa nojaan, ei kaatua oman avuttomuutensa ojaan. On kuin vakuutettu sekä tapaturmaisen kaatumuksen varalta että jokapäiväsen lankeemuksen varalta ja iankaikkisen kadotuksen varalta--saaden voimiensa ja varainsa mukaan suorittaa vuotuinen eränsä tietäen, että pyrkimys ja halukin merkitään muistiin eikävain saavutus. Mutta kun se ei ole vain armon, vaan myös ansion varassa, niin se ponnistaa pyrkimykseen ja saavutuksiin. Siinä yhteisuskossa oli minun hyväolla.

Mutta sekin meni minulta sielläniinkuin sunnuntaipurjehtijan purje kaatuu kumoon yllättäessäniemen nenän salavihuressa, toverien remussa. Syytin purjetta ja purtta niinkuin pakana epäjumalaansa, silloin kun tämä ei auta, uhreista huolimatta. "Mikäsinä olet, etähän kyennytkään palvojaasi pelastamaan, vaan heitit oman onnensa nojaan?"--ja tapaa itsensä pulikoimassa emäpuun päällä Vanhan lapsuuden uskon viimeiset

rippeet karisti tuo toveri, asuintoverini, vanhempi minua, rappiolle joutunut, vippivelkainen, joka ei uskonut mitään, mutta tiesi kaikki, oli pilkallinen, terävä kaiken arvostelija ja repijä kaiken ivaaja, eniten itsensä Paha henkeni--ja sittenkin hyvä

"Jumalan uskon", puhui hän kerran, "omalla tavallani tosin, teoriana, joka tarvitaan selvittämään yhtä ja toista, mutta olkoon menneeksi, että Jumala on, ylin järki, ylin johto tai jotain semmoista, mutta ei hänellä ole poikaa, jonka muka lähetti maailmaan kuolemaan ihmisten syntien edestä"

Uskalsin sentään, hänen varmuudestaan huolimatta, täläkertaa huomauttaa, ettäkun se kuitenkin on raamatussa niin, ja kun raamattu on jumalansanaa--?

"Ja sinäuskot?"

"Totta kai."

"No, olkoon sitten, mutta ei raamattukaan anna tukea sille, ettäJeesus oli Jumalan poika. Hän oli ihmisen poika, siis ihminen, niinkuin hän itsekin sanoo."

"Sanoo hän itsestään toisinkin."

"Sanoo kyllä luuli, ei ehkätiennyt niin itsekään, kuvitteli olevansa ja ehkäkuolikin siinäharhaluulossa, vaikka minäkylläsitäsuuresti epälen, ettei hän sittenkin olisi tullut toisiin ajatuksiin, jos ei ennen, niin ristinpuulla, ylenannettuna, kahden varkaan väiin."

Hän kävi sitätodistamaan, ettäJeesus ei ole jumalanpoika--hän toisessa vuoteessa, minätoisessa, oli aamuyö oli oltu vuosijuhlassa.

"Mutta silloinhan menisi kaikki myttyyn, syntisen lunastus, pelastus?"

"Vaikka menisikin, minun puolestani menkään ja on mennytkin--se nyt on eri asia, joka ei kuulu tähän. Mutta ei sen tarvitse mennäsiihen. Jos sinun on välttämätöntäuskkoa johonkin itseäsi parempaan, ylempään, valittujen avustajaan, syntisen koiran suosta nostajaan, niin usko Jeesukseen itseäsi parempana ihmisenä ihanneihmisenä täydellisimpänä joka on elänyt, koeta jäitellähäntä jos voit--ja onhan niitä muitakin: Sokrates, Franciscus Assisi, marttyyrit, historia on täynnäniitä schutsmanneja--minäen väitä Mene yliopiston kirjastoon ja lainaa ja lue Bibelns lää om Kristus--Rydberg myös todistaa, en muista nyt, kolminaisuudestako vai Kristuksen jumaluudesta--ettäkäkirjoitusten jäjentäjä ovat lisänneet erätapaikkoja--vississä tarkoituksessa, niinkuin on todistettu."

"Todistettu?"

"On, usko minua, _siitä_ ei ole epälystäkään, ettäerätapaikkoja on jäkeenpän lisäty, ensin sulkujen sisään, sitten viety tekstiin, sitten jätetty sulut pois, sitten alleviivattu ja lopuksi painettu ne paikat

lihavalla raamattuun."

Hän sanoi sen niin varmasti, niinkuin se olisi ollut itsestään selvä vastaanvättämön asia, tieteellinen totuus, aikoja sitten ratkaistu. Sitten hän haukotteli ja nukkui samassa.

Eikösiis olekaan lunastusta, ei pelastusta, ei mitään apua ulkoapän, ylhäätapän, tässäkurjuudessa? Eiköihmiselläolisi apua muusta kuin itsestään, erästäesimerkistä jota on koetettava noudattaa? Mahdollisuuskin, ettäniin voisi olla, huimasi, juuri kuin olin menettänyt yhden tuen, näytin saaneeni toisen.... Ryhdyn siis rakentamaan sille pohjalle. Alan jo huomenna, rupean pyrkimään ihanne-ihmiseksi, käyn toteuttamaan--semmoinen päätteleminen käy pian silläiällä Heräsi uhmakin. Kaikki voimat kokoon, kaiken heikkouden uhallakin! En ole vielä suossa suuta myden. Uin maihin omin avuin, vaikkei pelastusrengasta ristinpuun korkeudesta minulle heitettäsikään.

Minäyhtäkkiäluulin omistavani sen voiman, ihmisen oman voiman. Olin ainakin saanut oljenkorren. Miksei toinen ihminen voisi sitämitä toinenkin? Hän on voinut kuolla, miksen minävoisi elää Tuntui kuin minussa sinäyhtäolisi tapahtunut suuri ihmeellinen heräys.

Tahdoin sanoa sen hänelle heti aamulla, kuulla, mitähän ajattelisi. Olin ollut hänen oppilaansa huonossa ja hyvässä Hän nukkuu ja kuorsaa. Herättyään hän on käytyinen, päivän hän juoksee rahaa lainaamassa vekseliensä uudistuksiin. Vasta illalla hän virkoo kapakassa ja on valmis aatteilemaan.

Vaikka pelkään, ettähän tavallisuutensa mukaan pilkkaa, en nyt väitä Hän kuuntelee intomielistäihastustani elämäni uuteen ohjelmaan. Hän yhtäkkiäei pilkkaakaan. Katso minuun surumielisesti ja sääien.

"Tee voitavasi, koeta parastasi, minäkin olen koettanut useampaan kertaan silläpohjalla. En koeta enää-ei ole ollut siitäkään apua. Henki on altis, mutta liha on heikko. Se on ihana paikka raamatussa, ylen ihana ja tosi kuin Jumalan sana. Mutta ehkäsinäonnistut. Minäen viitsi enää olen kaikessa tapauksessa mennyttämiestä Minäkerron sinulle, missä mäin en onnistunut. Koetin viimeksi muutama päiväsitten--jaa, kai se oli pari kolme ydäsitten--milloin minäolin viimeksi koko yön poissa ja tulit ihan mäkähäkotiin?"

"Lauantaina."

"Niinpäniin, sunnuntaita vasten, se sopii. Päädyn lopulta sinne, 'Punaiseen helvettiin', Svean luo. Se on muuten ainoa helvetti, joka on olemassa ja jossa olen ollut ja jonne aina menen--sitätoista ei, ikävä kyllä ole, sielläolisi sielun ainakin lämmin olla. Nyt ruumis kuopataan kuin koira ja sielu menee kankaalle ja menkään--mutta minäolisin ennemmin tahtonut mennämereen, ja johan minäsitävarten meninkin sieltä jälle Ursinin kallioiden kohdalta, mihin Groohaaran punainen majakkatuli pilkottaa. Katso, minäolin herännyt siellä-hyil--tyhjäkukkaro, tyhjä ruumis, tyhjäsielu ja paha maku suussa. Oli ihan tyven vastasataneen lumen jäkeen ja paistoi aamuyön kuu. Sirpalesaaren ulkopuolella oli

musta meri. Pelastus, vapautus, unhotus! Ei, vaan oma voima, viimeinen ponnistus, nyt minäsen teen, kuolen pois kaikesta suuresti, jalosti, hienosti, näyttän itselleni, näyttän koko maailmalle, kuolen itse omien syntieni sovituksiksi, kuolen niinkuin roomalainen ammeeseen-- Suomenlahden lainehisin. Rähjä Siitäei tullut mitään.... Mikäepäoivo ja häpeä ettei taaskaan ollut kestänyt, oli antanut jalkansa luiskahtaa, otteensa heltiä--ratkaisevimmalla hetkellä--ja kun se niin heltii ratkaisevimmalla hetkellä heltii se aina. Tiedäkö miksi minä olen tämänönen? Siksi, ettei minulla elämässäni ole ollut ketään, joka olisi minua rakastanut. Jokaisella pitääolla elämässäjoku, joka häntä rakastaa ja jota hän. Solvejg! Lue se kirja. Onko sinulla tulta?"

Istuimme Esplanaadin kaiteella, jonne olimme joutuneet, kun ravintola oli suljettu. Hän sai tulta ja sytytti. Putoili leppoisasti lunta.

"Minätallustelin lumessa puolipolveen--saakelin raskasta talvipalittoossa ja kohmelossa.--Sinulla, keltanokalla ei ole aavistustakaan siitä mitä rakkaus ja kaipaus"--hän on kai noin kuusitoista vuotias--"kaikki, kaikki, mikä on ihaninta ja puhtainta, minä menen nyt kuolemaan häntäajatellen, puhdistaan häntäajatellen"--hän kulkee takaperin niinkuin sielläpuutarhassa, jossa hän hyppeli käytävällä kirsikkamarja suussa ja toista minulle tarjoten, houkutellessa juoksemaan jäessä--"semmoista tyttöjästäveitikkamaisuutta, niinkuin ne ... voi ihanuutta, voi kauneutta, voi puhtautta sydämen ja sielun! Näin hänet siinäedessäni jälle 'Hän kanteloa soitti ja laulun lauleli, hän tunteheni voitti ja heltyi syömeni' ... ei hän soittanut, vaikka kyllähän soittaakin ja laulaa, kuorossa, täällä hän on tyttökoulussa. Minäkiiruhdan, mutta hengästyin enkäjaksa edemmäksi kuin Sirpalesaaren päähän. En voi astua askeltakaan paksussa lumessa ja talvipalittoossa ja kohmelossa, täytyy levätä lypsäntämäkään hankeen, en jaksa fyysillisesti ... ja kun olen levännyt, en jaksa psyykkillisesti; kammon kuolemaa, vaikkei minulla ole elämästä odotettavana ei niin mitään. Minä sanoin silloin itselleni tekosyyksi sen, että huomenna lankee vekseli ja että kunnan miehen kunnia muka vaatii, että se on järjestettävä ennenkuin järjestätän toisen--mutta se oli tietysti tekosyy. Minä en uskalla, minulla ei ole voimaa edes kuolla--lähdin Ursinin kalliolta ja päätin Sirpalesaareen ... toivon, että sinäpäiset pidemmälle, poikani ... mene ja tee toisin ... uusi uskosi sinua auttakoon. Amen. Nyt mennään kotiin. Onko sinulla markka ... ei, minulla onkin. Ishvoshjik!"

Seuraavana päivänä lähdin--pakenin. Etten joutuisi siellävieraalla maalla omine voimineni hukkaan minäkin, koska ei kukaan minuakaan rakasta.

Sinähan olit silloin siellä mutta enhän sinusta mitään tiennyt. Sinähan olit se tyttö joka oli hypellyt hänen edessään puutarhan polulla. Hän ei saanut sinusta voimaa kuollakseen, minä sain sinusta voiman eläkseni--vielä kuolemasikin jäkeen.

Tulin tänne eränaahani enkä palannut sinne enää koskaan.

Sääi, että meni tänä suloinen sunnuntai hukkaan nässä Kuuluu kirkonkellon loppukumaus. Jumalanpalvelus on päätynyt, kirkkoväki tulee,

toiset ajaen, toiset soutaen.

* * * * *

Puhuimmehan nästäkin menneistäni joskus. Sinä joka ymmärsit kaiken, et koskaan oikein ymmärtänyt, et päässyt perille siitä miksi on tarpeen sellainen auttaja, pelastaja ja tuki. Sinäet koskaan ollut semmoista tarvinnut. Olit syntymästäsi sitätekoa, ettähelähdit heti oman äänesi, niinkuin parhaasta metallista valettu kello--hopeakello. Se kello oli tietämättäsi soinut hänenkin, vanhan toveriparan, säkyneeseen sieluun. Sinulle ei ollut tuottanut mitään vaivaa olla hyvä jalo ja puhdas, olit terve ja tahraton sekäruumiillisesti ettäsielullisesti. Mikäihana ihminen sinäsiinäkin suhteessa olit! Ilman kiusausta korvessa, ilman taistelua, voittamisesi tarvetta tai tappion vaaraa.... Ei mennyt sittenkään hukkaan tänäsunnuntai, saatuani sanoa vieläätämän.

On vieläykäsi taival, ennenkuin tulen perille, sinne, missäsinun aikasi alkaa. Se on vuosilta ja tapahtumilta pitkäkin, mutta elänyksiltälyhyt, silläniitäei oikeastaan ollut kuin yksi ainoa: kaipuu. On kuin ajaisin ja ajaisin, yksin, talotonta taivalta, vaikka ajan paljonkin ohi. Ajan paljon ohi, näen tieni varrella taloja ja kyliä poikkean niihin, olen mukana tapahtumissa ja ihmisten touhuissa. Isäkuolee, saan haltuuni tänän talon ja hoidan sitäädin kanssa. Me menestymme, otan osaa kunnallisiin ja kansallisiin. Uurtelen tavallaan uraakin, silläminä näytän heille, ettäherrastakin voi tulla talonpoikana mies eikärenttu, vieläparempi talonpoika kuin talonpoika itse. Minähän tääläyritän, neuvon ja otan aloitteita heidänkin hyväkseen. Pysyn pystyssä--omin voimin--olen täydellisesti hermojeni ja lihasteni ja jänteideni ja tunteitteni herra--tulen helposti toimeen ilman sitävanhaa yhteisuskoa--saan itsessäni aikaan sisäsesti paljoa enemmän kuin kukaan muu--katselen säälien heitä jotka hakevat turvansa lunastuksista ja pelastuksista ja semmoisista. Mitälienenkin menettänyt, en ole menehtynyt. Tunkee joskus epäily: kannattaako? en koskaan saa palkkaani, en koskaan kohtaa häntä? Missäminäätälähänet kohtaisin? Mutta vaikkei hän tulisikaan, en tee tääpalkan vuoksi, minäsittenkin olen uskollinen; koska en saa olla hänelle, jota minulla ei ole, niin saanhan itselleni, ainoalle, joka minulla on.

Eikäkuitenkaan mikään kaikesta tästäkaiu _muistelun_ arvoisena mielessäni eikäole tänän taipaleenteon oikea sisältö Sieltätänne saakka soi senaikuisen elämän ainoana johtosävelenäse, mikäyksinäselle matkamiehelle: reen alati yksitoikkoinen ritinä tiuku, kulkunen, joka soittaa aina vain samaa aihettaan: kaipuuta, kaipuuta, onnen ikävää milloin vähän änessänousten, milloin vähän laskien--ylänäet, alamäet, metsäiet, viittatiet niemestäniemeen, varsinkin talottomat taipaleet, loppumattomasti. Enkätiedä mihin matka on päättyväja milloin, tuskin minnekään ja milloinkaan.

Kaikki muu kuin kuolee, kaipuu yksin elää vuodesta vuoteen, aina tyydyttämätön, aina hivuttava, väistäjäytäräkin, se ainainen

yksinäisyys, ystävän ikävä ja toverin ja henkiheimolaisen tarve.

Sitä elätää eränaa ja autiot ulapat, niiden avaruus, suuruus, hiljaisuus ja yksinäisyys ja matkojen kaukaisuus. Sitä elätää kolkko viima, paahtaessaan pohjoisesta--tai on tyven ja revontulet palavat. Sitä elätää kuikan huuto yli suurten selkien--kuovi, joka valittaen kutsuu soiden takaa omaansa,--halli, joka ulvoo haikeuttaan peninkulmien päähän, vaaralta vaaralle, toverilleen, jota ei koskaan ole tavannut, vaan jota kuitenkin vaistoo, niinkuin viimeisessä toivottomassa kaihossa, tienneekö itseään minkä tai ulvoo sitä vaivalle kylmään kuuhiin, mihin sillä ei ole mitään mahdollisuutta päästä

Sitä elätää hankia sulattava päivä ja myöhään yön tippuva räystä--puro, joka kevätyönä soittaa--tai kun kesäkuu kulkee sihisten yli heilimoivan pellon--tai kun käy syysmyrsky ulpalta ja notkistaa vastarannan puut ja leppälehdet nurin, valkoisen puolen päälle...
Tai kun on tällainen yöpöykäinen sunnuntai-ilta ja hanuri kuuluu sillalta ja heilläkin tuntuu olevan haikaa ikävä vaikka tanssivat.

Nästä eläjä nässä kasvaa--ja minä odotan ihmettälumoa luomaan, odotan jotain tulevaksi, vaikka tiedän, ettei tule. Sillä minun täytyy, koska se on ainoa, jonka kautta olen kosketuksissa kanssasi. Kun sen joskus kadotan, sitä kaipa--kaipuutani. Se on kuin kytöli lumen alla suossa, suitsutus tuntemattomalle haltijalle, josta en tiedä onko sitä onneni haltijaa, enää minulle olemassakaan.

Vaan jos se sittenkin olisi? Jos yhtäkkiä olisit tullut, seisonut tiellä odottamassa ja pyytänyt pysähtymään ja noussut tähän rekeen ja sanonut: "Siinä olet, löysin, saanko seurata?" Sitä kuvitellessani--että joku etsii minuakin, niinkuin minä häntä--kaihon kulkunen lakkaa soimasta, yöllinen viima puhaltamasta, tulee tyven ja sappi kuun ympäriltä katoaa. Näköhäiriössä joskus tapahtuukin niin, olet tulevinasi, tinarinta tienkäänteessä kuutamossa, samassa haihtuaksesi kuin vitilumi hangella ... ja jänen kuusi tiepuolella taas kohisee ja tiuku ja kulkunen yhäitkee ja minä istun päähupussa syrjin viimaan ja viluuni.

Ja kuitenkin olit jo--tiedäkö kuinka monta kertaa--kulkenut tieni poikki, ohitseni siellä mistä pakenin tänne, tietämättäni, aavistamattani, että sinua oli olemassa. En ole voinut ikinä ymmärtää etten sinua jo silloin tavannut. Kuinka ei joka hermo tiedoittanut, että tulit minua vastaan, kun tulit vastaan joka päivä monta kertaa päivässä kulkiessani samaa katuakin kuin sinäkin? Kuinka ei sieluni soinnahdannut sinua, kuinka en erottanut äntäsi muiden äänistä ja nauruasi muiden naurusta, silmiäsi muiden silmistä en käntäsi, en palmikkoasi, kun tyttöparvi, jossa sinäkin kuljit, hulmahti ohi?

Kuinka oli henkeni niin epäherkkä kuinka sieluni siihen määrin turto?

Eikä henkeni sittenkään ollut epäherkkä--eikä tuntoni sittenkään turto....

Muistatko--?

Kuulen ensin äänen ja tiedän samassa, että se on sinun. Näen sitten notkahtavan vartalon ja tiedän, että se on sinun, ja kun samassa näen kasvosi ja katseesi, alhaalla laiturilla, pyörittäessäsi pän laivaan ja katsahtaessasi ylös kannelle, tiedän kolmannen kerran, että se olet sinä

Seison alakannella avatun laivaportin kohdalla. Koivuilla koristettu juhla-laiva, joka järveäkiertäen on kulkenut sillasta siltaan, noukkien laulujuhlaan tulijoita, on pysähtynyt taas muutamaan, ja laivan portti avataan.

"Vieläköme mahdumme, herra kapteeni?" kysyy heleääni neitoparven keskestä

Kumartaen ja tehden kädelläni keikailevan liikkeen sieltä alas vanha, kohtelias kapteeni vastaa:

"_Teille_ täytyy aina olla tilaa minun laivassani, keijukaiset.--Seis!-- Takaisin!--Lankonki alas."

Teitäön retkikunta nuoria neitoja, kaikki samanvärisissä -kuosisissa urheilupuvuissa, kukkia rinnassa, matkasauvat kädessä selässäpienet reput. Teissäön jotain, joka ei ole täkäästä Ette malta odottaa porraslaudan laskemista, vaan hypähdäte, sinäensimäsenä sillalta suoraan laivaan. Tartut toisella kädelläsi kaiteeseen, toisen saan minä ja nostan sinut sisään.

"Kiitos," sanot sinä ehtimätäkatsoa auttajaasi.... Sitten sinäkatsot ja toistat: "Kiitos!" säestäen sitä silmäyksellä jonka luulen sanovan, että olit mielelläsi antanut minun auttaa, niinkuin se olisi ollut sinulle iloinen ylläys. Sitten riennäte kaikki yläkannelle, josta teitä tervehditään ja huudetaan tulemaan.

Kun toinnun, olen tajunnut: elämäni ikuinen onni--tai sen ikuinen onnettomuus--on kulkenut ohitseni ... kaikki on ratkaistu, en tiedä miten, olipa miten tahansa, mutta ratkaistu se on ... jos hän ei ole se, ei häntäole eikätule.

Tapaan sinut yläkannella laamannin väen seurassa. Ne ovat ottaneet sinut haltuunsa niinkuin omansa, niinkuin sukulaisensa, nuoret herrat sinuttelevat sinua, kyselevä teitä jalkamatkastanne, siinänauretaan ja ilakoidaan. He, nuo uusmaalaiset keikarit, ovat sulkeneet sinut piiriinsä kohdellen sinua silläteennäsellä suojelevalla, itserakkaan ivallisella hienostelulla, joka minua heissä aina on tympässyt, noissa minulle kuin vierasverisissä herrasrotuisissa, kyömynenissä piikojensa pitäjissä isänsäpojissa, tuon vanhan elostelijan, aina sikariaan imevän, punanäsen ja -naamaisen, valkoliivisen totisedän. Joka kerta kun tulevat tieleni, minävavahdan ja västän heitäkuin metsänelä vierasta hikeä He koettavat olla minulle tuttavallisia, kun joskus tavataan, mutta ovat samalla suojelevaisia, jota en voi sietää Olet heidän saarroksessaan, lasket leikkiäheidän kanssaan, naurat, olet

hilpeä mutta samalla minämielilyhvälototean, että olet hienompi ja sivistyneempi kuin he, jotenkuten eristäyt ja pidä heitä väimämatkan päässä

Yhtäkkiä sinäsielläkään nnyt, niinkuin etsisit jotakin, näet minut, saat hänillisen ja samalla iloisen ilmeen, ja virkat jotakin laamannin tädille. Hän on ainoa siinäperheessä jota siedän, hieno, vanha rouva, äidin ystävä salaisesti herännyt, joka väistätulee meille puhumaan huoliaan. Hän viittaa minut esiin ja esittelee meitä, laamannin herrojen västyessä silmiin siristään ja antaessa hitaasti tilaa minulle, kotikutotakille. Sinäastut heidän piiristään ja ojennat minulle käesi. Kasvoillesi leimahtaa elävä herkän sielun väitön vähdys, joka näyttää ilmaisevan herttaista hyväsydäntä pohjatonta, kirkasta hyväntahtoisuutta ja koruttomuutta, ujoa ja samalla avonaista ja iloista mieltä-heijastaen sen pohjaa samalla kuin pintaa niinkuin kirkas läpikuultava poreileva lände. Ethän osannut etkä tahtonut koskaan salata etkä peittämättä etkä olla muuta, kuin mitä olit--tiesin aina, mitä ajattelit ja tunsit--joka teki olon kanssasi turvalliseksi ja suhteemme suoraksi.

"Olemme oikeastaan vanhat tutut", sinäsanot, ja käesi ote on luottava ja luja niinkuin toverin.

"Missä herrasväki on tutustunut?" kysyy joku herroista.

"Minulla oli ilo auttaa neitiä laivaan", minäsanon.

"Olen tuntenut teitä jo kauan sitten--te ette tietysti muista ettekä voikaan?"

Ja sinäkerrot nauraen, punastuen, mutta siitävälttämättä luontevasti ja avomielisesti, kuinka olin harva se päivätullut teidän koulutyttöparveanne vastaan Bulevardinkadulla. Olitte "ihastuneita" kotikutosarkaiseen ja naapukkalakkiseen.

"Siis vanha flamma--onnittelemme!"

"Te punastutte molemmat!"

Ja he jatkoivat tähän tapaan, joka minulle aina on ollut sanomattoman vastenmielistä epäivistynyttä sinäet näyttänyt väittävä, vaan sanoit hilpeästi:

"Tiesimme, missä asuittekin ja kenen kanssa."

Mainitsit vanhan asuntoverini nimen--sinäkösiis olit se hänen kirsikkatyttönsä? Kerroit hänen olevan siellämaalla, kansakoulunopettajana, naimisissa erään kunnan talonpoikaistyön kanssa, jonka olitte hänelle toimittaneet ja joka oli tehnyt hänestä miehen.

Kuulin kaiken tuon, mutta koko ajan minä vain ajattelin täytyä hän on nähnyt minut, vaikka minä en ole nähnyt häntä hän tunsi minut ja hän tahtoi tutustua minuun uudelleen, ja sen kaiken hän sanoo noiden kuullen.

Kapteeni tuli samassa, saatuaan laivansa käyntiin, pyytämään, ettäsinä olisit niin erinomaisen ystävälinen ja herttainen, että antaisit juhlayleisön kuulla kuorosi ihanaa laulua. Sinäsuostuit koreilematta. Asetuitte perimmälle kannelle pyörylän hulmuavan lipun alle koivujen keskeen. Lauloit itse mukana. Kuorosi näytti tulkitsevan vain sitä mikä silläoli sinua. Tyttösi olivat kuin toisintoja sinusta, niinkuin kamarineidot prinsessastaan, kasvojen ilmekin sama kuin sinulla.

Olin kai kuvitellut itselleni ulkomuotoasi ja olentoasi jonkinlaiseksi kaikkina nänäkaipuuni vuosina. Koettaessani nyt saada esille kuvaa, jonka mahdollisesti olin luonut sinusta itselleni ennen tätätapaamista, en saa esille pienintäkään piirrettä joka olisi toinen kuin se, mikä siinäsilmänräpäyksessä kun kuulin äänesi ja nään vartalosi ja kohtasin kasvojesi ilmeeseen, painui mieleeni olevaksi ja olleeksi. Sinua ympäröi siinäviileätuuli ja päivänpaiste ja siniset laineet ja liehuvat liput ja juhannuskoivot kannella. Terve väi, kylmähipiä mutta silmätumma ja lämmin ja hymy monivaihteinen, silmän ympärys herkkäpävaikutus raikkaus ja pirteys ja luontevuus ja hempeys.

Laulunne loputtua katettiin teille kahvipöytäkannelle, ne ottivat, laamannin väet ja kapteeni ja muut herrasväet, teidä haltuunsa ja sulkivat piiriinsä Minäistuin syrjässätoisella puolella kannen, josta voin sinut nähdä Olit mukana, mutta kuitenkin niin, kuin et olisi ollut oikein kotonasi, omassa heimossasi, niinkuin olisi katseesi joskus etsinyt jotain, kurkottautunut toiselle puolelle jonkun esteen yli, kuuntelit, mitäsanottiin, mutta hajamielisesti, ja kysyit uudestaan. Ja minulle riitti onni, niinkuin monesti ennen, nähdä ja kuulla ja koota itseeni kaukaa. Olit omani, niinkuin laulajatar tai näyttelijää on, hänen omalla ottamallaan oikeudella, sen, joka häntäenin ihailee ja parhaiten ymmärtää Vaatimatta häntäerikoiseksi omakseen hän ottaa kaiken, minkäse muillekin antaa, mutta hän luulee ottavansa ja omistavansa samalla joukon erikoisuuksia ja hienouksia, joita muut eivät muka huomaa. Aloin omistaa sinun kaiken kansan kauniistasi sen, mikä mielestäni kuului vain minulle ja minkäminä vain minä kykenin ottamaan ja olin oikeutettu saamaan: erikoisen vivahduksen äänessä värähdysten huulilla, pään ja palmikon viivan, tavan, milläveit kupin huulillesi ja nielit--lopulta kaiken, niin ettei sinussa sittenkään ollut mitään, mikä olisi voinut olla muiden. Kun vaikutit minuun niin erikoisesti, niin voimakkaasti, et voinut olla toisen, sinun täytyi olla vain minun ja minua varten. Et voinut olla tarkoitettu muille kuin minulle, ei mikään voinut olla olemassa sinussa ilman minua. Minäolin kuin sen olemassaolon ehto ja edellytys. "Et muille neito nuori, vaan minulle neito nuori!" Sinussa oli minulle jotain synnynnästä salaperästä sukulaisuutta, omaa pyhittäniäni ja itselleni vuosien kaipauksella vihkimäni, ansaitsemaani etuoikeutettua. Olit minun siksi, ettäminulle sovit paremmin kuin kenellekään. Noilla toisilla tuossa ei ollut aavistustakaan oikeasta sinusta. Olit heille luultavasti vain yleensäsomaa tyttöä Olit pian omani _niin,_ että_otin_ sinut tuosta, vein sinut tätäoman ottamiseni oikeudella, sijoitin kotiini, tulevaan elämäni, nähdessä sinut salamannopein elämyksin kulkemassa pihapolulla reippaana emäntänä kantamassa lasta keveästi ja vaivattomasti tukevalla käsiarsillasi, vaimona, ätinäheti samalla kuin morsiamena. Ohjelmoin siinäkoko

tulevan elämänne onnen.

En tiennyt vielä edes, kuka oikein olit, en edes, mikä oli etunimesi. Ystävälinen, herkkä- ja raastoinen laamannin taidi yhtäkkiä istui vieressäni ja kehoitti liittymään seuraan, hänen tuolinsa oli vapaa; mutta kun minä kiitin ja tein tilaa sivullani, hän jäi ja alkoi kertoa sinusta. Olet orpotyttö setäsi, tuomarin taidin veljen, kasvatti, olet suorittanut kokeet jatko-opistossa ja myös seminaarissa, sillä olet opettajaksi, joka ala sinua miellyttää koska rakastat kansaa ja tahdot uhrata elämäsi sen valmistamiseksi--jollat sitä ennen joudu naimisiin, niinkuin on hyvin luultavaa.

"Aini on niitä tyttäriä jotka ennen tai myöhemmin menevät naimisiin ja parasta se onkin; silläkin alalla heitä vielä tarvitaan, vaikka voihan olla hyvä että he sitä ennen harrastavat muutakin. Hän on äityyppi, meidän pikkutyttö olivat aivan rakastuneita häneen, niinkuin kaikki muutkin. Pappa ja pojat ovat miltei mustasukkaisia toisilleen. Pojat, jotka niin usein riitelevät, ovat olleet kuin enkeleitakeskenään."

"Hän on kovin hauska ja miellyttävä tyttö ja kovin musikaalinen", jatkoi hän.... Meillä oli tavattoman hauska ... ne saivat aikaan sekakuoron ja lauloivat saarissa ja järvellä Meillä oli aivan juhla viikko. Minua hän oikein hemmoitteli--en ole, jumala paratkoon, semmoisella juuri pilattu. Toivon, ettet ymmärrä minua väärin. Mutta kuinka ätisi jaksaa? No, nyt sieltä näkyy kaupunki.

Laamannin taidin puhuessa ja sinua katellessa sinä olet koko ajan ollut hymyily-yhteydessä hänen kanssaan ja siinä oli kuin pirahtanut jotain minullekin. Lähestyttäessä kaupunkia sinä jouduit liukumaan minusta ja tänä kosketus hämmentyi.... En käyttänyt lyhyttä tilaisuutta päästäkseni puhelemaan kanssasi. Seisoit hetken yksin katsellen kaupunkia, jossa liehui juhla lippuja kaikilla katoilla sitä ympäröivien kukkulain tummaa taustaa vastaan, ja rannassa kiilsivät vastamaalattuja laivoja ja parveilla heleä pukuista juhla leisiä ja juhla merkit rinnassa, ja nuoria ylioppilaita marsalkkanauhoissa. Sinulla oli kasvoillasi ihastunut, miltei haltioitunut ilme. Sitten katsahdit taaksesi laivaan ikään kuin hakien jotakin, jolle olisit tahtonut sanoa jotain, mutta katseemme eivät osuneet yhteen ja samassa olivat laamannin herrat taas takanasi tarjoutuen kantamaan tavaroitasi. Heillä oli tuttavilla rannalla vastassa ja he veivät sinut mukanaan. Emmehän saaneet koko juhlan aikana paljoakaan tavata emmekä vaihtaa montakaan sanaa. Mutta minä luulen, että sinä tiesit minusta niinkuin minäkin sinusta. En kadota sinua näkyvistäni. Asut samassa talossa puistotorin varrella, missä laulajatar silloin ennen, ja tulet samaan ikkunaan kiittämään serenaadista, jonka ylioppilaat--kai laamannin herrojen toimesta--panevat toimeen sinulle ja kuorollesi. Teillä on juhlassa suuri menestys. Seurailen sinua juhla kentälle ja laulajaisiin ja kaikkialle--kaukaa. En pääse kosketuksiin kanssasi enkä erikoisemmin koetakaan. On kuin tahtoisin vielä olla kiinni kaipuussani, pyrkimätäs en tydyttämiseen. Väistäen, niinkuin en hennoisi vielä sijoittaa sitä mihinkään oleelliseen. Etsin kyllä tilaisuutta, mutta en sitä valmista, vaan jään sen tavoittamisen sattuman varaan. Olen yhä edelleen selvillä siitä että kohtaloni on ratkaistu:--joko--taikka ... kaikki--tai ei mitään ... kolmatta ei ole.--

Mutta on kuin olisi arvan onnistumisen taikana, etten itse saa ryhtyä sitävetämään enkä ratkaisua kiirehtimään. Hedelmän pitää pudota puusta omasta painostaan minun sitä ravistamatta. Sinunkin pitää kaivata ja tulla, ainakin puolitiehen, minua vastaan, sinunkin on astuttava askeleesi. Koska juhla kentäläjä muuallakin menet muiden luo, mikset tulisi minunkin luokseni, jos sinulla siihen olisi tarve? Oletan tietystikin huomannut, että seurailen sinua kaikkialle. Tiedä jo, mikä on tarpeen, voidaksesi ottaa jonkun kehoittavan askelen, vuorostasi sinäkin. Ja minä odotan ja toivon sitä

On kaikkien kuorojen huviretki laivalla. Varaan jo ajoissa itselleni paikan, istun ja odotan, täällä varmaankin olen saava paremman tilaisuuden tavata sinut kuin juhla kentäläjä jossa aina olet mukana jossain ohjelmassa tai omaistesi ja ihailijoihisi ympäröimänä Laiva on jo täynnä väkeä ja lähtövalmiina, mutta sinua ja kuoroasi ei näy. Odotan niin kauan, etten enää voi poistua. Siitä tulee ikä väreki minulle väinpitämättömien tuttaviensa seurassa, minun täytyy kuulla lakkaamatonta laulua, joka minua tympäsee, kun sinun kuorosi ei ole mukana, ja laulujen väissä iankaikkisia, isänmaallisia puheita, jotka pyrkivät lentoon, mutta eivät pääse, räpyttävä vimmatusti, mutta eivät osaa nousta. Eivät muutkaan niitä kuuntele, vaikka huutavat eläköitä ja taputtavat käsiään niiden loputtua kiitokseksi siitä että vihdoinkin lopuivat--alkaakseen uudelleen.

Kun vihdoinkin viimein olimme kääntyneet ja olimme lähestymässä kaupunkia, tuli sieltä västään toinen laiva, menossa etelään, täynnä juhla kansaa, joiden joukossa, laivan sivuuttaessa toisensa, näin kuorosi sen kannella. Tietysti sinäkin olet siellä Olen näkeväni sinut, mutta sinä et näe minua. Heilutat liinaa, niinkuin et oikein tietäsi kenelle, ikäänkuin haparoiden, toiselta rannalta, ainoastaan olemassa oloasi ilmaisten-- kuvittelin, että heilutit minulle, vaikkakin uskonutkaan. Mitäpä sinä minusta, mitäpä minusta kukaan?

Nässä juhlassa on minusta yhtäkkiä jotain teennästäjää kiero ja vaillinaista. Ne ovat olevinaan kansanvalistus juhla. Ketä täällä on? Herra väkeen nimeksi, tuskin yhtään talonpoikaa, ei ainoatakaan työmiestä ottamassa osaa. Suomen suuret salot eivät ota niihin osaa. Ei näillä tällaisilla Suomen kansan pohjakerroksia valisteta ja herätetä eiköniiden henkeä ravita. Korpien kähäköihin olisi mentävä puhumaan ja soittamaan, kylästä kylään, torpasta torppaan, köyhän kansan trubaduurina, niille, jotka eivät tiedä että heillekin on jätetty kantelo jälle. Jos minulla olisi ollut se pikkukuoro, olisin tiennyt, minne sen kanssa mennä en olisi tullut tänne, en mennyt laamannin herrojen huviksi heidän saariinsa soittamaan.... Minä siis saan puskea yksin sitäkin turvettani, tästä lähtien niinkuin tähänkin asti. Tunnen saavani siihen uutta sisua ja uutta kiristävä voimaa. Ollappa minulla toveri, ollappa meitä kaksi!

Minä jo päätän: tahdon saada sen selväksi hänelle, joka meni minulle hyvästiäheittä mätä lähtien hänen jäkeensä sinne etelään tällasamalla laivalla, joka ilmoittaa lähtevänsä tunnin kuluttua. Menen sinne sen vanhan toverini luo, sieltä jollain tekosyöllä sinun luoksesi, haen sinut käsiini vaikka maailman ääristä... Siirryin tietysti sittenkin omaan

laivaan, joka sekin lähti tunnin kuluttua. Voitin itseni--muka. Sillä oliko se nyt sittenkään mikään voitto? Eikö olisi ollut suurempi voitto voittaa itsensä ottaen, ottaa kerrankin kohtalonsa omiin käsiinsä eikä antaa sen aina johtaa? Koska kuitenkin olin varma, peruuttamattoman varma, nyt sinun mentyksi, että olit se ainoa ja oikea.

Kiduin kylmän yön kippurassa laivan kannelle, pelastusvyö päni alla. Kävelin raskaan taipaleen laivarannasta kotiin.

Miksi sittenkin olin ollut niin saamaton, miksen sittenkään tarttunut onneni ohjiin?

Siksikö ettei niin pitänytään, koska niihin on kenenkään itsensä turha tarttua, turha koettaakaan temmata niitä itselleen ja pakottaa omaan puoleensa sitä minkä on mentävä toisaanne? Ovat luulleet sen voivansa, maailman valtiaat. Ovat olleet olevinaan ohjissa. Olivatkin kohtalotarten ruoskan alla ja sen alla huohottivat, huohottivat ja sen alle nääntyivät. Ei kukaan ole oman onnensa seppä vielä vähemmän muiden. Ainoa, jolla voi tehdä tyhjäksi riippuvaisuuden tehon, on: ei ohjata, ei uhmata, vaan kyyristyvä kestä.

Minulle yritti tulla tämä tyytymykseen tyytymisen mieli, mutta minä työnsin sen silloin vielä ovesta takaisin.

Kapinoin tietämättämitä vastaan.... Menisinkösittenkin sinne etelään?

Mutta minä puskin pohjoista kohti, minun täytyi saada jostain itselleni turvaa, ja minä painoin erämaahani ja erämaani taa niinkuin ennen.

Viimeinen erotaival alkaa.

Olin pannut häntävarten, kuviteltuani ja kaivattuani varten, täällä uuteen kuntoon vanhat huoneet ja liittänyt vanhoihin uusia, olin muokannut häntävarten maat, raivannut uutispeltoa, ojitannut suota, kyntänyt vaot ja kylvänyt hänelle niihin. Häntävarten kalkkoi kirves hirsimetsässä soljuu auringossa väkällä lähtälvisellä tiellä rakennuspuu pihaan, sinkoili lastu uuden kesäitän salvoksella maaliskuun auringossa kuin koskessa vesipisarain päsky. Hän oli tulevinaan väipalaa tuomaan, nousevinaan telineille, piiluni iskeytyi levättämään hirren päähän ja minä istuin hirrelle ja minulle ojentui höryvä juoma ja vastaleivottu lämpöä, hän viipyi ja ihasteli työaloja, suunnitellen apuna, miten tänä ja miten tuo--hän lähti omiin askareihinsa, notkahdellen, hyrhdellen ja kerta vielä jällelleen katsahtaen ja häpyi--mutta ei kadonnut. Oli täällä vaikei ollut, mutta oli tuleva kerran. Minä häntävarten rakentelin ja laittelin, se elämäni ainoana tarkoituksena ja se tarkoitus ainoana ilona. Veistelin talvella soutuveneeseen, sivelin siihen ruskean tervan toukokuun paahteessa, lounastuulen liehtoessa kesä tein sille telat uuden uimahuoneen viereen--sorvasin talvipuhteella rukin sijansa katsojaa odottamaan, höyläsin sukset, raudoitin kahden istuttavan reen ja kahden ajettavat

rattaat--oli kasvatettu kotivarsasta nuorikolle nimikkovirkkukin.

Oli tullut hyvä vuodet, pelto työnsi ruista kuin kaislaa, kaikki onnistui, hän oli se hyvähaltija, joka hoiti taloa, häntäitseään ei näkynyt, vaan jäet näkyi muuallakin kuin vitilumella ja rannan hiekassa, se sai minulta uhriksi parhaan, mitäminulla on: ainaiset ajatukseni ja lupaukseni, eikämua vaatunut, siihen tyytyi. Oli kysyvinään, oli käskevinään kertomaan ja sai tietäälänäni aikaisimmatkin ilot, hilpeimmä muistoni--kun istuin yksin ehtoisin puutarhassa koivun alla ja kun iltarusko riutui ja lehmisavu halaili peltoa ja iltausva niittyäjä ojensivat toisilleen kätäaidan nurkassa pihlajan yli. Tiesin, ettähän tulee ja ottaa iloiten vastaan, minkäminäiloiten annan, en tiedä milloin, hän voi tulla milloin hyvänsä siksi täytyy tämän kaiken aina lamppuna palaa--kukkakimppu kuvan alla olkoon aina valmis ja aina tuores, joka aamu sama ja joka aamu uusi, jossa on kaikki kukkaset keväseltä niityltä kaikki toivot tulevasta ja kaikki muistot menneestä hänelle pyhitetyt lapsen näyt, pojan haaveet, oudot linnut, ruskea elukka tuossa hernemaassa, valkoiset tytö ja punaiset, Taaton Täi, Satu-Anni, Kenoveeva ja kesy hirvi, Johanna, kurjet ja joutsenet--ja ettäolen saanut takaisin vanhat ihanteet ja omistanut uusia, ollut itselleni uskollinen--ja kuinka mielestäni niiden kera kohosin ja kirkastuin, ylenin ansiokkaaksi ja arvokkaaksi sille, jota palvelen--nuorukaisen lupaukset ja saavutukset, taistelut ja voitot--kaikki nämätapaukset ja ajatukset ja tunteet soiden sanoina, kerran sinulle kerrottavina.

On nyt, niinkuin olisin kautta elänäni valmistellut ja pyhitellyt ne kaikki kuin häälähjaksi, tervetuliaisiksi uuteen kotiin: iloisimmat ja ihanimmat ja onnellisimmat elänykseni kaikesta, mitäminulla siihen saakka oli ollut.

~itivanha on aavistanut aherrusteni salaisen tarkoituksen, arvannut tarmoni ja työloni syyn, sen herkkään korvaan on kai kuulunut jännittyneen työgousen hermon värinä ja hän sanoo istuessamme viikon viimeisenäiltana uuden aitan kynnyksellä minulla kädessäsen avain, jonka minä viilattuani sen lehden ja sitäpajan jäeltäsirosteltuani, olin pudottanut hänen helmaansa, sanoo:--"Olisi jo aika ripustaaksesi aittasi avain nuorikon vyölle."--"Ei ole vieläasattunut sopivata."--"Pitäsi katsoaksesi, olisi jo aika tuodaksesi."--"Olettehan tääläte, äti."--"Pian minusta aika jätää--ja hän alkaa taas esitelläomia ajattellemiaan."--"Kun eivä minun kelvanne, etsinet itse", huokaa, kun vaikenen."--"Mistäpäminäheitä?"--"Menet juhliille, sielläheitä karkeloinee kassapäätäsinullekin."--"Jollei joskus lentäsi lintu räystään alle minun liikkumattanikin?"--"Ei tule sekään lintu liikkumatta."--"Tuleehan tiainen ja pääsky, herään päivänakesäsenäjä siinäse sirittä"

Mutta laitto äti kuitenkin evää ja lähdin--hänelle mieliksi, lienee ollut aavistukset itsellähikin. Kävi, niinkuin kävi.

En voi enääjädätänne, missäkaikki liiaksi muistuttaa sinua--joka olit tääläollut, vaikket ollutkaan ollut--niinkuin muistutti tuonnoin, tänne haudaltasi palattuani, ennenkuin taas tulit takaisin. Tuleet joka paikasta kummitellen vastaani, et enäätoivottuna haaveena, vaan menetetytyn

aaveena. En kuule enää ääntä vaan äänen katoavan kaiun. Ei kukaan enää voi asettua siihen, missäsinäolit. On autiota, sisäilmaa on käynyt kulo, ei pala enää arnituuli kätetyt aarten yllä Kävisit pesässä hylkäsit sen, pyrhädit pois eikäkukaan toinen ole ottava sitä haltuunsa. Ei ole tääläisijaa enää entiselle kaipuullekaan, veit senkin viihdytykseni mennessä, otit senkin, ja omasihan olikin. Ei ole siitäkään enää tarkoituksettomasta, toivottomasta, itseänsä jättävästä ikävästä Minun täytyy siis täätäpois, autiosta ja tyhjätatalosta, itse aution ja tyhjän.

Minne, en tiedä Jonnekin toisaanne kuin mistätulin.

Anti-koirani, aina samaniminen, tyttären tyttären tytär, tietää on ollut vastassa laivarannassa, on kieppunut koko päivän kintereilläni, mielitellyt, viekoitellut--juoksee rantaveräjälle ja kutsuu, kulettelee kalakonttia pitkin pihaa, retuuttaa sen rantaan, kiertäähäntä verkkovajan ovella, vakiutuu viimein uuden veneen kokkaan ja ulvoo--ensin ikävästä kun en tule enkävaitä sitten ilosta, kun tulen ja alan väntähankavitsaa--tietäkaiken, ymmätäkaiken, jonkun vaeltavan ihmishengen kääkö

~itivanha kysyy puutarhan portilla:

"Menetkö minne?"

"En tiedäniin tarkoin."

"Jos menet koskille kalaan, ota ruissäkki myllyyn."

"Se sopii ..."

... sillämiksi meni koskille yhtähyvin kuin minne muuannekin.

"Ja elätulekaan ilman lohia ja suuria säyneitä--ota astia ja anna mylläin Johannan suolata, tulee pian heinänteko ja säpimen tarve välle. Kai otat verkkosi ja onkivehkeesikin?"

~iti tietää mistäpoikansa mieli aina viihtyy. ~iti on nähnyt mielen mustaksi ja aavistellee syynkin: jos lieneekin juhilla jotain etsinyt, ei ole löytänyt. Ei tiedämuuta, mutta ei utele, ei äti koskaan utele. Tahtois parasta ainoalleen, viimeiselleen--kuolivat nuorina toiset. ~idiltäne vietiin, häeltäviettiin kaikki, minulta ei. ~iti eli heissä minäaina omissani. Lienenkömuistanut lohduttaakaan silloin, kun olisi pitänyt. ~iti käkee omat huolensa, kuta suuremmat sitä tarkemmin. Ei osaa nauraa, mutta ei myöskään itkeä ei ainakaan muiden nähden, aina tasainen, aina tyyni, yöllä vain joskus kuuluu seinän takana valvovan hiljainen huokaus, silloin surree, minkäsurree, aamulla on taas ensimmäsenätyöauransa kuressa. Ei hän muistojaan pakene eikää aaveitaan pelkää Häettäitseäni näden omien huolien haudonta ja pettymysten paisutus ja oman onneni ikävän hemmottelu--enkäsittenkään voi olla sitä tekemätä

Laittoi äti taas eväät, lähden hänelle mieliksi, lienee ollut jotkut

aavistukset itsellänikin.

"Varaja kiviäkoskissa--ja sano terveisiäJohannalle--tässäon vähän viemisiäsen lapsille."

Kaikki hän muistaa, sydän omasta tyhjä täyttäisen toisilla, Lähdenkö-- mutta onhan kuitenkin mentävämyllyyn.

Kun astun veneeseen, on kuin lähtisin pakoon, niinkuin pelkuri. Mutta kun tartun airoon, tulee taas tarve ponnistaa pois poistumisen vuoksi. Äiti on äiti ja minä olen minä kumpikin hoitakoon itse huolensa, hän tekköön sen omalla tavallaan, minäteen omallani.

Ja minäsoudan suuria tyyniäselkiä eikäkuulu muuta kuin kaakkurin huuto ilmassa. Tulen laajaan virran suuhun ja ylhäälläairo sipaisee nuokkuvia ruohoja ja kumoo kaislikoita, sakeita kuin hankia, kun soudan harhaan. Vetelen virtoja ja vuolaita suvantoja, joiden rannoilla nukkuu suuria taloja äyrälläja kuvastuu taivasta vastaan kaivonvinttejä Virran suu kapenee ja tulee ne suuret luhtaniityt ja niiden lukemattomat ladot aina etäseen, matalaan metsärantaan saakka, minkätakana ovat ne suuret kurkisuot, joilta kuuluu auringon noustessa silloin tällön pitkiä parahduksia. Aamuaurinko vetääkylmäkultaansa soitten yli näkyväle erämaan vaaralle. Sen alla on se koski, mihin pyrin.

Raukaisee, haukkaan evätä Mitäminäoikein sinne? Ketäminäpakenen? Maksaako vaivan? Enköole raukka? Siinähan on ruissäkki, niin--sitä vartenhan minä Korven reuna lähenee, veden kulku kiihtyy, joki laajenee matalaksi sahiksi, jossa vesi väräkökuin tuulen virin alla aina samassa paikassa, ei murru, joskus vain jossain kulahtaa kuin nielevän kurkku. Lähden taas. Avartuu eteen suvanto, koommin kuin pieni jävi, kalasauna rannan kaarteessa suuren kuusen alla. Olisi siinäerakolle maja, mutta kauemmas kaipaa mieli. Vedet kapenevat taas ja niiden vauhti kiihtyy, vesi mustaa kuin Tuonelan joessa, rannoilla juuriltaan suistuneita honkia, ja alas ui vaahtopalloja, pöyheitäkuin kuontaloita, kosken irti tempomia ja sen sotkemia.

Soudan ja soudan, sauvon ja sauvon.

Pävakallistuu iltaan, hyttyset hurisee, lohi silloin tällön loiskahtaa ilmaan. Anti-koira istuu kaiken aikaa peräuhdolla, vainuten vesille ja vainuten maihin, tuon tuostakin vilkaisten minuun:--Siinähan taas hyppäsi lohi, mikset sinäongi?... Tuolla ui sorsa poikineen, mikset sinä ammu?... Tuolla tuoksuu metsopoikue karpalomätän kupeessa--etkönä-- miksemme mene maihin?... Mikäsinua vaivaa? Tiedän, mutta onhan tässä tärkeämpiäkin. Vai olet nyt taas silläpäälä? Ja se haukkuu kiihkeästi.

"En ole millään päällä En pysähdy, en ammu, en ongi, koska minun täytyy toisille perille."--"Mille perille?"--"Mille perille tahansa!"

Vaahtokuontaloita viilettävähätiheämmin alas, kuta ylemmätulen. Rannat kohoaa, väläkiristyy, koskitaival alkaa. On käytäväsauvoimeen käsiksi, on oteltava ase kädessäveneenalaisten erämaan vesien voimaa vastaan. On saatava nänrukiit myllyyn, vähä muusta! On saatava rukiit myllyyn ja

sävinäättävänhan heinäälle, vähä muusta--onhan juuri sitävarten lähdetty. Elävilkkuta sielläsuvannon lehtosaassa rantapuiden väissä enääsinä ei ole aikaa, et ole kuitenkaan sinä ja näkyjäen tahdo enää nähdä Tänäön eroretken viimeinen taival, ole siellä minne jät. Ei ole nyt aika kuvittelujen ja kaipuun. On aika puskea hyrskystähyrskyy, sauvoimen ponnistaa pohjasta ja sysääsuoraan kokka, kun koski kampeaa ja virta painaa vinoon. Tänsinun veneesihän nousee nivasta nivaan kuin linnunpoika räpylön ja siivin. Nousee, kun täytyy--ja vaikkei olekaan muuta turvaa kuin oma itseni, niin ei ole, elkönkätulko. Jottako nousisit, pursi, paremmin, jos meitäolisi kaksi, jos toinen perässä toinen kokassa, toinen pidellen, kun toinen vaihtaa sauvointa ja työntää? Nousen yksinkin--mistäsinätiedä, ettäkävisi muka paremmin kaksin? Yksin olen, itse ainoa omani. Sinämenit sinne, minämenen tänne.

Sauvon vastedes elämäni niinkuin nyt tämän kosken. Suoriun siitä niinkuin täästä Se on siinä miten vihaisesti sauvoim ponnistaa pohjasta, siinä miten painan ja painin. Ottelemme siis, sinäelämänikin vastavirta, sinäkohtalonikin kinahmi. Vaikka olkoonkin joka otteessasi uusi ylläys--minävoitan. Nyt tiedän, mitävarten tänne tulini.--Mutta kenen tässävoitan? Sinutko? Sinunko kanssa nyt taistelen? Sinuunko kiukkuani pusken? Mitävarten?

Siinähan onkin jo suvanto ja voitto ja lepo! Siinäon leppoisa, sileä suvanto, jota vene viiltää niinkuin sitänyt työntäisivä samat voimat ylös, jotka äken painoivat sitäalas, viimeisellävimmallaan. Olen saanut itselleni niiden voiman. Mitäkövarten taistelen kanssasi? Sinunko uhallasi olen tässä sinuako uhmaten? Syytinköäken sinua? Mistä? Eihän ole linnun syy, ettäsatuu lentäneen tien poikki, jota minäsatun kulkemaan, eikäpysähdy, enkäminähäntäsentähden saa.

Kuitenkin kaikitenkin--kosket on väilläjä virrat ja suunnattomat selä ja mahdottoman avarat maat, talottomat taipaleet. Ei mitään tietoa toisella toisesta, eikätarvitse ollakaan. Eroko? Kaikenko ero? Ihanko uusi taival edessä? Ettäköelämän onni ei ollutkaan siellä mistäsitä kaiken elämäni ensin vaistosin ja sitten tietoisesti etsin? Eipäsiis ollut. Kun ei ollut, niin ei ollut.

Taas on tyyntävettä rannat nousee, aukee lampi, sitten virta, sitten pieniäjäviäja soilahteleva pitkäsuovanto--ja siinäse nyt sitten taas on--kahden vaaran puristuksessa putous, jossa keltainen vaahto kaatuu kalliopaaden yli. Putouksen vieressäon pienoinen mylly, ratas päskyttään vettämustaan mäkään seinään. Ylempänämylläin tupa ja kiviaidan ympäröimä pellot. Takana on lehtoinen vaaran rinne, ylinnä avopäkkallio--joita kaikkia, putouksesta alhaalta vaaran laelle ylös, hehkuttaa ilta-auringon viimeinen ilotuli. Tulee aina mieleen, tänne nätävesiäsauvoessani: Kas, mikämajatalo Tuonen tumman joen partaalla --sitäkövarten, ettäväähäntänyt sielu saisi yöpyämatkallaan ikuisuuden ylävesiin, alkulähteelle, missäse sitten lieneekin, ehkäsokeana hetteen silmänäjossain hiekkaharjujen tai honkanummien umpisuossa--tuo tuli ensi kerran mieleeni, tuli joka kerta ja nyt taas, verkalleen huovatessani

peräedellä peräuhdolla Anti, punertaen sekin, illan hohteessa, itsekin punainen. Anti haukahtaa. Vene viilettelee suvantoa alas, äti perässä mylläin emäntä entinen Repolan Johanna, lapsineen, yksi tyttökokassa soutuena, kaksi keskituhdolla, yksi kokkakaarella istuen. Tuntee tulijan ja huudahtaa:

"Voi minun päiviäni--kun en ollut tunteakaan uutta venettä--oltiin menossa saunan lämmitessävastaksien taittoon--ka, soutuakaan, tytö!"

Virta kantaa heidä ohi, ennenkuin ehtivä tarttua airoihin. Hän huutaa minulle, että soutuaisin uuteen valkamaan niityn alle, missä on verkkovaja ja näkyy viirepuut, siinä on parempi laskea maihin. Olen maissa ennen kuin he ja joudun kokastamaan heidän venettä, josta pipanat piipertävä maihin kuin vuonat karsinasta. Äiti käskää antamaan kätäjä notkahuttamaan, ja he notkahuttavat, kaikki samannäköisiä ja melkein samankokoisia, vanhin ihan niinkuin äiti ennen, kaikki valkotukkaisia ja heleäsilmiä--minua vihlaisee nuorinta, ristityttöni, ilmaan keikauttaessani tunne: ollapa minullakin, mutta ei ole eikämahda tulla. Äiti itse on hänillä ja hyvillä, kasvot väkehtien niinkuin aina, herahdaen vuoron nauruun, vuoron koettaen vakiintua totiseksi--ei tiedä oikein, mitä sanoisi, sitten sanoo:

"Juoskaa, tytö, myllyyn sanomaan isälle, että tuli vieras ... että tulee ottamaan säkin.... Tultiin pahan taas ... ja kalapöytäkin mukana, kyllä se pian saadaan täyteen ... lohet hyppiikin kuohun alla niin että... nyt siellä taas yksi ja tuossa toinen!"--Ja vasta sitten hän tuli tervehtimään, pyyhittyään käensä esiliinaan:

"No terve, no terve! Kyllänyt Ville tulee iloiseksi, kun on odotettu jo pitkään ... tuli juuri kotiin salolta puita lukemasta metsäherran kanssa, maanantaina se taas lähtee.... Siinä ase astuu, jankkailee, vaikka tiedän, että juoksisi, jos ilkiäsi--hei, astu ravakammin alamäessä elä tuossa jarruttele!"

Mies, jätteriä tyyni, harvapuheinen, vaimonsa vastakohta, yhtä pidättyvänen kuin tämä eloisia ja puhelias, ensi näkemätämälkein tyyli, jos ei tietäsi--ainoastaan silmä ja suun ympärys muhoilevat, ilmaisten mielihyvää ystävänsä tulosta.

"Maltettiinpas lähteä... vaan lie nee ollut tärkeitäkin touhuja.... Ja uusi vene? Ja omaa tekoa? Eikä taida pahasti vuotaakaan."

Hän tarkastelee saumoja, nostelee kokasta ja perästä

"Sopii kiittää Villen oppilaansa tytö niin kiittäitseenkin samalla," minä sanon.

"Se on Villen paras kiitos, kun ei moiti," nauraa Johanna.

"Ei ole hullumpi ensi tekeleeksi."

"Tekeleeksi! Se pitäisitten jo olla maailman mainio, joka ei ole Villestä hullummaksi."

Ville vääntämissäkin selkäsäjä me kokoamme Johannan kanssa muut tavarat ja nousemme pihaan. Koirat ovat löytäneet toisensa, heidän Ottinsa ja minun Antini, sisarukset, samaa pentuetta, Repolan peruja, yhdennäköiset, pystykorvat, punaiset ja kippurahänkä, ettäuskin voi toista toisesta erottaa, ja ryntää molemmat päälleni, ulvoen ja nuoleskellen--sitten puree Ottia kirppu ja sen on istuttava peräleen puremaan, jolloin Anti tarttuu häntään ja alkaa laahata, ja silloin taas alkaa kahina ja häinä

Pikkutyttö ovat turvautuneet ätinsähelmiin.

"Ka, oletteko siinä eihän vieraan Antia tarvitse pelääenemmän kuin omaa Ottiakaan. Minäsitätitten en ole saanut noista kakaroista rauhaa, ensin ädin ja sitten omani...."

"Katsokaa, Konttisetäviepi vuonaa karsinaan!" huudahtavat tytöt ja rientävä kaikki rinnettäpihaan, missävanha äjä päevasua kantaen, tulee tuvasta ja menee nurkan taitse navettaan pän.

"Mitäse ukko kantaa?"

"Kun se tullessaan löysi vuonan louhusta, jalka poikki, niin sitäse hoitaa. Se sen sitoi ja on makuuttanut tuvassa ja nyt näkyy vievän karsinaan, kalun se taitaa siitäsäada.--Käpi tupaan, minämenen laittamaan lettutaikinaa."

"Ei nyt pidäturhaan sitävaivaa nähdä"

"No, ei toki milloinkaan ilman, se kuuluu meilläasiaan niinkuin ennen Repolassakin."

Heidän talonsa on pengermälä tupa, aitat, navettarakennus, takana jyrkästi nouseva jylhä komea vaara, Kurkivaara. Pihalla on kaikkialla kerppuja kuivamassa, nurkissa, tikapuilla, aidalla. Tupa on kuin vihreälläverhottu. Tästä näkyy koski ja suvanto ja siintävä kaukaisuudet yli pohjoisten salojen, soiden ja erämaan jävien. Istahdan rapuille levättämään. On yhäenemmän viihtyisääollakseni. Ville kantaa vettäsaunaan, joka on vähän alempana, Johanna askartelea aitassaan.

Hän on sama kuin vuosia sitten, sama reipas, ystävälinen, huolekas ja iloluontoinen--sama ilme, samat liikkeet--silloin pikku tyttö nyt emäntä ja äiti. Hän oli ollut meilläasuntoa rippikoulussa, joka käytiin yhdessä olimme olleet hänen veljensäTaavetin hässä hän morsiuustyttöä minäsulhaspoikana. Hän joutuu naimisiin nuoren metsänvartijan kanssa, miesten parhaan, kaikkitaitoisen, sepän, kirvesmiehen, metsämiehen, joka oli rakentanut itselleen torpan ja myllyn tänne erämaahan. He elävä hyvin, molemmat aina työssä hankkimassa. Tulen tänne tuostakin kalastamaan ja metsästäjän, milloin koskitietäsoutaen ja sauvoen, milloin suksella hiihdellen yli suurien soiden, Kurkisuon ja sen takalistojen, ja yli Kurkivaaran--ensi kerran silloin, kun lähdin itseäni pakoon; silloin pois keväsiähankia, pois kotoakin heti, silloin melkein niinkuin nyt. On uisteltu Villen kanssa

lohet ja tuulastettu hauet, ammuttu teeret, metsot, jähikset, on haasteltu monet ydä nuotiolla, revontulten hulmutessa taivaalla, ja tuumailtu maailman menot ja tänän oman maan asiat halki, joita metsävahti ja hänen vaimonsa seurailevat kuin omiaan, lukien kaikki kirjat, joita saan heille hankituksi. Ollaan ystävä Johannan ja hänen miehensä kanssa, Johannan ehkäviäläenemmän kuin miehen. Viivyskelen tääläjoskus viikkokaudet. Tuloni näyttääainan olevan heille iloinen, mieluinen ylläys, eiväkä tiedä miten pitäminua hyvänä Heissäön kaikkea sitä mikäminulle ihmisissäainan on ollut miellyttäintä arvokkainta: ystäälisyyttä auttavaisuutta ja herttaisuutta ja osanottoa, tarve olla mieliksi ja aina antaa mitäitselläön--haastan heille kaikki asiani niinkuin hekin minulle--ollaan ystäviä minulla on vähän enemmän kirjatietoja, heilläenemmän elämän ja kokemuksen. Tääläminäainan pääsen siitä mikäminuun muualla tarttuu epämieluisaa ja minulle kuulumatonta, tai kuormittuu raskasta. Täälähaihtuu haikkeudet ja katoa kaipuut. Tääläön minulla oma kesäaittani, niinkuin erakolla maja, joka Villen kanssa yhdessäkalkuteltiin ja sammalsaumoille salvettiin--leikilläpuhuen: minulle muka vanhain päivien varalle, kun äiti kuolee ja minämyön talon ja muutan tänne vaariksi, eläkkeelle, ja Villen ja Johannan lapset saavat peräsen huoneen ja mitäminulta muutakin jää Johon Johanna nauraa:--Omasi kanssa siihen tulet--ja olisi jo aika tullaksesi ... (hän sitäsamaa, mitäätikin) ... johon minä--Tuo Ville vei, ennenkuin minäehdin. Johon Johanna:--Taisi tulla vakainen vahinko. Yksi työstätuiskahtaa nurkan taitse:

"Iti, tulkaa katsomaan, se seisoo jo kolmella jalalla!"

"Hyvä hyvä mutta en minänyt jouda," sanoo Johannan ääni aitasta.

Tyttötuiskahtaa sinne takaisin. Minäseuraan. Sielläön vuona karsinassa, seisoen kolmella jalalla, neljä lastoitettuna ja sidottuna. Emo mäki kujan, mutta vuona ei väitäsiitä vaan tunkee turpaansa häkkioven läpi, jossa hoitajansa maassa istuen sitähyvälee ja sille haastelee, kiintyneenäsiin niin, ettei huomaa, ennenkuin minä tervehdin.

"Pävää päivää--ka, kun ne olisivat sen tappaneet, kun eivä luulleet kalua tulevan, vaan tulipahan ... kohta otetaan lasta pois ... menkää tytd, nyhtämää nuorta heinä helvettäpellon pientarelta ... katsohan, kun ei väitäyhtään emästään ... hoitajansa kätävain imee.... Kerran minulla oli koira, jota vähän aikaa hoidin, niin se seuraili niin, että kun en saanut haihtumaan muuten, niin piti sitoa ja minun lähteäveneellä suuren selän yli--jaa, jokos minäsanoin päivää terve, terve ... menkää tytd, menkää... minäheitän sille vieläolkia vuoteeksi.... Käydään tuonne pihaan.... Istutaan vaikka tähän rappusille.... Mitä sinulle sitten oikein kuuluu?... Olitko juhilla? Hyödytköniistämitä? Antoivatko laulannat lohtua sielullesi?"

"Enpä tiedä"

"Sitäminäkin, ei niistämeikääsille ... olinhan tuolla minäkin kerran ... en minäkään niistäheidän torviensa toivotuksista ja rumpujen pärytyksistä ja juhlapuheista ja paukutuksista ... enkäminäsitä

huitomista ja kuin väkisin laulattamista ja kilvan kirkumista, jotta kuka paremmin parahtaisi ... se on minun musiikkiani, kun tuo Johanna soittaa kanneltaan tuvan hänyisessäkarsinassa.

"Nyt saunaan!" hoikkasi Ville tömän rinteeltä

"Tullaan, tullaan!" hoikkaa Konttisetävastaan.

Joka kerta kuin tavataan, pitkienkin aikojen päästä menee meiltäheti puhe nähin tämösiin. Hän on ystäväni, niinkuin nämätälä ja muitapa minulla ei juuri olekaan, eikäole ollut tarvis eikäenätule. Hän on melkein sama kuin silloin, kun kävi ensi kerran meilläja haastoi minulle hyvästähaltijasta ja miten sitäon hoidettava, ettäse viihtyisi, ja yhähän siitähaastaa. Ei kukaan tiedä kuka hän oikein on ja mistäkotoisin, enkäminäkään ole kysynyt. Kerran hän kuitenkin: että "olisi ehkävoinut tulla vaikka pappi tai vaikka lääkäri, tai vaikka runoniekka eli rohvessori, jos en olisi sairastunut kovaan sielun tautiin ja tuskaan, jossa oli vähälähenki mennä mutta ei kuitenkaan mennyt henki, vaan tuli, tuli henki sanomaan näyssä ettäminäolen se kaiken hyvän henki ja kaiken kauniin henki ja sinun on seurattava minua ja opetettava minua muille. Siitäei siihen aikaan kukaan tiennyt, mutta nyt on jo niitä jotka tietävä ja ymmätävä tai ainakin aavistavat. Minä olen sen kuiskaava äni erämaassa." Hän parantelee ihmisiäja elämiä luonnonlääkkeillä hieroo, kylvettelee, läkitsee luun ja lihan vikoja ja tynnyttelee ja viihdyttelee verien vihoja. Ei ota mitään maksua vaivoistaan, mutta ruuan ja vaateen ottaa, kun annetaan, ja evästä konttiinsa pitemmille taipalille. Ei hän viihdy kauan paikassaan, katoa pitkiksikin ajoiksi, mutta kun palaa, on, niinkuin olisi ollut kaiken aikaa talossa, elänyt yhdessämukana, ja tietäsi, mitäon tapahtunut ja mitätarvitaan. Hän on näkijä aavistelija, ymmätää joka virittää ensin oman sielunsa sen vireeseen, johon yhtyy, ja siitävähitellen hänen sielunsa omaansa. Olemme soittaneet monet sielun sävelet yhdessä hän tulee kuin kutsuttuna silloin, kun minulla on sen soiton tarvis. Hän sanoo tietävänsä kuulevansa kaukaa, milloin kuka häntäkutsuu.

Istumme lauteilla, vastojen hautuessa, suloisessa lämpimässä ennenkuin löly vieläon lödy.

"Oლისin minäkuitenkin tahtonut sielläjuhlilla yhden laulattajan lauluja kuunnella," jatkoi siinäKonttisetä--"Oლისin vieläkerran tahtonut kuulla niiden etelän tyttöjen kuoroa."

"Missäte heidä kuulitte?"

"Ka, oletpa kuullut sinäkin ja nähnyt, koska sitäähäsi vieläkin vääntää. Ja jos olet kuullut ja nähnyt ja ymmätännyt heidä oivaltaa, niin on heistäollut sielläjuhla sinullekin, niinkuin oli minullekin. Missäkö--elähän, Ville, vielälyölölyä annahan, kun haastellaan, tekisin siitärunon, jos osaisin--tuli vastaani neitoparvi niemen kainalossa, haltijatar impineen valkealla hiekalla--ilakoivat ja lauloivat, minämetsän reunassa polulla ihmeissäni istun ja kuuntelen--näkevä minut, eivä kirkaisten kummitusta pakoon, vaan huutaa tyttö evälleen--esitteleikse, sanoo nimensä itsensäja sisartensa--ei kysytä

kuka on tänääjaja minne hänellämatka, niinkuin täälläaina muut yli olan ja nenän vartta pitkin, vaan tietäkysytään, milloin laiva lähtee, onko kiire jos ehkä tiedän, saavatko luvan kysyä--he matkalla juhliille-- on tultu Savon saloja ja jäviähantelemaan, tänne tahdottaisiin jäädä täälläaina olla, ei siellä mistähe, näden näköalain vertoja.--Pitä tulla tänne olemaan, minäsanon.--Eihän tiedä Tekisi kylläkovin mieleni tulla, hän sanoo ja katsoo herttaisesti kaihoten. Minäheidä neuvon siitäeteenpäin, saatan oikotien päähän, josta vie laivasiltaan--siitä hän kiittää ottaa omasta rinnastaan kukan ja kiinnittääminun rintaani, ukkorahjän, tänännäkösen kulkijan ja kerjääsen--ja laulaen lähtevä, ei kuulu tirsuntaa tienkäänteen takana näden tyttöjen, vaan vilkuttavat kädelijä liehuttavat liinoja harjun rinteeltä Sanon sinulle: en ole ihanampaa nähnyt--sinua aattelin: siinäsinulle nuorikko taloosi--siitä minullekin muistelemisen iloa koko taival tänne asti eränaan halki. Minä kun mitäsemmoista näen ja kuulen, sitä tallettelen ja kantelen kuin linnunpoikaa povella. Ne olivat hekin sitähyvän ihmisten heimoa, olipa olevinaan heitäikäkin.... Nyt saat, Ville, lisäälänmintä"

Kylvetään verkalleen--Ville haastaa asioistaan, ja sitten istutaan ulkona rahilla saunan seinämälläillan viileässä polvella puhtaat paidat, jotka Johanna on siihen pannut, kullekin omansa.

"Hohhoo," huokaa vanhus, "onpa taas hyväollakseni, hyvän ihmisten hoivissa--onhan siinäpuhdas paita minullekin--se on tuo Johannakin sitä hyvän ihmisten henkiheimoa--sitäon Taaton mamsselikin--ei niitäole monta, vaan joitakin on--sitäsamaa valittua sukua ovat. Minäuskon, että maailmassa on kahdenlaista heimoutta, ruumiin ja hengen. Hengen heimoudet kulkevat käkettyinävuosisatain, ehkäpätuhansienkin alitse--antiikista ja Egyptistäja Intiasta ja vieläkauempaakin historian aikain kautta nähin päviin asti--yksilötyvä ja uusiintuvat ohi ruumiillisten periytymisten henkien periytymisen tietäjäsen salaväyliä... niistä ajantiedot ihmeissään kertoo, pyhistämiehistäja naisista, mutta paljon on semmoisia, joista historia ei mitään tiedäeikäihmiset tiedä mitä aatelia he ovat--ei näitäkaikki ymmäräenköosaa selittäkään, mutta sinäymmärä, sinulla on vähän semmoiset tuntosarvet kuin minulla.--Minä vieläsiitäytöstä--onko mitään ihanampaa luomakunnan luomaa kuin hyvä ja hieno ihminen, kun on vielänuori ja kaunis nainen! Se on ruma tarina, ettäse oli nuori nainen, joka vietteli miehen ja sai aikaan syntiinlankeemuksen ja ihmiskunnan kirouksen--ei ihmiskunta ole langennut eikäkirottu, siinäon vain hyvänsä huonoansa. 'Uskotko, että tuo nuori morsiamesi olisi voinut kämmeen neuvosta sinut langettaa syntiin?' kysyin kerran apulaispapilta, joka oli kihlannut rovastinsa tyttären. Jä siihen tuppisuuksi. 'No, jos ei se, niin kuinka sitten joku toinenkaan?' Miksi olisi pantu pahasta maailman perustus? Ei se ole siitäpantu, vaan hyvästäon pantu. Ihmisen aivoitukset ovat hamasta lapsuudesta yhtähyvin hyvä kuin pahat."

Johanna jo huikkasi tuvan rappusilta illalliselle.

"Tullaan.... Se olisi pitänyt tehdätänätarina semmoinen, että maailma oli alkuaan riidan, sodan ja turmeluksen ja pahenuksen eränaa, mutta sen keskessäoli rauhan ja rakkauden keidas. Niin siinäkeitaassa asuu luoja kaks luomaa onnellista, ne syövä tiedon puun ja rakkauden puun

ja kauneuden puun kaikista hedelmistä joka puu on yksi ja sama puu, ja saavat siitä valistuksen, että menevä portille ja puhuttelevat ohikulkevia ja ulkona olevia ja kutsuvat sisään käymään ja katsomaan heidänkin taloan, että tulkaa näkemään, miten kätälämeillä eletään, ja sitä mukaa kuin tulijoita on, niin sitä mukaa siinä paratiisi laajenee niinkuin uudispelto ja sen muurit siirtyy niinkuin pellon aita ja käsittämättömältä koko maailman, vaan joka ei osaa eikätähdo elää niinkuin paratiisissa pitää niin se menkään takaisin maailmaan entiseen kurjuuteensa, kunnes tulee halu päästä uudelleen autuaitten asuntoon. Se olisi ollut sillätavalla se maailman luomisen ja ihmiskunnan ylennyksen taru kirjoitettava ja sillätavalla ajateltava ihmiskunnan alku. Sitä on herttainen sillätavalla ajatella ja niin minä sitä ajattelen yksikseni talottomilla taipalilla. Mitä Ville sanoo?"

Ville vain kuunteli ja muhoili:

"Osanneeko siihen semmoiseen minunlainen mitään, mutta en minä siihen aituukseen sentään kaikkea maailmaa tahtoisi."

"Eikä ole pelkoakaan, että koko maailma siihen pyrkisikään."

Verkalleen pihaan astuessamme virkkoi setä vielä

"Olihan se ihana neito--ajattelin sinua ... olisi siinä ollut taloosi emäntä sillälöi niin tekevän näköset kädetkin."

On illastettu tuvassa, Johannan letut ja kokkelit ja vasta kirnutut voit. Ville on vetäytynyt aittaansa, viikon raadannasta rauennut mies. Johanna on pannut lapsensa levolle, askarrellut viimeiset lauantai-ilta-askareensa, istunut karsinaan, polvella kantele, josta juoksu telee hauraita säveliä, hänyhetken herättämiä Sitten hän soittaessaan yhtäkkiä kysyy:

"Et tainnut siellä vieläkään tavata sitä mieleistäsi, sitä viimeistä parasta, koska tulit tänne suoraan, vai tapasitko jo?"

Puhuin heille kaiken. Miksen olisi puhunut heille täniinkuin muutakin! Olin pyrkinyt ja luullut päässeeni siitä eroon, koska pusken kotoa pois. Mutta olin kai siinä vielä kiinni jollain viimeisellä venyvällä toivon säkeellä koska oli tarve saada toivon apua toiselta. Jos Johanna ehkä näkisi sen toisin, jos hän löytäisi jotain mahdollisuutta--vaikkei muuta kuin uskoisi, ja vaikkei uskoisi, niin kuitenkin sanoisi uskovansa. Vaikkei sanoisi muuta kuin: eihän milloinkaan mitään tiedä Mieli herahtaa ja sulaa. Kerron kaikki viimeisestä parhaasta, ensimmäisestä ja viimeisestä Sanon senkin, että piti tulla tänne päästäkseni eroon.

"Vaan pitääkö nyt sitten antautua sen ainoan varaan?" sanoo Johanna, ei kuitenkaan niinkuin olisi todella tahtonut sanoa: ei pidä

"Niin se nyt minusta vain on, että pitää"

"Ja niin sen on oltavakin!" hän yhtäkkiäsanoo lämpimästi.

"En osaa ajatellakaan muuta kuin: hän tai ei kukaan muu." On kuin olisi silmähuiennut näkemästämuuta, kuin mikäsiinäon kuva siitähäkäsevän kirkkaasta, josta sattui siihen pisto niinkuin auringon säeestä...

"Ei sitäosaa eikäole tarvis--kun minänän Villen ja kuulin äänensä niin lö kuin sokeudella kaikkeen muuhun ja tiesin samassa, ettäjollat sinä niin ei kukaan muukaan, vaikken tiennyt, tokko tuo tahtoneekaan. Oli pitkä erot, kun vanhemmat panivat vastaan tyhjälle miehelle menoa, eikäaluullut totta tulevankaan, vaan tulipas--ja tulee sinullekin."

Hän yhtäkkiänäppäli kanteleestaan iloisen särelen, haaveillen omia haaveitaan, kai oman onnensa muistoja, mutta niinkuin samalla olisi tahtonut soittaa ne minulle, minun puolestani, minun onnekseni--ja minulla oli siinälyhyt hetkinen, niinkuin hänen ystävälinen uskonsa olisi ollut minun.

Setäön nousut ja pistäytynyt pois. Johanna ripustaa kanteleensa naulaan ja katsoo ikkunasta ulos:

"Sielläse taas sen vuonansa kanssa, se sitten on hyvä mies tuo setä Ei taida hän olla kaikkien mieleen, mutta minusta hän puhuu oikeita, kun ajattelen vapaasti enkämuista, mitäennen on käsketty ajattelemaan ja uskomaan. Keventäniin ihmeesti mieltä kun se tulee taloon. Saisi olla vaikka ikänsä Sielläön tila aitassa, niinkuin aina ennenkin.... Minä vieläsiitääkeisistä on vain elettävätoivossa."

Minäelänkin siinätaas--ja miksen eläsi--se voi olla yhtähyvin mahdollista kuin mahdotontakin--ja minulle on tullut sinusta yksi kuva lisää joka on niinkuin oma näkemäni: ilakoiva tyttökuoro jäven rannalla--ja kuinka sinäkiinnitä kukan vanhan miehen rintaan ja heilutat hänelle hyvästiä ja ettäolet sanonut:--Eihän tiedä tekisi kovin mieli kerran vielätulla.... Eikäkestänyt kauankaan, kun minä sinut sitten näin laivasillalla.

Heittäyn vuoteeseeni, aitan ovi jään auki, en voi nukkua--kuka tämänösenäyönävoisi nukkua! On se aika yötä kun taivaan valo on vaaleimmillaan illan viimeisen ruskon ja aamun ensimmäisen sarastuksen vaiheilla. Kaikki muut linnut vaikenavat, ja vain rastas laulaa. Koski rantojensa kuilussa kumajaa tummaa syvässäveltään, yöintu kuudessa nakkelee sen yli sirautuksiaan, milloin pitkiäkuin nauhoja, punaisia, valkoisia, keltaisia, milloin lyhyitäkuin helmiä lasisia, hopeisia, kultaisia, ja kun se visertää silloin ei kuulu koski, mutta kun se hetkeksi lakkaa, silloin kuuluu taas koski--hennon kurkun väinävoittaa vesien kurimon tohisevan torven.

Setähissuttelee pihalla, ei näytäaikovankaan nukkumaan--hän muuten nukkuu milloin sattuu--ja kun näkee, ettävalvon, hän tulee, istahtaa

aitan kynnykselle, tyhjäpiippu kourassa. Ojennan hänelle kukkaroni.

"Kiitos, tekihän mieli tupakkaakin piippuun, vaikken ehkäolisi ilennyt heti pyytää- ja jos väitä, niin haastellaan vielä- vai mennäänkö koettamaan lohta--minäsoudan?"

Setähän aina tarjoutuu soutamaan, mieliksi, vaikkei ole kalamies eikä malta soutaa halultaan haastella.

"Haastellaan tässä"

"Minäsihen äkeiseen puheeseen vielä" alkoi hän heti-- "ettäsaahan toivoa ja pitäähän toivoa--mutta jos kävisi niin, ettei toivo toteutuisi, niin on osattava eläisittenkin. Se on annettava sek in uhriverona hyväle haltijalle, joka meitähoitaa, niin kyllähaltija maksaa sinulle velkansa takaisin. Saanko puhua--ethän pahene?"

"Puhukaahan--enhän toki."

"Sinäet ehkäenäätapaa häntäeikähän ehkä tule omaksesi sillätavalla, kuin toivoisit, mutta eläsiitäväitä ei hän sinua silti jää Hän jää sinulle hyväksi haltijaksi ja tulee asumaan talossasi, aina luonasi, vaikket häntäkoskaan näkisikään. Hän tuli, oli ja meni, niinkuin lintu, joka istahtaa eteesi polulle eikätiedä ettäoli katsoja. Pysähdyt, katselit ihmeen ihania, puhtaita höyheniä ja sen jalan kevyttänousua ja kaulan kaartaa ja sulavia liikkeitään. Se on siinäaikansa, käänteleks, katselee, ei huomaa sinua, kun olet ihan hiljaa, sitten yhtäkkiäpyrähti pois, et tiedä miksi, lieneekötiennyt itseään, ehkäkuuli kutsun jostain tai ilman vain, etkähäntäsitten enääkoskaan näe. Mutta siihen jä hänestäsija, se paikka, jossa oli ihana ollut, ja jä lähdön humaus ja lehvän liikahdus. Se meni, mutta näky ei mennyt eikämene, sinä vaellat ja tulet toisen kerran ja kuinka monta kertaa tahansa siihen pyhään paikkaan ja luulet hänet näkeväsi siinäaina, ja sinulle on sitten sama, onko se siinävai ei, silläse on siinäkuitenkin. Katsohan: niinkuin ei ole autuaaksi tullakseen väiäsillä mitäuskoo, kunhan uskoo, eikäedes sillä onko olemassakaan se, johon uskoo, niin ei ole myöskään väiäsillä ketärakastaa ja miten rakastaa, kunhan vain rakastaa. Ei rukoileva lakkaa, vaikkei jumala rukoukseen vastaakaan, rukoilee vain sitähartaammin. Ei rakkauden tarvitse siihen raueta, ettei saa vastarakkautta. Kun voi rakastaa omanaan sitäkin rakkautta, jolla muut ovat rakastaneet, niinkuin esimerkiksi Korkean veisun rakastajan ..."

"Ja Salamin ja Sulamitin--"

"-- ... niinpäniin, ja kaikkien runoilijain rakkautta, niinkuin ne ovat sitäkuvitelleet, vaikkeivä olekaan sitäitse semmoisena ehkäkokeneet, niin miksi ei voisi rakastaa omaakin kuvittelemaansa rakkautta ja olla siitäniin onnellinen, kuin se olisi totta, jopa vieläonnellisempikin. Runoile sinähäestäitsellesi ikuinen rakkaus. Niinkuin minäkin siitä kukasta, minkähän minulle antoi. Elähylkäärakkauttasi häneen eläkä pyri pääsemään siitäeroon, vaikka täytyisikin ollaksesi erossa hänestä. Se on kyllävaikeata vieläsinun iäläsi...."

"Oletteko tekin semmoista kokenut?"

"Lienenhän yhtäjä toista minäkin, vaikka olen nyt tämmönen--en puhuisi, jos en tietäsi. Se on vaikeata, mutta se käy, ja ilo ihanteesta, jonka tuskissasi luot ja saat sälymään ja kannat sielussasi, niinkuin äiti lasta povellaan, on suurempi ja tyydyttävämpi kuin mistään maallisesta ja todellisesta. Rakkaus voi olla yhtäkaunis, vaikkei sen esinettä olisikaan. Ajattelehan äidin rakkautta toivottuun lapseen tai kuolleeseen lapseen, kylläse on sama kuin elossa olevaan. Sen on niinkuin sen, minkä ihmiskunta on runoillut, runoilleensa itselleen uskon näkymätömään, uskon elämään kuoleman jälkeen, uskon Jumalaan ja jumalanpoikaan ja lunastukseen ja pelastukseen toisen avulla, kun omat voimat loppuu. En minäole mikään ateisti enkäkieltäjä vaikka sanotaan. En minätahto ristinoppia repiä eikäsitävoikaan. Vaikkei se olisi milloinkaan toteutunut eikätoteutuisi, vaikka se olisi vain haave, niinkuin se kai onkin, niin juuri siksi sitäei voi hävittääeikäsa. Juuri samoin pitää rakastaakin ja tullaan aina rakastamaan. Ja milloin on rakkaus toteutunut niin, ettäse olisi antanut, mitäon luvannut? Kysy keneltätahansa, joka on sitäsaanut enemmän kuin minäja sinä? Ja katsele, mitäsiitäon kirjoitettu. Rakkaus toteutuu vain sille, joka ei ole sitäsaanut, vaan ainoastaan kuvitellut. En osaa tääniniin järjestyksessäkuin pitäsi--mutta sinäkylläymmärä."

"Ymmärän, minäalan jo ymmätää"

"Oikeastaan minävain sitä ettäpidähätäihanteenasi."

"Olin jo pitänyt, ennenkuin nänkään."

"Ja pidähäntäyhäniin, ettätoteutat hänen silmiensäällä sitä mitä sinussa itsessäi on parasta, hoida häntähyväähaltijana omassa itsessäi."

"Olen jo koettanut."

"Olet oikealla tiellä Silloin hän on sinun eikähäntäsinulta kukaan riistä vaikka haave, niin kuitenkin tosi. Sinähän loit hänet, ennenkuin hänet nätkään. Jollei häntäsinulla olisi ollut ennen, et olisi häntä tavannut silloin, vaan ehkäjonkun muun, olisit kulkenut hänen ohitsensa, niinkuin monen muun, ties kuinka monen, et olisi kuullut edes humausta hänestä et tavannut häntälintuna polullasi. Nyt kuulit hänet. Jos haaveesi olisi luonut toisen kuvan, et olisi häntänähnyt. Ole sentähden yhäkin näkevinäsi, ettähän sinulle elänässäi hymyilee, niin hän sen tekee, ettähän on joka paikassa, niin hän on. Anna hänen muuttua elänäsi visioniksi, niinkuin laulajalle iänikuiselle Pohjolan impi revontulten kaaren päällä tai niinkuin se kuva siitätystöstä jonka otsalla loisti totuuden tähti, tai niinkuin se laulajatar, tai niinkuin sille Dantelle se Beatrice. Se on ihanaa semmoinen. Silloin se ei sinulle kuole eikä katoa, etkäpety."

Hän oli haltioitumistaan haltioitunut, puhui milloin minulle aittaan, milloin ulos ovesta niinkuin näkymätömälle kuulijakunnalle sielläulkona

jossain kesäyön viileässä maailmassa. Olen jo aikoja sitten antautunut hänen lumoihinsa. Hän tulkitsee kaikkeni, on sieluni salatietäjää ajatusteni lukija ja sanelija.

"Kaipaa," sanoo hän hartaasti--"kuule, sinäet saa tukehduuttaa kaipaustasi, et koettaakaan siitapästä niinkuin sanoit tahtovasi. Kaipaa, eläkatkerasti ja kivuloisesti, vaan suloisesti, hiljaisesti, viihdyttävästi, hartaasti. Sinun täytyy se itsesi tähden, pelastuksesi tähden, et jaksaa muuten elää rupeat ehkäjuomaan tai tuskissasi muuten pahasti elämään--tai kovenet tai tulet ahneeksi ja vaivut aineen orjaksi --ei pidäunohtaa sitäparastansa, minkäon saanut, eikäpaatua, vaan tyytyä täytyykseen."

"On viihtyisää kaivata olematonta ja tulematonta, ottaa vastaan kaikki, mikäannetaan, toivomatta itse mitään, mikä ei ole saatavissa, ja saada siitäpalkakseen rauha, ja kirkastus. Kun päät sille polulle, noudattelet sitä--otat vastaan kaiken niinkuin sateen ja poudan,--niin voitat silläkuolemankin. Kun se tulee hänällemään: nyt otan, nyt otan! --sinävain sanot: sama se, ota, ota!--ja kuolema hämmästy semmoista vastaantulijaa ja luikkii tiehensä häveten, häntäkoipien väissä Kuolet tietysti, mutta kuolemaa pelkäävät pakenematta. Et ollutkaan hänen saaliinsa, menit mielelläsi, pyrit melkein pyrkimäläpois. Tulet sen luo, tapaat sielläsen, tapaat kaiken, jota et täällä tavannut. Se on hyvän haltijan palkka, jota palvelit."

Ukon leuka värähti kerta pari, hän pudistihe liikutuksensa lumoista, koetti turhaan hymähtää mutta onnistui lopulta voittaa itsensä

"No, ka, nyt on pappi taas saanut saarnansa saarnata ... olen sinua valvottanut, olisit ehkä nukkunut mieluummin ... mahdoit paiskata oven kiinni, jos et kehdannut kuunnella--mutta kaipa minä silloin olisin paukuttanut avaimen reiästä ja olisi vain pitänyt koreesti kuunnellaksesi. Painanko oven kiinni, ettei tule itikoita?"

"Antaa vain olla auki ... täyttäkään vielä piippunne."

"Täytyy taas paimenen mennä kaitsemaan karitsaansa."

Ja hän tassutteli lamponavettaan päin. Ajattelin: hänen laisiaan kai olivat nekin, jotka ennenkin saivat luopumaan kaikesta ja seuraamaan häntä saarnaveljet, jotka hoitivat väsyneitä luostarien rauhaan.

Hänen laulunsa otti, minkätoisen soitto äänen oli antanut. Ja niistä tuli kuitenkin molemmista, ainaisesta toivosta ja ainaisesta kieltämyksestä elämäni vastainen sisältö Minulle ja hänestä jälle: Niin se on ja niin se on menevä Heitin sinulle siinä valkenevassa aitassa ikuiset hyvästit. Pävänousee, joku varpunen tirskahtaa. Ei kuulu enää rastaan huilu, kumajaa vain kosken tumma torvi.

On viikon mentyä poutainen pyhä ja taivaalla seisoo korkeat, liikkumattomat pilvet, ilmassa viileyden henki.

Lähden sieltä kuin toivoretkeltä kuin pyhästä paikalta, tullakseni pian

taas takaisin.

Palaan taas elämään ilman sinua, lasken viiletellen alas samat kosket, jotka äsken sauvoin ylös, soudan suvannot, laskettelen lehtipurjeessa suuret selä.

Koska se kai on niin määrätty ja on niin pakko, niin on kai myös niin parempi. Oli tapahtunut sellainen heräys, annettu sellainen ilmestys. Olen kuin jätätynyt kohtaloni virran vietäväksi airottomassa purressa, ilman mahdollisuutta enää päästä omin voimin maihin, omakohtaiseen onneen, niinkuin olin sitä tähän saakka kuvitellut. Ja ilman haluakaan, silläkuljethan nyt kuitenkin mukana, niinkuin lippu tangossa, niinkuin keulakuva laivassa, aina näkyvässä edellä ja yllä Ethän ole kenenkään niinkuin minun, kenen olletkin. Et ollut määrätty minulle sitä varten, kuin olin toivotellut. Sinun tarkoituksesi minulle oli ollut toinen. Elämäni oli ollutkin toinen määrä. Olit tullut tielleni suunnataksesi sen siihen. Olit tullut vain koskettaaksesi ruumiin koteloa, jotta sielu pääsisi perhona ylös onnensa päivän. Olit ollutkin vain herättäjä uuteen elämään. Sitäminä en muuta, niin väittömästi värehdinkin äänesi ensi kerran kuullessani. Siinäpuhuikin vain sielu sielulle, henki hedelmöitti hengen. Siksi kai en saanut pyrkiä enää päästä sinua lähemmä vaan sinä menit, niinkuin olit tullutkin.

Ei siis eroa, vaan hengen yhtymys henkeen. Vien sinut hyväksi haltijaksi takaisin, saat olla ja piilläjä tulla vastaan kaikkialla, josta tahdoin sinut pois, sinua paeten. Korotan sinut kuvaksi, johon katson, kun uuvun, auttajaksi, jota kohti ojennan käeni, kun en yksin jaksa--alttarille, jonka ympärilläaherran ja jonka ääressäuhraan kaikki, mikäminussa on parasta.

Näkyvä kotirannan koivut. Alotan siellä elämäni uudestaan, panen tarmoni työhön toisten hyväksi, kaiken hyväksi, joka minua tarvitsee, en elä itselleni enkä omalle onnelleni, elän ädille, annan toisten lapsille, kun ei minulla itselläni omia. Ei saa elämäläolla yksityisen onnen tarkoitusta. En tiedä silloin vielä myöden kantaessa minua veneessä jonka olin sinuakin varten veistänyt, kotirantaa kohti, jonka hiekka jo kuumottaa ja uimahuone paistaa, en aavista silloin--vähän ennen--tämän kaiken lopullista tarkoitusta, en, mikä on oleva tämän kieltämyksen pikainen palkka: etten menettänyt sinua, koska suoritin sinusta tämän ansiotyön, koska olin valmis antamaan tämän uhrin. Yhdyimme siksi, että näytin voivani erota.

Olisiko voitu muutenkin yhtyä? En usko, sillä minä uskon, että jos et olisi annettu minulle palkkioksi tästä ei elämästämme myöskään olisi tullut se, mikä siitätuli ja miksi se oli tarkoitettu, eikä onnemme sisältä se, minkä se siitäsai. Sen langoista kehrätiin sielussani onnemme loimet ja sinäpanit siihen sen onnemme kuteet, ja niin kudottiin, helskytettiin onnemme kangas.

Ettäköse olisi voitu kutoa onnellisen sattumankin langoista ilman sen ylikuonnellisempia ihmeitä ja edelläkäpiäsalaisia tarkoituksia? Ettäkö minänyt jäkeenpän vain näin kuvittelen? En jäkeenpän, vaan jo heti silloin.... Eikähän sattumata ole. Senkin langat juoksevat kädestä joka

niitä edeltämääni johtaa ja niistä tietoisesti kutoo. Sattumattaretkin ovat kohtalotarten käskyläisiä Ne sen asettivat, niinkuin niille määrättiin. Ne ne panivat minulle onnen koetehtävän ja elämäle sen veloituksen. Sain sinut ensi kerran sitävarten, että elämäni ei olisi vain itseäni, vaan myöskin muita varten, ja toisen kerran sain sinut nyt tänne, koska se oli sitä ollut. Onnemme tuli onneksi myöskin muille, ja minä luulen, että sitä jatkuu, niin kauan kuin jaksan.

Tänäöli ensimmäinen elämäni suuria sunnuntaipäiviä Monesko lienee tänä jona tämmuistelen?

Veneen kokka karahtaa kotirannan hiekkaan, uimahuoneen viereen, lehtipurjeen kantamana puolitiehen maihin.

Olen siis taas kotona. Minut valtaa hetken heikkous ja voimattomuus. Miksi tulin tänne takaisin? Enkö tullut takaisin maailmaan liian pian? On yhtäkkiä siinä rannalla, missä kylmän pohjatuulen laine loiskaa ja pieniä vaahtopalloja kiitelee ylös hiekalle, sanomattoman lohdutonta, kolkkoa ja arkista, niinkuin voi olla vain silloin, kun ilta-aurinko niinkuin nyt yli mustansinisen veden, pohjatuulen päätä pilvettömästä luoteesta, luo lahjomatonta kovaa valoaan niin, että näkyy jokainen lehti, jokainen rihva, jokainen säöjä rako ranta-aidassa. Airo kolahtaa koleasti, vesi veneen tapissa korisee melkein ilkeästi, Anti-koira on koko ajan maannut köpöpyrässä kolkkatuhdolla, retki on ollut hänelle pettymys, ei mitään riistaa, sinne jä karkelokaverikin. Se loikkaa laiskasti maihin ja lähtee vetelästi edeltäpihaan saamatta häntänsä käyräksi.

Minusta on, kuin olisin tullut uutimettomaan huoneeseen, harsot ovat poissa, ei ole auerta ajatusten eikätunteiden ympärillä Elämän karu todellisuus viluttaa, sydän ja sielu värisee, ei mikään väjää Näkö tuleekin olemaan? Jaksanko? En saa häntä jättämään, en silläkään tavalla kuin kuvittelin ollessani onnenlaulajan lumoissa. Hän on auttamattomasti poissa, puhallettuna kuin tähtästä heilimon helve, kuin kultapöy poutaperhon siiviltä

Nakkaan lehtipurjeen kauas jäveen, olkoon siellä vesi vieköön. Nostan jauhosäkin selkään ja lähdän kumarissa sen raskaan painon alla nytkyttämään rantapolkua ylös verjälle. Pudotan toisella kädellä alas sen puut. En viitsi sulkea niitä tulenmahan sitten takaisin. Pääni mennä huvimetsikön ja puutarhan läpi rakennuksen pätsä suoraan aitoille. Tuijotan polkuun, hatunlippa on valunut silmille, en näe eteeni, mutta tunnen tien ilmankin. Jahka tulen pihlajamajan pöytä kivelle, täytyy siinä korjatakseni säkkiä paremmin selkään ja saada parempi ote.

Kuka siinä istuu, kuka nousee?

Sinä Sinäsiinäseisot.

"Hyväpävä" sanoo äänesi.

En saa vastanneeksi, silläojentautuessani vyöhtäsäkki maahan, pitkäseen, sen suun side aukeaa ja jauhoja valahtaa maahan. Minun täytyy nostaa se pystyyn puuta vasten ja sinäteet liikkeen kuin kumartuaksesi minua auttamaan. Olen siinäedessäi ihan jauhottuneena avojaloin ja avopän, sillälakkikin putosi säkin kanssa.

"Ette tunne," sinäsanot, hymyillen ystävälisesti, samalla hiukan hänilläsi.

"Tunnenhan toki," minäsammallan hengätyksissäni.

Sinäojennat käesi, en aio uskaltaa tarttua siihen, ennenkuin olen pöyttänyt omani jauhoista, mutta sinätartut siihen siitahuolimatta ja pudistat sitäreippaasti.

"Oletteko te täällä?" saan minävihdoin kysytyksi.

"Kai olen, koska olen," sinänaurahdat ja pyöhdä ympäri.

"Tekö?"

"Niin, minä ... ja sinäpyöhdä takaisin.

"Jaa, niin, niinpätietenkin--antakaa anteeksi, ettäsiäntäottaa vastaan vieraan tässäasussa."

"Ei ole vaaraa, koska en aio teitäsyleillä"

"Ettepäätietenkään.--Olen sen verran päässyt tajuihini, ettäsaan naurahtaneeksi mukana.

"Suokaa anteeksi hämmennykseni, mutta--kuinka neiti on täällä... Ettekö siis mennytkään?"

"Minne?"

"Juhlilta pois--'Saimassa'."

"Tyttöni siinävain menivä."

"Minäluulin näneeni--"

"Nätte siis väärin. Mutta minne te sieltäkatositte?"

"Minäkö?"

Minäolen istunutunut puutarhan penkille ja sinäistut toiselle vastapäätä... En saa katsotuksi sinua silmiin, näen vain jalkasi, sirot ja lujat, ja voimakkaan nilkan ja kaunismuotoiset kengä. Sitten näen sinut vyöäsiämyden, joihin on kiinnitetty valkoinen ruusu, aivan

varmaan ädin ruusupenkistötettu, joita siellä oli vain yksi semmoinen suuri, minätunnen sen siitä että yksi lehti punertaa.

En saa sitten selväksi muuta ajatusta, kuin että minun pitäisi sitoa säkin suu ja viedä säkki aittaan ja mennä muuttamaan vaatteita. Mutta kun vieras istuu, olisi varmaan epäkohteliasta jättää hänet tähän yksin. Kasvoihisi vilkaisten minänään, että silmäsi hymyilevä, mutta ei huulet.

"Tu--tulitteko hevosella vaiko--?"

"Ihan laamannin oriilla, tädin kanssa."

"Se on siivo ja säyseä--missä se on?"

"Tallissa."

"Oliko tällä ketään miehiäkötöna?"

"Ei ainoatakaan, kuuluvat lähteneen jonnekin takamaalle heinään."

"Vai jo ne menivät--ja niin, niinhän pitikin."

Sinä nähtävästi koetat pitää tyypäpurskahtamasta nauruun--suusi ympärys väntäjä ja silmissäön veitikka--sinulla on pieni, soma olkihattu, kiinnitetty näpaksun palmikon taa--sieramet eläi

"Kuka sen sitten riisui?"

"Jaa, oriinko?"

"Niin."

"Minä"

"Se on siivo ja säyseä--jaa, johan sanoin sen," ja minäkysyn kiireesti:

"Onko se--tuota--saanut heiniä--kun ei ollut korttakaan vanhoja heiniä koko talossa, kun piti kevääläsyttää kaikki ja repiä olkikatotkin?"

"Minäniitin ätinenne luvalla apilasta."

"No, sehän sopi erinomaisesti!" minä melkein riemahdan.

"Olette ollut myllyssä" sinä sanot, kun en minä taaskaan tiedä mitä sanoisin. Päässäni on sisäinen paine, mutta ei mikään pääse sieltä ulos.

"Kah, säkki valuu, minun täytyy viedä se aittaan"--ja minä melkein ryntään sen kimppuun, sitomaan sen suuta. Sinä pyydä saada pitää suuta, kun minä sidon.

"Elkähän toki, te jauhotutte--kyllä minä"

Mutta sinäpidä kuitenkin, kiristä oikein lujasti, niin ettärystyt menevä valkeiksi.

"Kas niin, nyt minäautan sen selkäänne."

Mutta sitäminäen salli, en, vaikka mitä tapahtukoon, minun on saatava estetyksi sinut jauhottumasta hinnalla millä hyvänsä ja ettet ehtisi, minäkeikautan sen olalleni niinkuin heinäkin ja länden puolijuoksua pihaan. Kuulen sinun seuraavan, riennä edelle, avaat minulle puutarhan portin ja painat siinäpäähäni lakin, ja olet uuden aitan rappusilla samalla kuin minä. Se nyt ei ole eloaikka se, mutta olkoon menneeksi, panen sen siihen.

"Mikä soma uusi aitta!" sinäsanot. "Itinnee sanoi, että se on kivijalasta kattoon isännän itsensä rakentama."

"Olihan siinäminulla toki apulainenkin--täytyy noutaa avain."

"Se on suulla ... saanko avata ... olkaa hyvä"

Minäsitten sinun avatessa ovea keikautan säkin aittaan, satutan ulos tullessani otsani kamanaan, sinäsanot: Ai!--johon minä--Ei se mitään!-- sinäotat avaimen suulta, sanot:--Siinäpäön korea avain, ja ojennat sen minulle. Olen sen verran selvinnyt, että ajattelen, että nyt voisi merkitsevästi sanoa:--Pitäkääse, se on teitävarten tehty,--mutta minä otan sen ja sanon:--Neiti on hyvä ja käy sisään--minun täytyy....

Mitäminun täytyy? Muuttaa vaatteet. Missä ne onkaan?

Seison hetken pästäedessäsi salissa, miten kuten pukeutuneempana, ainakin oli minulla, mikäli muistan, kengä ja jauhoton takki. Sinäistut sohvapöydän ääressä toisessa käteissäpaperikäärö toisella seläilet valokuva-albumia. Minäkatson velvollisuudekseni ryhtyäselittämään, ketä ne ovat ne ja ne, se on isäainaja, se hänen sisarensa, joka vielä elää ne ovat pikkusisaria, jotka ovat kuolleet.

"Onko isänne kauan sitten kuollut?"

Minämainitsen vuosiluvun, sinun isäsi on kuollut vuotta ennen.

"Te asutte setänne luona?"

"Niin."

"Jaha, vai niin."

"Missähän äiti ja laamanska ovat?"

"Ne menivät jonnekin, jonkun sairaan vaimon luo. Kai he pian tulevat."

Te katositte niin pian sieltäjuhliilta, yhtäkkiä... en saanut teitä käsiini, kuinka koetinkin, minulla olisi ollut teille asiaa.

"Olisiko?"

"Olen nyt sitävarten täällä"

Sinäalat avata paperikääriä

"Olettehan kansakoulun johtokunnan esimies, eiköniin?"

"Olen kyllä"

"Teidän koulunne naisopettajan paikka on julistettu haettavaksi, hakemusaika päätty tänään."

"Huomenna se vasta päätty, tänään kuun kolmantenakymmenentenä ja ensimmäisenäkello kaksitoista yöllä"

"No, sittenhän en ole myöhästynyt, saan luvan jättää hakemuspaperini."

"Haetteko te tänne opettajaksi?"

"Niin on aikomukseni--luuletteko, että saan viran?"

"Se riippuu kanssakäijöistä."

"Niin oikein, minä tarkoitin oikeastaan sanoa: onko minulla toiveita ... toisin sanoen: vaarallisia kilpailijoita?"

"Minä katson heti--"

"Elkää vaivautuko--ehdinhän saada sitten sen tietää"

"Kyllä minä sitten heti ilmoitan, kohta kun--"

"Kiitos."

"Jättekötänne pitkäksi aikaa?"

"Kuinka tarkoittatte? Se riippuu siitä saanko paikan."

"Minä tarkoitan--jos saatte--tai jollette saisi," minä sammallan.

"Jollen saa, matkustan heti."

"Ja jos saatte viran?"

"Silloin jään tietysti pidemmäksi aikaa."

"Niin, tietysti."

Olen mielestäni auttamattomasti typerä mutta sinä katsot nyt minuun niin hyväntahtoisesti, melkein hellästi, että yhtäkkiä saat rohkeutta sanoa:

"Minäkylläläulun, että tulette saamaan viran, koska olette käynyt jatko-opiston ja teillä myöskin on todistus seminaarista ... ja pannaan myöskin merkitystälaulunopetukseen. Olen ajatellut, että kaikille suomalaisille kansakoululapsille olisi opetettava myöskin kanteleen soittoa."

"Soitatteko kannelta?"

"En minä Entäte?"

"Hiukan."

"Sehän on suurenmoista--tällä on eräs metsänvartijan vaimo, joka soittaa aivan erinomaisesti kannelta, ja sen mies osaa tehdä niitä--saan muuten sanoa terveisiä erästä tuttavaltanne--tai oikeastaan niin, että hän varmaan olisi lähettänyt niitä jos olisi tietänyt ... eräs ihailijanne."

Ja päästyäni vihdoin puheen alkuun, en saa itseäni keskeytetyksi ja minä kerton hulahtan yhteen menoon kohtauksesta Konttisedän kanssa.

"Hänkö Tapiosetä... se herrtainen äjä... me ristimme hänet Tapiosedäksi."

"Hän nimitti teitä metsänneidoikseen ... kohta sen jäkeen, kun hän oli teistä eronnut, hän löysi lampaan vuonan, jolta oli jalka poikki."

"Ai."

"Ei se mitään, hän sitoi sen ja kylläse kohta on terve ... hän on semmoinen luonnonlääkäi, muuten sangen intressantti mies, tietää..."

Nyt minulta loppui kaikki asiat. Mitä ihmettä minä vielä keksisin? Sinä vain katselet ja näyt odottavan lisää

Onneksi tullaan, äti ja laamanska tulevat.

"No, sepä mainiota," sanoo äti. "Pianpa palasitkin, tulit juuri parhaaseen aikaan."

"Laskettelin lehtipurjeessa."

"No, Aini," sanoo laamanska, "saatko viran?"

"Hänen täytyy saada se," sanoo äti, "minä puhun itse ukkojen kanssa, jos ei muu auta,--kun kerran on tarjolla tuommoinen korea tyttö joka näyttää olevan vielä hyväkin, sekä äänestäkuullen että silmiin katsoen...."

"Täi!" sinä riemahdat ja kavahdat häntä kaulaan, "anteeksi, mutta enkö saa sanoa tädiksi?"

"Saathan toki, lapsi kulta."

Teidän on lähdettävä Minävaljastan hevosen, sinä annat sille rappujen edessäsokeria kämmeneltäsi ja suutelet sen turpaa ja halaat sen kaulaa. Sinä nouset jäteväliäliikkeellätäisi viereen, tartut ohjiin, jotka ojennan sinulle, minä juoksen avaamaan portin--sinä irroitat vyöäsi siitä sen ruusun ja heität sen minulle.

"Sinä on porttipojalle vaivoistaan!"

Minä huudan hänelle, että asia päätetään ylihuomenna, ja sinä huiskutat vielä maantielle kääntyessäsi kätähystiksi.

Iti sanoo:--Tehän olette jo kuulemma tutut etkä maininnut siitä minulle mitään.

En osaa muuta kuin pyörittää äitiä hartioista ja suudella häntä ensi kerran elämässäni.

Mitä tapahtuu? Mitä on tapahtunut? Tiedän sen, että olet tullut, että olet ollut meillä--meillä sinä meillä--mutta mitään muuta on tapahtunut sen lisäksi? Onhan se välttämättä mahdotonta, ihmettääse on!

Minun täytyy saada ryhtyä johonkin. Riennän rantaan ja siirrän veneen hiekalta omille teloilleen ja aivot uimahuoneeseen, ja panen uimahuoneen lukkoon. Ja lehtipurje ei saa roikkua tuossa vedessä Minävien sen halkovajaan. Siellä ei ole ollenkaan pilkottuja puita. Pilkon kaikki, mitä sinä on pilkkomatta. Iti sulkee aittojaan yläksi. "Etköt tule jo illalliselle ja nukkumaan?"--"Tulen, tulen."

Mutta minä en tule. Näen viitakkeen pistettynä tallin naulaan, sen tavalliseen paikkaan. Sen teräksön vieläsihen tarttuneita apilanlehtiäsinun niittosi jäältä Nythän on viileäniittäjä aloittaa samassa heinänteke. Minä menen apilaspellolle ja teroitan rautaani kauemmin, kuin ehkä olisi tarpeen, koska metsänranta helähtää Satakieli alkaa soittaa viidakossa ja soittaa koko yön. Niitä apilan maahan yhteen menoon ja käyn levolle vasta, kun aurinko nousee.

On semmoinen päivä kun pohjatuuli on tyyntynyt eikä eteläviälä ottanut ilmoja valtaansa. Käy vain virit milloin mistäkin ja herätelevä henkäykset.

Istun ja vuoleskelen piitäharavaani ja nidoskelen viitakkeita halkovajassa, joka on avoin etelään ja aurinkoon. Vähitellen alkaa käydä tuulonen yli peltojen ja pihamaan, valellen kuin äiti lasta lämpimällä vedellä yli koko ruumiin--en tiedä mitään äävoisin onnentunteeseeni lisää Eihän minulle oikeastaan ole vielä mitään toteutunut, mutta minusta on, kuin minulle kuitenkin olisi toteutunut kaikki. Kaikki, mikä on tapahtunut, on totta, minä tiedän sen, mutta minä melkein kuin toivoisin, että se ei sitä olisi, vaan olisi yhäkin unta voidakseni siitä heräsi siihen, että se on totta.

Hän on ollut täällä--hän tulee jään--hän on käyvä--läusein samalla tavoin kuin eilen. Ja minä joka koetin karkoittaa hänet täältä joka lähdin sitävarten häntäpakoon, luovuin hänestä kaikesta omakohtaisesta onnesta--ja silloin hän tuli tänne! Sen ihmeen jälkeen en epäile enäämitään. Kun se on ollut mahdollista, on kaikki muukin oleva, mikä tahansa maailmassa. Minätiedän ja tunnen sen. Minäuskon onneeni ja sen tähteen. Se on ilmoitettu minulle, vaikkei olekaan vieläannettu. Olen rauhallinen ja varma. On tapahtunut taika, jota ei mikään voi purkaa. On kuin olisi kuultu rukous ja siihen vastattu, annettu kuin kohtalon korkea hyväksyminen sellaisesta, missäminut on pantu koetukselle, tunnustuksena, kuin palkkiona siitä että olen ollut uskollinen siinä--vähässä mitäminulla on, hänelle, se on: ihanteelleni ja itselleni. Minussa on voitokas varmuus siitä että olen siis ollut ja tulen myös olemaan onnen erikoisen kaitselmuksen alainen. Minä--nen ja selitän kaikki, mitä on ollut ja tapahtunut, siinä mielessä että sinun täytyi tulla, että se oli niin määrätty siitä saakka, kun minut ensi kerran kohtasit. Lähdit juhille, ojensit minulle laiturilla kätesi, et mennyt--kään sieltä pois, niinkuin luulin, vaan tulit tänne, ja istuit odottamaan minua puutarhan penkillä Autoithan minua heti, sidosit yhdessä kanssani säkin suun, avasit portin, painoit hatun päähäni, avasit aitan oven, heitit minulle portilla kukan.... Jos minulle nyt juuri annettaisiin jotakin muuta tämän lisäksi, minä tuskin jaksaisin ottaa sitä vastaan.

Sinä olet jo täällä olet täällä siksi, että olet aina ollut. Olet ollut aina, elämäni näkymätön--nä haltijana, monessa muodossa, nyt ilmestyit vain lopullisessa, siinä missä tulet aina olemaan, kaikkialla niinkuin kuultokuvana kirkon kaari-ikkunassa, jossa, taivaan ollessa harmaan ja tumman, siitä ennen näkyi vain himmeä hahmo, mutta jossa nyt, auringon sälehtiessä sisä--sään täydeltä terä--tän, värit hehkuu ja ääviivat elä--ä. Täällä uskoani minä--sinäitsekseksi juhlin. Täällä on ensimmäinen niit--äonnen hiljaisia pyhiä semmoisia, jolloin ei olla kirkossa, vaan vietet--ään se kotona, omassa yksityishartaudessa. Niitä on ollut meillä--kuinka paljon! Niistä ei toinen tiennyt, et sinä--kään aina, vaikka olitkin aina niissä mukana. Kun ei nyt vain kukaan tulisi--mutta ei tule kukaan, ei ätik--ään, istuu kai omassa huoneessaan ja pitää omien aatostensa pyhää hankin....

Tuli vielä pieni takatalvi siihen kevääseen, satoi lumen onneni oraaseen....

Missä sinä viivyt? Miksi et tulekaan, vaikka olet saanut tiedon?

Saithan heti tiedon, ja minä odotin, että tulisit samassa, odotin uuden kotisi avaimet valmiina. Odotin p--äeväni sitä sinulle näytt--än, uutta, vasta valmistunutta, puhdistettua, maalattua.

Et tullut sinä päivänä et toisena, et kolmantena, et koko viikolla.

Katselin maantielle, kuulostelin jokaisen rattaan ritinää Ehkä tulet sunnuntaina kirkkoon. Et ollut siellä

Oli mentävä jokivarrelle heinäin, laamannin ohi. Ajattelin: ehkä näet jo veneen ja riennät avopään rantaan, heilutat liinaa ja huikkaat. Hovissa on vieraita, lienee nimipäivä syntymäpäivä voi olla vaikka kihlajaiset, niistä minä tiedän heidän juhlaansa. Istuvat valkoisissaan verannalla ja olkihatuisissa, ja naiset harsohameissa, toiset heittävä äyräilärenkaita ilmaan, huudahdellen, hypähdellen, naurahdellen; sinälennää rengasta tuomarin pojalle, vartalosi notkahtaa, palmikkosi heilahtaa. Et huomaa venettä vaikka on viitakkeita kokassa ja haravoita perässä

Menenkö maihin? En.

Olisi ollut sinulla kiirempi käydäksesi, jos tulit tänne sen tähden, kuin jo kuvittelin.

Satoi lumen mielen yli, kaiken taannoisen yli. On kolea olla, epäilyn ja epävarmuuden vilu tunkee sieluun ja mieleen--silläen enää jaksaa uskoa mahdolliseksi mitään siitä mitä olen kuvitellut. Eikösiinä ollutkaan mitään taikaa, että tulit, eikö merkinnyt kukaan mitään, että istuit ja odotit puutarhan penkillä avasit portin, kiersit auki aitan lukon ja heitit portilla kukan ja huiskutit tien käänteessä kätä

Mitä sinä minusta, semmoinen kuin sinä semmoisesta kuin minä kömpelö saamaton, sinä hieno toisen maailman tyttö noiden suurellisten sukua. Olen hulluttelija, ainainen luulottelija, parantumaton haaveilija ja unien näkijä--enkä kuitenkaan jaksaa päästäsiitä omin voimin eroon, en koskaan.

Raadon siellä viikon päivä heinäkuun helteessä lepälen ystävilleissä ladossa, saan sen täyteen parhaita heiniä ei ole käynyt edes aamukaste karhon päällä--kaikki minulle onnistuu, ei vain se ainoa, mitä enin toivon.

Kun palaan, ovat hovin ovet kiinni ja kaikki näkyvä olevan poissa. Kun tulen kotiin, kysyn:

"Onko uusi opettajatar käynyt?"

"Ei ole näkynyt," äiti melkein ähättäkankaansa takaa, iskien pirttaa, "ovat kuulemma olleet retkillä pitkin pitäjää julemassa vieraidensa kanssa.... Ja taitaa katsella sitä omakseen tuomarin poika," äitinsä haastoi.

"Lieneekö jo saanut?"

"En tiedä" tiuskaa äiti.

Tulee väyseen työmiehen raukea sunnuntai. En väitä enää mitään. Ei siis ole mikään muuttunut. Riutuva päiväpaistaa iltaisia pihvoja pitkin, ilottoman sunnuntain sanomattoman ikäahtoo, kuva eletystä vielä elettävästä Lepän aittani yläillalla ja luen lehteä Varpuset narskuttavat katon harjalla. ~itivanha istuu kamarinsa ikkunassa, silmäsiit nenäläjä tutkii sanaa.

Niin silloin narahtaa portti ja sinätulet yltyleensävalkoiseen puettuna siitäsissään. Sinätulet arasti liukuen kuin metsäintu joskus eksyessään autioon taloon, niinkuin olisi vähän kiire, niinkuin pelkäsit myöhästyväsi, silmätähystellen joka taholle, kummastellen, eikötällä ollakaan kotona, kolkutat porstuan ovelle, mutta niin arasti, ettei äti kuule, katsahdat aittaankin pän, huulilla utelias hymy ja silmissä kyselevä melkein häätynyt katse, mutta et huomaa minua, sillä yläillan luukku on vain puoleksi auki ja minäen liikahda. Menet puutarhaan, tulet takaisin, kädessäheinäkorsi, jota heilutat, istahdat keinulaudalle, suorit helmojasi--ja minäkatson sinuun ja näen silmäsi, vaiikkeivä ne näe minua, näen joka piirteesi, odottavan ilmeesi--kun tietäsin, mitäajattelet? Sinäviimein rykäset ja minämyös, ennenkuin astun aitasta ulos. Sinäsanot:--Ah!

"Iltaa," sanon minä

Olet noussut, ilostunut, punastut, värähdä--mitä?

"Voi, annatteko anteeksi," sinäsanot ja tarjoat minulle molemmat käesi.

"Mistäniin?"

"Etten ole tullut ennen teitäkiittämään."

"Eihän siinämitäkiittänistä"

"Onhan--kun olette toteuttanut hartaimman toivoni."

"Sehän oli helposti toteutettavissa semmoisilla todistuksilla ja suosituksilla."

"Miten hyvänsä mutta kiitos kuitenkin."

"Käymmekösisään?"

"Istumme tässä"

"Näkkäs, saanko kuitenkin selittää Sielläoli koko ajan vieraita ja retkiäja kaikenlaista muuta ... ja minun täytyi ... mutta nyt se saa riittää... minämelkein karkasin pappilasta. Olin tullessani koululla, mutta en päässyt sisään."

"Olette saanut maalia hihaanne."

"Kii pesin ikkunaan.... Tahtoisin nyt heti paikalla päästäsinnen-- järjestämään ja toimimaan--milloin voin muuttaa?"

"Milloin tahansa ... kaikkihan on valmiina...." arvelin teidän muuttavan laamannista vasta syksyllä"

"Ei, minämuutan sinne heti ... tulin pyytämään avaimia."

"Ehkäsaan tulla teitäsaattamaan ja näyttämään? Valjastan heti. Käytte ehkäsiiksi aikaa ädin luo."

"Emmekömene mielummin jalkaisin?"

"Niinkuin tahdotte."

"Iti tulee."

"Valkoinen kuin morsian--ja jos jo lieneekin--mutta jos olisi totta, mitä puhuvat, olisi kai sulhanenkin mukana."

"Ei ole totta, täi kulta," sinäsanot tyynesti hymähtäen, ja minänäen, ettäse ei ole totta.

"Suottahan minävain, ilman aikojani," sanoo äti ja hänen ryppynsä säeilevä, suupielistäjä silmän kulmista yli kasvojen.

Suli siihen sen takatalven lumi--eikäsitäsitten enääkoskaan satanut meidän onneemme.

Muistatko--?... kysyn, sillänythän meitäon tästälähtien näitä muistelemassa kaksi--muistathan sen ikimuistaisen ensimmäisen kävelyretkemme kesäsenäiltana ja yönä aina uudelleen eletyn, joka kerta kun yhdessäkään telimme onnemme kuvakirjan lehtiä

Silläkävelylläjä sinälämpimänakesäsenäiltana, joka vähitellen vaihtui viileäksi yöksi, ohi pappilan ja kirkon, ohi kirkonkylän talojen, oikopolkua peltojen läpi, vähän matkaa suuren tyynen jäven rantaa, sitten syrjäietäkoulun lehtoiseen niemeen ja sieltätakaisin maantielle ja vieläraikasta, helähteleväähongikkaa siihen, missäerottiin, mutta ei erottukaan--silläkävelylläpantiin koko tulevan elämämme pohja, virisi yhteiselämämme johtosävel soimaan aina tähän päivään asti.

Et aavistanut, mikäriemu täytti rintani, kun minämaantielle tultuamme kysyin--Menemmeköniittyjämyöden suoraan pappilan kautta vai ympäri?-- ja sinäsanoit--Menemme ympäri, niin emme tapaa heitä--Ovatko ne siellä?--Ovat--vaan en väittäsi nyt heistä--tahdon olla nyt teidän kanssanne.

Sinäkäyt toisella puolen tietä minätoisella, uusi, yltyleensävalkea pukusi tumman vihreähavumetsävastan. Sinävaikenet hetken, sitten se tulee purkautuen, kuin olisi se jo kauan ollut sydämelläsi:

"Minätäätiätäsiksi, ettäsaisin kerrankin häritsemätäpuhua totisista, joista täälläei kukaan väitä--silläne totisesti eivät väitämuusta kuin niistäpienistäomistaan, nämätääläniinkuin

heikkäiset kaikkialla, ei mitään yleistäharrastusta, ei isänmaallista innostusta--ei laamannissa, ei pappilassa ... ne melkein säivä minua, että olen antautunut opettajaksi ... pitävä sitäpäähänpistona ... olisi muka niin paljon parempaa ja arvokkaampaa semmoiselle kuin minulle--minä lopulta melkein suutuin ja läksin--oikeassa oli opettajani: 'ei tämän kansan kultuuria linnoista käsin luoda--aivan toisista keskustoista kuin kartanoista ja hoveista ja suurista pappiloista uuden ajan valo tulee säeilemään Suomen saloille.' Ja se on totta--nänäkahtena viikkona minä vasta oikein olen sen huomannut--minä olen siittänyt niin varma, niin varma--kun vain voisin ja osaisin!"--ja sinätaoit nyrkilläavoimeen kämmeneesi.

"Te varmaan voitte."

"Luuletteko?" sinä sanoit lämpimästi ja astuit askeleen keskemmäle tietä omalta puoleltasi, ja minä samoin omaltani, ja me kävelimme kohta rinnakkain, lähekkän, nopein askelin, sinun innostuksesi tahdissa, joka samalla oli tarttunut minuun.

"Tällä ei ole, vaikka toivoin ja luulin, minulle ketään henkiheimoa, ei ainoatakaan ymmärtää..."

"Ei tällä ole, ei ole ollut minullekaan."

"Mutta meidän täytyy siis, ainakin meidän olla sitätoisillemme. Kyllä minä tietäsin, kuinka, kun vain saisin apua jostain. Koulutyökyllä menee, sen tiedän, mutta minusta pitäsi muutenkin herättää virittä-tahdotteko auttaa minua?"

Minä sanon--sydän sykkärelä--että minä mitäsüinkin voin, että minä kyllä--ja että kokemukseni ovat juuri samat.

"Katsokaa, se menee kyllä kun on se tahto ja se henki. Voi, voi, sitä olisi niin sanomattoman paljon,--minun täytyy saada teidä mukaan--teidän olette sekätalonpoika että herra--juuri niinkuin jokaisen olisi oltava tässä maassa, tällä maalla.... Minä heti nähtyäni teidä laivassa sain kuin ilmestyksen, että siinä on, jos missään, jota tarvitsen: ylioppilaslakki ja kotikutotakki.--Minne te sieltä juhlasta yhtäkkiä katositte?"

"Olitte siellä aina niiden minulle vieraiden ympäröimänä"

"Niin, niin, se oli sellaista touhua.... Mutta te ihan kuin kartoitte minua."

"Enhän tiennyt, mitä olisitte ajatellut, jos olisin tunkeutunut tuntematonna...."

"Te ette ole minulle tuntematon, sanoinhan sen jo heti laivassa!" sinä sanoit melkein kiivaasti, ollen leikkiläsuuttuvini ja sitten sille naurahtaan, hiukan hämilläsi.

"Mitä te sanoitte?"

"Ettekö enää muista?"

"Tahtoisin kuulla sen vielä kerran."

"Niin tarkistakaa sitten korvanne ja kuulkaa, että meillä työllä oli siellä kullakin 'ihanteemme' ja 'ihastuksemme', ja te olitte langenneet minun osalleni. Nyt sen kuulitte--vielä kerran!"

"Saanko vielä kysyä mikä minussa sitten oli niin ihannoitavaa ja ihastuttavaa?"

"Ettekö katsonut siellä koskaan katuikkunaan? Tuommoinen totinen, hirveän totinen, ehkä hiukan ujo, avosilmäinen, otsa aatteellisissa rypyissä suu asianymmärtäjä säsupussa, lakin reunan alla kähertynyt valkoinen tukan reuna--nyt se on jo hiukan kellertynyt, huomaan--olennoitunut kuva siitä minkä olin luonut itselleni 'isänmaan toivosta', joka elää vain aatteissa ja ihanteissa, niinkuin minusta pitikin.

"En minä valitettavasti kyllä siellä juuri ollenkaan niissä aatteissa ja ihanteissa elänyt ... pänvastoin minä menetin senkin vähän, mitä olin sitä ennen omistanut ... ainakin suurimmaksi osaksi."

"Ette te ole mitään menettäneet...."--Ja sitten sinä taas sanoit oikein totisesti: "Ja sentähden täytyy meidän, kahden ja ainoan tääksen, tehdä liitto."

"Kuinka ajattelette?"

"Työliitto ... valistusliitto ... teidän täytyy vastata kaikkia toiveitani--toteuttaa se ihanteeni ... kuuletteko?"

"Mutta millätavoin olette ajatellut?"

"Antakaa minulle ensin käenne ... näemme sen sitten, millätavalla ... pääasia on aluksi, etten ole täällä yksin. Jos ette lupaa, peruutan hakemukseni ja haen itselleni vaikutus alaa jostain muualta."

"Eihän toki, eihän toki--kyllähän minä tietysti teen kaikki, minkä voin."

"Kiitos."

"Mitä nauratte?"

"Pelästystänne--että ehkä jäsite ilman opettajaa."

"Mutta ettehan minua ollenkaan tunne, mistä tiedätte, että minä kelpaan teidän tarkoituksiinne?"

"Jos en tiedä niin tunnen, aavistan ... kuulen äänestänne ja näen ilmeestänne ... sitä päitse täi laamanska on kertonut teistä ja toimistanne täällä--Sieltä niiden vaunut nyt ajavat ... painaamme tähän,

niin ne eivät huomaa."

Laamannin vaunut ajoivat pappilan puistokujaa, jonka tienhaaraan me juuri olimme tulossa, ja me painausimme kiireesti ruispellon suojaan, kunnes ne olivat ohi.

Sinänauroit:

"On kuin me jo olisimme liitossa ... salaliitossa heitävastaan...."

Me nousemme. Sinäkurkotat ruiskukan aidan yli ja kiinnität sen rintaani. Et puhu mitään, se tapahtuu kuin ohimennen. En saa edes kiitetyksi, kun sinäsamassa hyppäät takaisin maantielle.

Olen kuin suunniltani, kuin huumautunut, en ymmärävielä mitätämä oikein on. Onko hän tullut heidän luotaan kokonaan minun luokseni? Häkö minulle semmoista puhuu, minusta semmoista usko? Tietäköhän, aavistaako hän, mitähän oikein on minulle? Eihän tänävain olle mikään näköhärä eihän hän vain vieläpyrähäne pois niinkuin lintu polulta-- eikäämuuta kuin oksan heilahdus?--Häköpöyääminua avukseen, minua yhteistyöhön, minua liittoonsa, joka tälläkaiken ikäni en ole muuta niin kaivannut kuin apua ja henkiheimoa ja ymmätää? Tuleeko hän omakseni ... onko jo tulemassa? Olisiko se sittenkin mahdollista? Väittäköhän minusta muutenkin kuin aate- ja työoverina? Mutta sama se, vaikkapa vain sellaisenakin ... onhan ihmeellistä uskomatonta, että tänäon nyt näin, sittenkuin äsken oli niin kokonaan toisin. Minäkysyn tääkaikkea, samalla koko ajan kuullen sinun puhuvan yhäedelleen, ja minävastaan ja alan itsekin suunnitella ja alan innostua--josta sinäyhä lämpenet ja äänesi väntääja povesi nousee ja silmäsi tummuu.

Me ohjelmoimme yhäedelleen kulkiessamme ohi kirkon ja kirkonkylän talojen. Se on haaveilua enemmän kuin suunnittelua. Sinun suunnitelmasi vaihtuvat, sinulla on mielestäni aate toinen toistaan onnistuneempi ja tarpeellisempi. (Ne olivat niitä joita kaikkia sitten koetimme toteuttaa.)

"En missään ole kuullut niin kauniita ääniäkuin täällä tuossa kirkossa --minkäihanan kuoron täällävoisikaan saada aikaan! Ja se on saatava aikaan! On ihmeellistä kuinka sellainen kuoro yhdistääja kuinka sen kautta pääsee heitälähelle, kuinka se kokoo nuoria ja vanhojakin ja kuinka sen ohessa sitten voi heille puhua ja heitäinnostuttaa ja saada heitämukaan muuhunkin. Me ensin laulatamme heidä hereille heidän omalla laulullaan."

"Kansan laululla kansan."

"Juuri niin, mutta kuulkaa, eihän sielläkoululla kuulu olevan edes urkuharmoniakaan. Me ryhdymme heti hankkimaan arpajaisia. Ja siihen ainakin täytyy saada nuo herrasvätkin mukaan. Meilläön tehtäviä loppumattomiin, vaikka koko elinajaksemme!"

"Me--! Meillä--!--Vaikka koko elinajaksemme--!"

Tahdon olla, lupaan olla mukana kaikessa--minäsinun kanssasi--me kaksi--me, sinä ja minä... Heräänteitä ja alotteita, joista ei koskaan ollut aavistustakaan, löydän itsestäni semmoista, jota en olisi uskonut olevankaan. Alkaa nyt, mikäsitten jatkui kautta koko elämän, että sinä hedelmöitä, annat uskoa ja luottamusta. Minä aina aloin kuin kuivua, kun sinä joskus satuit olemaan poissa.... Eihän se, mitäsunnittelimme, ollut mitään niin erikoisen nerokasta, ei mitään itsessään ihmeellistä ja uutta, mutta siinä oli minulle ihmeellistä, että me molemmat aioimme samaa, ihailimme ja rakastimme samaa.

Kaikki käy niin luontevasti, olemme kuin vanhat tutut--olemme jo kauan sitten astuneet samoin askelin ja minusta tuntuu kuin olisimme jo kauan sitten sointuneet yhteen, nästä jo monesti puhuneet ja sopineet, ja voisimme kulkea käsikädessä Minäsanon vähäviä "Niin juuri, juuri sitä minäkin olen", ja sinäsanot samoin--ja sehän se sitten on ollutkin elämänlaulumme ainainen kerronta. Minäsanon, että juuri näthän minäkin olen kaiken ikäni hautonut ja ajatellut, vaikkei minulla ole ollut henkiheimoa eikä ymmärtäjää

"Ei minullakaan ole ollut sitä johon olisin oikein sointunut," sinä sanot--"muita kuin vanha opettajani," sinä sitten hetken kuluttua lisää.

"Onhan tosin minullakin ollut Tapiosetä ja metsäntartijan Johanna ja hänen miehensä"

"Ketä ne ovat?" sinä kysyt ja minä kerron heistä hiukan, minä kerron, että Johanna oli toinen rakkauteni, kun hän oli pieni tyttö ja minä vielä pienempi poika; ensimmäinen rakkauteni oli eräs punainen tyttö joka onki tuolla pappilan laiturilla.

"Onko teillä ollut montakin rakkautta?" sinä kysyt, hymähdät.

"On," sanoin minä samoin ... "oli vielä eräs tyttö koulukaupungissa, jota en edes puhutellut, ja eräs laulajatar, joka oli kuin taivaan enkeli, ja Taaton täi, isäni sisar."

"Eikö muita?"

"Ja eräs, joka oli, mutta jota ei kuitenkaan ollut. Entä teillä?"

"On minullakin ollut--eräs, josta en tiennyt, oliko häntä vai eikö"

Minä tahtoisin puhua siitä enemmän, kertoa koko elämäni, päästä sinua vielä lähemmäksi Minä tahtoisin sanoa, mikä minusta näyttää olleen sen tarkoitus: se, etten joutunut täällä pois, voidakseni täällä olla apuna sinulle, kun kerran ehkä tule, että täällä varten vasten valmistuisin kaikkeen siihen, mihin sinä minua täällä tarvitset. Sinä tarvitset minua, minäkin kelpaan sinulle, ennen kaikkia muita, siksi etten ole samanlainen kuin ne muut täällä--ja jos en olisi jäänyt tänne, en olisi sinusta se, mikä olen, vaan samanlainen kuin ne muut. Minun elämäni on siis ollut tarkoitus, edeltäni täällä, sinun tähtesi, sitä varten, että voisin olla sinulle apuna. Tahtoisin saada tämän kaiken sinulle jotenkuten sanotuksi, jotta tietäisit, ja luottaisit....

Mutta on tultu koulun portille. Se on siinäpikku niemessä vähän yksinäsenä autiona ja suljettuna korjauksen ja puhdistuksen jäältä Porttikin on tylästi lukossa. Joistain ikkunoista puuttuu vielä lasit ja niiden edessä on rumat laudat. Piha on nurmettunut. Minäavaan sinulle ovet ja me käymme kaikki huoneet. Juhlasalissa sinälaulahdat, koettaen sen sointua. Se on hyvä oikein hyvä... Sinähuudahtelet ja ihastelet uusia, siistejähuoneita. Sinun huoneestasi on näköala järvelle ja yli kirkonkylän peltojen, ja sinähuomaat, että siellä kauimpana näkyy meidän talon päty ja sen katon yli koivut.

"Ehkä näkyy sieltä tuletkin talvella?"

"Ei näy, ikäväkyllä"

"Mutta lippu näkyisi."

"Meillä ei ole lippua."

"Laittakaa se lippu, minä laitan myös."

Suljemme taas ja levähdämme ulkoporstuan penkillä On kuin innostuksesi yhtäkkiä olisi jotenkuten laimentunut, niinkuin olisit jostain alakuloinen, epävarma, mutta koettaisit kuitenkin koettamalla pysyä vireessä

"Tällä on nyt tietysti hiukan autiota ja tyhjää mutta jähka lapset tulevat--miksi koulu ei ala heti? On niin pitkälti syksyyn.... Tuohon täytyy laittaa puutarha--jotain siihen voisi vieläkin kylvää Mutta mistä minäsaan hevosen ja miehen--tuletteko te auraamaan sen auki?"

"Mutta aiotteko todellakin heti muuttaa tähän autioon taloon--tällä on teille liian kolkkoa ja yksinästä"

"En voi jättää laamanniin--se on nyt vain niin--enköhän tiedä minne minä muuannekaan."

"Tulkaa meille siksi aikaa--äti varmaan ottaisi teidä ilolla vastaan-- ja minä myös."

"Ja tekömyös?"

Et vastannut sen varmemmin. En saanut selville, mitä ajattelit ja aioit. Katsoit minuun vain pitkästi ja silmä röpöttänyt Sitten luomesi vähättävä ja sinä nousit ja me lähdimme. Tie kulki jäven rantaan, korkean hongikon viileä pylvästä Sinä kävelit vaiten, katsahtaen vain kerran toiselle puolelle tien, missä minä kävelin, ja näytit olevan jossain kaukana.

"Kai minänyt tulen toimeen koulullakin ... mutta jos tulisin teille siksi aikaa, kunnes koulu alkaa, voisinko olla teille joksikin hyödyksi-- minä tarkoitan: jollain tavalla avuksi?"

"Jos välttämättä tahdotte auttaa--"

"Tahdon--välttämättä"

"... niin voittehan auttaa äitiäkuinka paljon tahansa hänen kankaissaan ja puutarhassaan ja taloudessaan...."

"Minäosaan lypsää osaan kirmuta, osaan leipoa kuinka hienoja leivoksia tahansa!" sinäyhtäkkiäriemahdat.

"Eihän meilläniitäniin erittäin hienoja."

"Osaan minälaittaa kalakukonkin!--Minätulen!--Mutta voisinko auttaa myöskin teitä? Osaan haravoida--"

"Ja niittää-!"

Sinäryöpsähdä sille puolelle tietä missäminäkäyn.

"Minätulen! Kuule sinä-en minäosaa enäiteititellä--kuulehan, kun minä kesäläensin autan sinua, niin sinäkositten talvella minua?"

"Sehän sopii."

Me kuljemme yhtäkkiäkäsikädessä Sinäolet, en tiedäkuinka, pistänyt käesi kainalooni. En uskalla painaa sitäkäsi varrellani, en edes sitä liikauttaakaan--se kangistuu siihen koukkuunsa, missäse oli, kun tartuit siihen. Et ota sitäpois, ennenkuin olemme laamannin tiehaarassa.

"Nyt teidän täytyy--sinun täytyy--kääntä--kiitos, aatetoveri, työoveri, kävelykaveri!--Näkemiin!"

Alat mennäkiireesti--kääntynyt, kuljet muutamia askelia taapän, poskesi hehkuvat ja silmäsi säeilevä, riennä puolijuoksua--sitten vieläkerran kääntynyt.

"Kuule," minäsanon. "Elämene sinne, tule meille heti!"

"Mitäsanot?" sinäkysyt ja pysähdyt vieläkerran.

"Minäsanoin: tule nyt jo meille!"

"Nänkömyöhään?"

"Eihän nyt ole myöhä--äti kyllävielävalvoo."

Epäöt lyhyen hetken, sitten sanot:

"Minätulen!--ja tulet.

Ja me käelemme takaisin saman tien, jonka ääken olimme tulleet.

~iti vielävalvoo, porttiaitaa vasten nojaten, valkotukka, villahuivi

olkapällä käänntynätiukalle käivarsien ympärille.

"No?" sanoo hän.

"Saako tänänuori neiti tulla meille yksi?"

"Tottahan toki."

"Saanko jälleipomaan ja kutomaan?--minäosaan!"

"Ja niittään ja haravoimaan?"

"Johan nyt toki--mutta aivanko totta, ettätulet meille?"

"Totta...."

"No, voi minun päviäni...."

Muistatko vielä?--kun sitten jonain päiväsen järkeen istuimme penkilläpuutarhan lehtimajassa.

Minäkölin sen ensin sanonut vai sinä? Mutta kun se oli sanottu, sanoit sinä

"Tiedä-ettäolen rakastanut sinua siitäpäitän, kuin sinut ensi kerran nään."

"Ja minäsinua jo ennen, kuin sinut nään ... sinäolet minulle koko entinen elämäni, ja olet tänänykyinen ... ja olet oleva tulevakin ... minulla ei nyt näytäolleen mitään elämää jossa sinäet olisi ollut mukana, eikätule olemaan, jossa et olisi oleva mukana."

Sinätartuit heltyen ja sisäsesti haltioituen molempiin käsiini ja sanoit totisesti, hartaasti, melkein juhlallisesti, kasvot kiinteinä ja kalpeina:

"Minäolen rakastanut sinua siitäalkaen, kun kohtasin sinut siellä vanhan kirkon puistossa, kun sinä valkolakki ja kotikutotakki, astelit ajatuksissasi ohitseni, ja vaikket sinäsilloin etkämilloinkaan minua huomannut, niin minäsanoin itselleni: 'Siinähan on' ... tai ehkä 'Semmoinen hän on oleva' ... ja hän oli sekäse ettäsemmoinen. Ja vaikka sinäyhtäkkiäkatosit enkätiennyt minne, etkätullut enääminua vastaan, vaikka odotin--ja vaikka olin menehtyäturhan odotuksen ikävään--enkä tiennyt edes, kuka olit, niin sinäet koskaan kokonaan häpynyt mielestäni. Enkäollut koskaan oikeastaan siitäonneton, silläolin varma, ettähänet kerran tapaan, ettäaikanaan hän tulee, kuinkas ei tulisi--minulle soi sinusta aina sävel jostain niinkuin metsästä näkymätönän linnun viserrys."

"Rakas--sinä-onko se totta?"

"Minun sielussani ja sydämessäni ei ole koskaan ollut ketään muuta--eikä siinäole soinnut mitään muuta säveltäkuin sinun eikäole voinut soida, silläse oli viritetty sinun sointuusi heti, kun se mihinkään viritettiin. Ja jos siinäjoskus on pyrkinyt soimaan jokin muu, niin on se soinnut väärin ja tunne on mennyt umpeen."

Pästit käeni ja virkoit vielä

"Ja minätahdon vielä sanoa sinulle sen, ettäminätulin juhlille vain sitävarten, ettäehkätapaisin sinut siellä-ja kun kohtasin sinut laivassa, niin minätiesin, ettäkohtaloni oli ratkaistu, mutta en uskaltanut sinua lähestyä koska pelkäsin, ettet ehkä tulisi väittämään --ja kun kadotin sinut taas, mutta en voinut mennä-ja vain sinua vartenhan minätulin sitten tänne--ja kun odotin sinua tässäpuutarhan penkilläenkätiennyt, tulisitko, niin en voinut käsittää mikäminusta tulisi, jollei tänäsinun talosi olisi oleva minunkin taloni ja sinun ätisi minun ätini.... Ja nyt olen sanonut minä mitäminulla oli sanottavana. Sano sinänyt, mitäsinulla on."

"Jos minäsanoisin, mitäminulla on sanottavana sinusta, niin pitäisi minun sanella sinulle koko elämäni."

"Sanele."

Minäsanelen ne sinulle, aina iltaisin päivän työn päätyttyä kaikki, näin kuin tässä Minätuon sinulle kaikki, mitäminulla on ollut siihenastista itseäni ja onneani--kaikki nämäkukkaset keväselä niityltä Sinäsanoit:--Tuo vielä tuo vielä--Ja minätuon, ja kun tuon, sinäsanoit:--Kuule, on ihan kuin olisin nämäennen nähnyt, kuin olisin ollut siinäkaikessa minäkin mukana!--

Olitkin!

Kun toin sen siitätämän talon hyvästähaltijasta, jota olin hoitanut ja palvellut ja jolle olin uhrannut parhaani, mitäosasin ja ymmärsin, jotta hän täälläviihtyisi ja menestyisi ja minua seuraisi elämänsäni onni, ja kun sanoin, ettäse haltija, jota niin olin hoitanut ja joka oli tää taloani ja minua vuorostaan hoitanut, sittenkin kai olit sinä niin sanoit:

"En minäollut se, se oli enempi ja parempi kuin minä mutta minäkin tahdon sitähoitaa niinkuin sinä täälläja sinussa ja minussa, itsemme ja muiden onneksi--hoidamme sitäyhdessä"

Ja kuinka me sitähoidimme, kaiken hyvän haltijaa--omaksi onneksemme ja muiden ja kuinka koetimme koko tämän maan ja kansankin onneksi--senhän sinätiedä. Mutta vaikka tiedäkin, niin minävieläkerron siitä sinulle, silläniin kauan kuin minulla on, mitäkertoa onnesta ja sinusta, onni ja sinätälläpysytte. Ja kun minulla ei enääole niistä mitään kerrottavana, kun kerran päättyvä nämätuhannen ja yhden onnenpäivän tarinat, silloin päättyköön myöskin minun tarinani, ja minä lähdän ja tulen sinne, missäolet, missäpäsitte olletkin.

End of the Project Gutenberg EBook of Muistatko, by Juhani Aho

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MUISTATKO ***

This file should be named 8muis10.txt or 8muis10.zip

Corrected EDITIONS of our eBooks get a new NUMBER, 8muis11.txt
VERSIONS based on separate sources get new LETTER, 8muis10a.txt

Produced by David Starner, Tapio Riikonen and Distributed Proofreaders

Project Gutenberg eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the US unless a copyright notice is included. Thus, we usually do not keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

We are now trying to release all our eBooks one year in advance of the official release dates, leaving time for better editing. Please be encouraged to tell us about any error or corrections, even years after the official publication date.

Please note neither this listing nor its contents are final til midnight of the last day of the month of any such announcement. The official release date of all Project Gutenberg eBooks is at Midnight, Central Time, of the last day of the stated month. A preliminary version may often be posted for suggestion, comment and editing by those who wish to do so.

Most people start at our Web sites at:

<http://gutenberg.net> or

<http://promo.net/pg>

These Web sites include award-winning information about Project Gutenberg, including how to donate, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter (free!).

Those of you who want to download any eBook before announcement can get to them as follows, and just download by date. This is also a good way to get them instantly upon announcement, as the indexes our cataloguers produce obviously take a while after an announcement goes out in the Project Gutenberg Newsletter.

<http://www.ibiblio.org/gutenberg/etext03> or

<ftp://ftp.ibiblio.org/pub/docs/books/gutenberg/etext03>

Or /etext02, 01, 00, 99, 98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91 or 90

Just search by the first five letters of the filename you want,
as it appears in our Newsletters.

Information about Project Gutenberg (one page)

We produce about two million dollars for each hour we work. The time it takes us, a rather conservative estimate, is fifty hours to get any eBook selected, entered, proofread, edited, copyright searched and analyzed, the copyright letters written, etc. Our projected audience is one hundred million readers. If the value per text is nominally estimated at one dollar then we produce \$2 million dollars per hour in 2002 as we release over 100 new text files per month: 1240 more eBooks in 2001 for a total of 4000+ We are already on our way to trying for 2000 more eBooks in 2002 If they reach just 1-2% of the world's population then the total will reach over half a trillion eBooks given away by year's end.

The Goal of Project Gutenberg is to Give Away 1 Trillion eBooks!
This is ten thousand titles each to one hundred million readers,
which is only about 4% of the present number of computer users.

Here is the briefest record of our progress (* means estimated):

eBooks Year Month

1	1971	July
10	1991	January
100	1994	January
1000	1997	August
1500	1998	October
2000	1999	December
2500	2000	December
3000	2001	November
4000	2001	October/November
6000	2002	December*
9000	2003	November*
10000	2004	January*

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been created
to secure a future for Project Gutenberg into the next millennium.

We need your donations more than ever!

As of February, 2002, contributions are being solicited from people
and organizations in: Alabama, Alaska, Arkansas, Connecticut,
Delaware, District of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Illinois,
Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Massachusetts,
Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New
Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, Ohio,
Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South
Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West

Virginia, Wisconsin, and Wyoming.

We have filed in all 50 states now, but these are the only ones that have responded.

As the requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund raising will begin in the additional states. Please feel free to ask to check the status of your state.

In answer to various questions we have received on this:

We are constantly working on finishing the paperwork to legally request donations in all 50 states. If your state is not listed and you would like to know if we have added it since the list you have, just ask.

While we cannot solicit donations from people in states where we are not yet registered, we know of no prohibition against accepting donations from donors in these states who approach us with an offer to donate.

International donations are accepted, but we don't know ANYTHING about how to make them tax-deductible, or even if they CAN be made deductible, and don't have the staff to handle it even if there are ways.

Donations by check or money order may be sent to:

Project Gutenberg Literary Archive Foundation
PMB 113
1739 University Ave.
Oxford, MS 38655-4109

Contact us if you want to arrange for a wire transfer or payment method other than by check or money order.

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been approved by the US Internal Revenue Service as a 501(c)(3) organization with EIN [Employee Identification Number] 64-622154. Donations are tax-deductible to the maximum extent permitted by law. As fund-raising requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund-raising will begin in the additional states.

We need your donations more than ever!

You can get up to date donation information online at:

<http://www.gutenberg.net/donation.html>

***

If you can't reach Project Gutenberg,

you can always email directly to:

Michael S. Hart <hart@pobox.com>

Prof. Hart will answer or forward your message.

We would prefer to send you information by email.

The Legal Small Print

(Three Pages)

START**THE SMALL PRINT!**FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS**START

Why is this "Small Print!" statement here? You know: lawyers.

They tell us you might sue us if there is something wrong with your copy of this eBook, even if you got it for free from someone other than us, and even if what's wrong is not our fault. So, among other things, this "Small Print!" statement disclaims most of our liability to you. It also tells you how you may distribute copies of this eBook if you want to.

BEFORE! YOU USE OR READ THIS EBOOK

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm eBook, you indicate that you understand, agree to and accept this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive a refund of the money (if any) you paid for this eBook by sending a request within 30 days of receiving it to the person you got it from. If you received this eBook on a physical medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks, is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart through the Project Gutenberg Association (the "Project"). Among other things, this means that no one owns a United States copyright on or for this work, so the Project (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged

disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below, [1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook, [2] alteration, modification, or addition to the eBook, or [3] any Defect.

DISTRIBUTION UNDER "PROJECT GUTENBERG-tm"

You may distribute copies of this eBook electronically, or by disk, book or any other medium if you either delete this "Small Print!" and all other references to Project Gutenberg, or:

[1] Only give exact copies of it. Among other things, this requires that you do not remove, alter or modify the

eBook or this "small print!" statement. You may however, if you wish, distribute this eBook in machine readable binary, compressed, mark-up, or proprietary form, including any form resulting from conversion by word processing or hypertext software, but only so long as *EITHER*:

[*] The eBook, when displayed, is clearly readable, and does *not* contain characters other than those intended by the author of the work, although tilde (~), asterisk (*) and underline (_) characters may be used to convey punctuation intended by the author, and additional characters may be used to indicate hypertext links; OR

[*] The eBook may be readily converted by the reader at no expense into plain ASCII, EBCDIC or equivalent form by the program that displays the eBook (as is the case, for instance, with most word processors); OR

[*] You provide, or agree to also provide on request at no additional cost, fee or expense, a copy of the eBook in its original plain ASCII form (or in EBCDIC or other equivalent proprietary form).

[2] Honor the eBook refund and replacement provisions of this "Small Print!" statement.

[3] Pay a trademark license fee to the Foundation of 20% of the gross profits you derive calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. If you don't derive profits, no royalty is due. Royalties are payable to "Project Gutenberg Literary Archive Foundation" the 60 days following each date you prepare (or were legally required to prepare) your annual (or equivalent periodic) tax return. Please contact us beforehand to let us know your plans and to work out the details.

WHAT IF YOU *WANT* TO SEND MONEY EVEN IF YOU DON'T HAVE TO?

Project Gutenberg is dedicated to increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form.

The Project gratefully accepts contributions of money, time, public domain materials, or royalty free copyright licenses. Money should be paid to the:
"Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

If you are interested in contributing scanning equipment or software or other items, please contact Michael Hart at:
hart@pobox.com

[Portions of this eBook's header and trailer may be reprinted only when distributed free of all fees. Copyright (C) 2001, 2002 by Michael S. Hart. Project Gutenberg is a TradeMark and may not be used in any sales of Project Gutenberg eBooks or other materials be they hardware or software or any other related product without express permission.]

*END THE SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

]

*END THE SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

or damaged

disk or other eBook medium, a computer virus, or computer

codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below,

[1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may

receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims

all liability to you for damages, costs and expenses, including

legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR

UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT,

INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE

OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE

POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of

receiving it, you can receive a refund of the money (if any)

you paid for it by sending an explanatory note within that

time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook,

[2